

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Missionis Anglicanæ Societatis Iesv

More, Henry

Avdomari, 1660

Liber Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38320

HISTORIÆ
PROVINCIAE ANGLICANÆ
SOCIETATIS
IESV.
LIBER QUINTVS.

Personij
iter in His-
panias.

Philippo Secundo Hispaniarum Regi prudentissimo iniecta fuerat cogitatio è re Christiana futurum si ad Societatis Iesu vitæ genus & mores per Hispaniam inspiciendos viii graues ex Inquisitorum numero deligerentur. Incongruum id videbatur Claudio Generali, & ab reliquorum Ordinum rationibus alienum. Itaque quò Regem ab ea mente auerteret *Personium* legat in Hispaniam, quem acceptum semper Regi, & ad persuadendum pròptum compererat. *Personius* missis in Angliam ad supplementum operarum *Edwardo Oldcorno* & *Ioanne Gerardo*, per celeberrimam Virginis Lauretanæ Aedem carpens iter, vt Sanctissimæ Matri negotium filij in Societate commendaret, ex portu deinde Ianuensi soluit in Hispanias, comitem accersens *Guilielmum Flaccum*, qui Laureti moralis Theologiæ cursum emensus fuerat; Rex audito *Personio* in eam sententiam concessit vt ad duos ex ipsa Societate ea tota inspectio deferretur, quorum vnum *Rex, Claudius* Generalis alterum nominaret. *Claudius* rescripsit neminem sibi commodiorem videri quàm eum qui iam tum Visitatoris officio in Hispanijs fungebatur, *Agidium Gonzales*, Regi natura subditum, nobilitate, Religione, Pietate notissimum; Rex socium adiunxit *Iosephum Acosta*, in Lusitania celebrem virum, & pari opinione integritatis illustrem. Ita res illa ex vtriusque & *Regis* & *Claudij* voto perfecta est. At non modo Societati vniuersim, sed Angliæ istud iter diuina Prouidentiâ fecit salutare. Eo tempore *Barrettus* qui in Rhemenis, seu dicas, Duaceni Seminarij curas successerat

Initia Se-
minarij
Vallisoletani.

rat

rat (occiso enim Guisio Rhemis Duacum rursus translatum est) *Personium* ro- 1588.
garat uti explicatis Regi & numero Alumnorum & impensarum angustiis im-
petraret incrementum illius pecuniæ quam eius opera quotânis liberaliter Rex
soluendam pridem constituerat. *Personius*, Regis pertentata mente, respondet
difficiliter ad vetera refarciendâ inducendum, noui operis gloriâ capi potius;
Igitur cum numero grauaretur *Barrettus*, mitteret ad se decem aut duodecim
bonæ spei iuuenes; non dubitare quin eos esset collocaturus apud Prælatos sibi
beneuolos, virosque alios Principes, qui sumptum interea facerent dum certior
ratio se ostenderet. Rhemis mittuntur *Henricus Floydus* diaconatu, *Ioannes*
Blaefannus Subdiaconatu initiati, & *Ioannes Boswell*. Ardebat id temporis
bello Gallia Principes Fæderatos inter & Nauarræ Regem, erantque itinera fre-
quenti milite impediussima; neque quàm per Gallias alia patebat. Itaque modò
in huius modò in alterius copias incurrentes, Dei tamen clementiâ incolumes
euasere. Plessio Mornæo (qui Calvinianæ Hæresis præcipuum quoddam colu-
men haberi voluit) difficillimè persuasum est Anglos Catholicos, eosque in
Cleri ordinem promotos, alio fine ad Hispanum, Angliæ inimicum, proficisci,
quàm ut Principi suo & Regno incommodarent (nam illud Hispanus nu-
perrimè ingenti Classe vexarat) eo ipso vero tempore naues infestæ ab Anglis
parabantur ad Lusitaniam inuadendam: Aiebat ea propter aut proditores hos
esse, aut exploratores; mittendos potius Rupellam atque inde in Angliam
(quemadmodum quosdam antea miserat morte deinde pro Christo perpassa
gloriosos) Illi *Espemonij* literis muniti (sub quo *Samurium*, cui *Mornæus* im-
perabat) fidentiusque de studijs persequendis locuti, quorum solummodo de-
siderio iditer occiperant, accedente gratia Coniugis *Plessij*, dimissi tandem
sunt, id tantum, virgente *Plessio*, in se recipientes, ut nè Hispani fierent.

II, *Nanneto* *Bilbaum* soluentibus, *Burgis* Castellæ non minori cum pro-
cella, quàm in Gallijs à tergo reliquerant, luctandum fuit. Postridie quàm in
eam urbem venissent, redeuntibus à principe Ecclesia ad hospitium iniiciuntur
ab Inquisitorum apparitoribus manus: quo delatore, quo uè instigatore incer-
tum est. Clamatur tota urbe, Lutherani, Fratres Draci (eius scilicet qui pyrati-
cam ijs in oris pridem exercuerat, & tum *Classem*, quam diximus, ducebat in
Lusitaniam) rapiuntur ad ergastulû; expilantur sarcinæ; pecunia surripitur. At
Inquisitorû Senatus nullare in sarcinis reperta de qua quisquam suspicari posset,
inspectis deinde literis quas & Rhemis afferebant à Prælide *Barretto*, & accepe-
rant Lutetiæ à Patre quodam Hispano Theologiæ Lectore ad Rectorem *Bur-*
genis Collegij, commode de nocte haberi iussit: Tum postridie vocatos in
Aulam, explicatisque frequenti concione causis itineris, copiosè laudatos di-
mittit liberos. At in pecunia (quæ erat omnium communis) non minima dif-
ficultas. Negabat *Commentariensis* obstinatissimè ullam esse lurreptam: Affir-
mabat *Blaefannus* à quo fuerat ablata; notabatque numerum & speciem sep-
tendecim aureorum nummûm Hispaniensium. Nullo teste, infirma assertio.
Vicit tamen externorum hominum probatum iam cognitumque proposi-
tum: Qui

1588. tum: Qui enim credi posset eos qui Patrios lares & domestica commoda tam præclaro & excelso animo tantis emensis itineribus reliquissent, in aliena iam penè in portu inuolaturus? Resistente rursus Commentariensi, mittit Senatus certum hominem qui supellectilem eius omnem argenteam diuenderet ni promptè aurum redderet. Tum denique prolata pecunia eadem est quam *Blac-fannus* repetierat. Sequenti die cum se pararent in viam dare vir grauis à Senatu iussus ducit abeuntes in forum; adstantem populum monet nullam criminis suspicionem istis adhæsisse; rectæ fidei causâ exules, studijs vt darent operam, hâc transisse; reditum meditari in patriam, animi celsitudine omni Hæreticorum crudelitati superiore: Abstinerent proinde conuitijs; venerentur potius eorum in fide constantiam, vitæ probitatem, in aduersis fortitudinem. Tum deductis ad portam vrbis, monstrat quâ iter capiendum esset Vallisoletum quò tendebant, & beneuolè salutatis gratulatur.

Alia vallisoleti superanda,

III. Vallisoleti Patrum Hispanorum consilio conductis in ædibus habitant aliquamdiu dum monitus *Personius* accuteret. Hic additis primùm quatuor ex Anglia, tum decem alijs eodem anno Duaco aduentantibus, formam Collegij occupat in platea extra muros ciuitatis, non procul Sancto Ambrosio (quod Collegio Patrum nomen est) quò exercitationum scholasticarum causa bis quotidie eundem erat. Neque tamen sine aduersariis res tantâ inchoata est. Iam ciuitas Iuuenibus ex Hybernia eadem de causâ profugis aperuerat aditum & habitationem; grauati itaque metuebat nouis hospiti- bus, atque apud Regem agebat vt hi vel iungerentur Hybernis, vel prorsus excluderentur. Re ad Abbatem Sancti Benedicti ab Rege delata (nondum enim vrbs illa Episcopo ornabatur) Is rescribit videri sibi Anglos retinendos fouendosque, frugi videlicet Iuuenes, & fini quem prætendebant accommodos: Coniunctionem relinquebat in medio; Quæ tamen aliquantisper sustinenda fuit. At *Personius* separationem rationibus Seminarij existimans aptiorem, cessit Hybernis omnem eum locum quem Ciuitas donauerat, & quem dixi fundum Nobilium virorum beneficentiâ coëmit. Rector datus est *Rodericus de Cabredo*, cum alio qui esset à Confessionibus, & vno ad temporalia adiutore. Præcipui Mæcenates his in initijs fuere *Franciscus de Reynoso*, Decanus Ecclesiæ Palentina, & *Alphonsus de Quiniones* ex familia Comitum de Luna, qui se domi recluserat vt vni Deo vacaret & salutis sempiternæ. Hic cum in multos esset beneficentissimus, tum cum audisset Catholicos Iuuenes Anglos patriâ exules per fugium ea in vrbe quæsisse quò decursis studiis ad fidem restituendam contemptis periculis reuerterentur, sepuluit in menses singulos quindecim ducatos in singula capita distribuendos; Quadringentos alios donauit ad fundi coëmendi impensam, & centum ad vestem communiter viuentibus congruam comparandam. *Reynoso* reliqua supellectili ornauit domum, & in singulos menses dum viueret decreuit centum ducatos. His res vt cunque sustentata est dum mille & sexcenti aurei quos Rex annuos attribuerat ex redditibus Legionensibus colligi potuere. Tum Capitulum

Præcipui Mæcenates

pitulum Palentinum (Palentia ciuitas est non procul Vallisoletto) certum Medimorum tritici numerum elemosynæ nomine persoluebat, At hæc quotannis peti debebat missio ex Seminarij Alumnis qui in Capitulo peroraret. Rex quando amotâ Madrito Carpentanorum Curiam Vallisoletti confedit, ordinem modumque Seminarij voluit ipse inspicere. Tum varietate idiomatum delectatus quâ cum iuuentus salutabat, pecuniam quæ erat in nominibus exoluit, & auxit quam pensabat annuam: Denique nobiles viri sæminæque cum domum & exiguum quod structum fuerat sacrum frequentarent, modò hunc adolescentem modò alium adoptabant quasi in filium, & alendum suscipiebant; Floruitque consequentibus annis & numero & opinione pietatis & Doctrinæ: Præcipue postquam effigies Sanctissimæ *Marris Dei*, ab Hæreticis in pyratice deformata, eò est solemnè pompa deducta, atque in præcipuo Altari collocata sub nomine *Dominae nostræ Vulnerate*.

VI. Sed ante hæc tempora Bartholomæus Perez, postea Assistentis Hispaniæ, tum Prouincialis Bæticæ, *Personio* coniunctissimus suam etiam obtulerat operam ad alimenta Iuuenibus Angli: Hispali procuranda si pauci aliqui mitterentur. (Hispalis Emporium est non procul fredo Gaditano celeberrimum, Oceano connexum Bæti flumine, quo merces secundissimè deuchuntur) *Personius* in omnem boni operis opportunitatem intentus, & magnorum animorum vir, præmissis celeriter duobus ipse sequitur, quatuor alijs selectis comitatus, horum primi fuere *Georgius Chamberlanus* (quem deinde vidimus Iprensis in Flandria Episcopi infula decorum) & *Ioannes VVorthingtonus*, *Alano* Cardinali affinis. De via, breui oratione latinè concepta, & quâ pollebant hi duo gratiâ elocutionis pronuntiata, cum dixissent causas exilij, studiorumque propositum, multam apud Episcopos & Abbates toto itinere commiserationem laudemque collegerunt. Hispali à Patribus & Senatu beneuolè accepti, pietate, ingeniorum cultura, atque instituto vitæ explicato, ipsa denique veste ad modestiam, Collegiorum more, composita, promeriti sunt vt nè domus, nè supellex, nè reliqua ad vitam communiter degendam necessaria deciderent. Die *Thomæ Cantuariensis* Martyri sacro, sub Missæ Sacrosancto Sacrificio (quod solemnè rita Episcopus Hispalensis operabatur) *VVorthingtonus* petita benedictione, & consecutio suggesto latinè ad horam perorauit: Tum finita ceremonia genibus coram Altari fixis, singuli conceptis verbis atque elata voce eo iure iurando se obstrinxere, quod diximus Romæ in initijs Collegij de vrbe fuisse ex *Personij* mente introductum: Cuius iurifurandi sententiam, vim, utilitatem que cum *Chamberlanus* confestim (Hispaniensi idiomate locutus ad populum) demonstrasset, maximo audientium plausu, summa nouorum hospitem adgratulatione discessum est. Scholasticis deinde exercitationibus, & serijs ad propositum sibi finem conatibus consecuti sunt, vt Ciuitas certo quodam subsidio (elemosinæ nomine) domum illam hodieque foueat. *Franciscus Peralta* Rector plurimis annis cum laude præfuit, & non minori cum studentium voluntate; neque aliò libentius quam Hispalim iuuenes commigrabant, tum ea de

Aliud Seminarium Hispali.

1588, causa, tum quoniam cæli temperiem quantumuis calidam, & Sancti Hermenegildi studia prætulerant Vallisoletanis & Romanis; Quamquam ex tribus difficile sit decernere quis locus plures doctos viros, aut constantes fidei defensores Angliæ reddiderit. Quam multum autem paucis annis creuerint hæc Seminaria & numero personarum, & existimatione, videre est ex literis Ciuitatis Hispalensis ad *Clementem* Pontificem Maximum datis vigesimo tertio Decembris Anni nonagesimi sexti in hanc sententiam.

Vid. Ycpe
l. 6 c. 5. 6.

Literæ ci-
uitatis His-
palensis de
Seminarijs.

est. Beila
animum
diagl. 11

Beatissime Pater. Patre
Roberto Personio Anglo in hac ciuitate & per Hispanias notissimo Romam proficiscente vt Beatitudini Tuæ explicet statum Seminariorum eius nationis fundatorum sub protectione Regis nostri, iudicauit hæc Ciuitas operæ pretium rationem Sanctitati vestræ tanquam Ecclesiæ Capiti reddere de vtilitate quam ipsa Ecclesia & speciatim regnum Angliæ egenissimum fauoris auxiliique spiritualis colligit ex tam Sancto opere cum multa satisfactione & gaudio nostro qui nos profitemur filios obseruantissimos Ecclesiæ; neque minorem lætitiã satisfactionemque afferet Sanctitati vestræ, vt qui sicut officio & dignitate ita zelo excedit vniuersos.

Et verò licet possemus nos testes addere famæ existimationisque verissimæ quam per literas accepimus de Seminario Vallisoletano in quo aluntur plures sexaginta, & de alijs Residentijs Olyssipone, & in Sancti Lucæ erectis in commodum Sacerdotum qui ex Seminarijs mittuntur in Angliam, propius tamen nos contingit istud quod habemus in hac Ciuitate fundatum, & Eleemosinis ex Comuni Aerario, & particularium beneficentia liberaliter, & summo cum animi affectu attributis sustentatum. Et sanè exiguum est quidquid in tot Angelos confertur, dicatos ad defendendam & propagandam fidem Sanctam Catholicam studiorum, laborum, & vitæ impendio. Par autem tam excelso nobilique fini est ipsorum educatio & disciplina, re-collectio, Religio, modestia, testes interioris virtutis & puritatis. Quo fit vt applaudit illis vndique plebs, & lætitiã exiliat quoties illos videt; alteram scilicet domum non solum Religiosorum, sed Seminarium Martyrum qui fidem Catholicam vita & sanguine obsignabunt. Quam populi vocem Dei vocem interpretamur esse: Etenim cum hæc Ciuitas grauib; de causis infensa esse deberet & inimica nationi vniuersæ Anglicanæ propter damna quam plurima à Pyratis eius gentis perpeffa, beneuolentia tamen ista procul abest vt tepecat; accenditur potius quodidie, augeturque desiderium illis benefaciendi, & omni fauore & gratia prosequendi.

Quid por-
rò *Personius*
in His-
panijs.
Residentia
ad San-lu-
car.

V. His ex animi sententia confectis, *Personius* annos aliquot primis stabiliendis, tum nouis operibus inchoandis impendit. Nam bis mille aureorum annua pecunia (quam pridem Rhemensibus impetrauerat) difficillimis temporibus vt solueretur effecit: Et in Bætis ostio (portu quem *Sanlucar* nominant) ad ædem S. Georgij (quæ mercatoribus Anglis olim cum Catholicè lentirent seruierat) domum conquisiuit, quã recepti Sacerdotes aliquot huius

huius nationis, subsidia sibi atq; Collegio Hispalensi ab Hispanis institutoribus 1594
 ex India appellentibus colligerent; tum ipsis Anglis, si qui ad nauigarent, re-
 ctæ Religionis fundamenta, quâ daretur opportunitate, explicarent, Captiuos
 etiam solarentur; quorum plurimos *Personius* in libertatē quâ prece quâ pretio
 afferuit; gratissimū ea propter hæc maria legentibus. In Lusitaniam deinde
 profectus locum obtinuit *Olyssipone*, ijdem de causis quibus ad Bætīm con-
 stituerat sedem; utque in eo portū (quoniam vicinior erat Angliæ) Sacer-
 dotes ex his Seminarijs proficilcentes in patriam, haberent vbi de nauiga-
 tione per otium prospicerent sine magno sumptu; cui sustentando *Dux Bra-*
gantie & eius Coniux primicentum nummū aureorum censum donaue-
 re. Ei sedē Præfectus est *Henricus Floydus*, quem secum *Personius* duxerat co-
 mitem, priusquam is Societati nomen daret. Scriptioni etiam temporis haud
 parum impendit. Nam & ad historiam plurima adnotauit, & hæreticis Ca-
 tholicos non minus stylo quàm verbo & actione insectantibus, ea scripto
 reposuit, quæ & hos confirmarent, & illis sempiternam mendacijs & furoris
 notam inurerent. Quæ etsi alperius quandoque visa sunt scribi, facilem ha-
 bet ea res exultationem: Nam aut iis plerumque visum est ita, qui maleuo-
 lis oculis Societatem intuentes vniuersa inde profecta carpebant; aut si Hæ-
 reticis; Quis ex illorum Magistris tam leuiter vnquam scribendo peccauit,
 qui lenissimè monenti iratus non sit? *Superbia enim modestissimo est intra-*
etabilis; tum, nolenti curari, medicamentum quodcunque alperum sit ne-
 cesse est. At *Personius*, comis cum esset, comitate ipsa, & aliquo quandoque
 facetè prolato fortassis offendit, At quem? eum sanè qui quod erratum est de-
 regi interpretatur infamiam, quantacunque cum lenitate expositum sit. Ipse
 qui prodijt de lute Regni & lucessione liber, quem nisi Hæreticum offendit
 (quanquam non tam ad *Personium*, quàm ad *Alanum*, ad *Francisum Ingle-*
field, & ad alios consimiles, is liber à *Personio* in Epistola ad amicū, & à Cam-
 deno verissimè reuocatur) ceruè *Iacobus Rex*, ad què maximè pertinuit, nullo
 signo ostenditur eo libro fuisse comotus. Eum fortassis offendit cuius nomen
 adscriptum est, *Robertum Doleman*: At id nomen, quoniam Anglicè sonat
 eum qui suam cuique partem diuidit, atq; distribuit, ideo fertur adscriptū, non
 ea ratione quod in mentem venisset Sacerdotē aliquem eo nomine appellari.

VI. *Gustianæ* familiae Principum luctuosus occalus Augiensis habitatio-
 nis rationes ita prostrauerat, vt diutius sustentandis nihil magnopere super-
 esset. Seminariorum verò duorum in Hispania numerum, & gloriam Duaco
 solo foueri posse quotannis exigua videbatur spes, quando Romam etiam
 mittendi venirent non pauci maturi Philolophis Theologisq; audiendis, neq;
 iam ex Anglia aut tant multi, aut tam idonei expectabantur, quàm cum an-
 nis anterioribus hæresis minimū fuerat corroborata: Vt etiam comper-
 tum fuerat eos qui ex Academijs leuiter instructi ad Catholicos se adiunxerāt,
 & paucorum deinde annorum studijs celeriter decursis Sacerdotio initiati
 reuertebantur in patriam, facilius à recto tramite in pristinos mores detor-
 queri,

Et Olyssipone.

Scribit etiā uarias

Perfobitus ad amicum 24. May. 1603. Cambdenus. A no Elizabethæ.

Seminariū Audomarrense.

1592. queri, quàm eos qui pietatem cum scientijs à teneris imbibentes radicibus firmioribus niterentur. Quod igitur Augij inchoatum aduersa Mæcenatum fortuna demolierat, alibi substruendum esse *Personio* persuasum fuit, quò Adolescentes quàm maturimè è prauorum dogmatum exemplorumque contagione erepti, atque in virtutis & scientiæ palæstram transpositi, vna cum bonarum literarum studiis pietatem haurentes, in humanitatis disciplinis ad excellentiam quandam perducerentur, & Philosophorum Theologorumque has scholas flore ingenij, ac Rhetorum Poëtarumque ornamentis illustrarent. Neque diu deliberandum fuit quibus in Regnis huic operi locus quaerendus esset, cum Gallia tumultibus quateretur, & Catholici Regis munificentia grandior quotidie euaderet ipsa opportunitate benefaciendi; commota præsertim vehementer recenti ex Anglia decreto teneros ab vberibus Adolescentes abripiendi, & heterodoxis institutoribus tradendi communi schismate inficiendos. Placuitque *Audomarenfis* ciuitas, tum Religione ac fide nunquam violata nobilis, tum vicinitate portuum commoda (nam æqualibus prope itineribus disiuncta est Caleto, Grauelinga, Duynkerca, vnde in Angliam facillima navigatio) tum denique Cæli, soli, victus similitudine teneris adolescentum annis aptissima videbatur, à Batauorum verò incurfibus quàm longissimè diffita. Impetratis itaque à Rege Catholico ad sexdecim luenes Audomari alendos decem ducatis singulis mensibus in singula capita, & literis ad Mansfeldium (eo tempore Belgicarum Prouinciæ pro Rege moderatorem,) ad Richardottum etiam Concilij præsidem, ad Episcopum, & Magistratum Audomarensem, & alios, *Guiliemo Flacco* (quem *Personius* ex Italia acciuerat socium) restraditur conficienda. Is in Belgium cum venisset, cum *Oliuero Manaræo* Prouinciæ, & Patribus Audomarenfibus communicato consilio, tradiditque à Rege literis, quâ potest diligentiam promouet, non multis initio incerti euentus nouum opus adiuuantibus. Nam alij locum aquis penè circumdatum damnabant, vt solo insalubri positum: Alij rem intuebantur, non vt nouam modò, in qua omnia in expectatione sunt, sed vt humilem, & abiectam, nequetantis dignâ curi: Alij externis hominibus, Anglis præsertim cum quibus bellum Hispano erat, ciuitate finitima recipiendis obstabant: etenim sint luenes ab omni suspitione immunes, at illis qui ea occasione in urbem irreperent quis præstare possit fidem? Quis deinde spondere de sumptu? In principijs enim feruet munificentia, friget perlæpe in progressu. *Alano* præterea Cardinali & *Barretto* Præfidi Duaceno non arridebat hoc nouum penè in conspectu domicilium; aliò enim auertendam iuuentutem, & subsidia verebantur, & suum isto non exonerandum sed euacuandum Seminarium. Conducta tamen domus est exigua primò, & iuenes initio septem, deinde 18. impositi: Quorum rem procurabat ipse *Flaccus*, addito *Nicolao Smithæo* ad regedas conscientias. Tum quoniam Rex auxerat pecuniâ ad duo millia ducatorum annuè percipienda ex vectigalibus ijs quæ in licentia importandi panni consistebant,

illisque

Regis literis ad Mansfeldium, & alios Anno 1593.

illisque qualibet de causa deficientibus, ex quibuscunque aliis certissimis gra-
rij sui rationibus, numerum vero alendorum iuuenum permittebat iudicio
Patrum Societatis Iesu, sub quorum disciplina eam fundabat domum, qua-
sita est amplior (quam nunc habitant Capucini) ac denique tertia, septin-
gentis quinquagintaempra libris nostratibus à Decano *Bersac*, quam iam ab
annis sexaginta in se derunt, platea Civitatis amplissima, aëre libero, vicinita-
te honestissima, agro lat magno, atque à patrum Scholis modicè disjuncto.
Civitas nuperimè Gallorum afflicta incursionibus, & quæ nunquam sibi vi-
detur sat ab externo tuta, assueta præterea hybernis militum grauari; cum
Regi, post varia proposita impedimenta, pro potestate mandanti hos iuvenes
domo recipi, diutius non posset obistere; vt secura esset, datus est Rector Re-
gi subditus; vt impetrata ipsa parceret, nulla vel prece vel ratione passa est indu-
ci, vt quæ ædes emptæ, vel in futurum emi contingeret, à militum seruitute essent
liberæ: Itaque Rector datus est Rege assentiente *Ioânes Foucart* Gallobelga;
seruitus hodieq; manet, eodemq; quò ante emptionem oneratur domus milite.

VII. Creuit tamen istud cum die Seminarium & numero, & re, & ædi-
ficiis coemptis, & factis; & quod in primis spectatum fuit, pietate ac literis.
Nam ab initio cum optimis vicinarum nationum ingeniis in florentissima
tunc temporis Patrum Belgarum schola pari loco contendebat; & annis con-
sequentibus postquam domesticos intra parietes studiorum palæstra consti-
tuta est, græcis latinisque literis tam assiduam, tamque felicem operam naua-
uit copiosa iuuentus, vt in longinquas Regiones fama propagata, laudi suæ &
gloriæ doctissimorum hominum adiunxerit admirationem. Etenim *Egidius*
Schoondoncku Brugensis, post *Foucartium* Rector, vir natus factusque ad
Iuuentutem rectissimis præceptis informandam, eò collimabat vt quos ac-
ceperat optimarum disciplinarum capacissimos, hos aut redderet Patriæ, aut
ad altiora Romam studia, aut in Hispaniam dimitteret, non leuiter tinctos,
sed omnibus humaniorum literarum ornamentis conspicuos. Itaque à primo
confestim limine græca iungebat latinis, & balbutientes cum iucunditate
audiebat & cum laudis præmio. Tum cum verborum aliquam copiam didi-
cissent, docebat ex altiori loco super mensa interpretari faciliora quædam
vel ex nouo testamento Græco, vel ex *Isocrate*, *Chrysostomo*, & similibus;
Modò vt ex Græco Latinè redderent, modò vt facerent ex Latino Græcum.
Aliquantulum deinde progressis dabat argumenta quædam, seu *Theses*, de
quibus ex præcogitato primum, tum etiam ex tempore disputarent, vno af-
firmante, altero negante, & probationes alterius refellente, verbis primo loco
græcis prolata sententia, tum eadem latinè enuntiata. Ita factum est vt cum
mediæ supremaque Grammaticæ huiusmodi exercitationes miscerentur, ad
Poëtarum, Rhetorumque scholas euecti promptissimè de re qualibet repente
proposita vtrâque lingua disceptarent. Quod cum externi ad mensam voca-
ti experirentur (nam ipsi proponebant quam vellent thesim) nemo erat qui
ingenio, industriæ, promptitudini denique & gratiæ plausum non daret

1594.
Regis licen-
tiam ad Br-
nestum 4.
Martij.

Eius incre-
menta &
splendor.

Egidij
chondon-
ckij laus.

1594. & tantam in teneris annis vtriusque linguæ, & verò rerum sententiarumque copiam, & acumina non suspiceret. Neque minor fuit viri istius admirandi ad mores informandos industria; Nactus enim Adolecentes ad lutecipienda virtutis semina perquam idoneos, excelsò etiam nobilitatos animo, vt qui honore & gloria plurimum atque comitate ducerentur, his vt ipse excelleret, eisdem quæcunque tradebat præcepta inspergebat, domesticarumque actionum ordinem à prima luce ad multam noctem tanta concinnitate descripsit, vt hic etiam intuentibus admirationi sit, & posterioribus annis Belgas ad eandem inter Anglos disciplinam concupiscendam pellexerit. Vt autem pietate iucundissimè imbuerentur, ad cantum musicum, tum voce tum diuerso instrumentorum genere, voluit quam plurimos erudiri; tum empta vicina domo, atque in lacrarium versa, sacras ceremonias decentissimè peragi, & vario conditi concentu: Sodalitates denique inter ipsos adolecentes distinxit, sub Sacratissimæ Virginis, & Angelorum nomine; vt qui ad virtutem passibus non æquis proficerent, præcurrentium ardore incitarentur. Quæ duo virtutis & literarum ornamenta eo Rectore annis decem & septem stabilita, tanto splendore domum illustrarunt, vt viri amore & veneratione ad ipsos Angliæ Hæreticos delatis, id quod legibus inhibebant laude prosequerentur: Catholici vero nusquam liberos collocari arbitrantur melius quam sub huius umbra; qui cum ad complectendos, præter linguam, cuncta se profiteretur habere Anglica, tum ad instruendos diuina quadam videbatur insignis facultate. Auctusque est numerus Adolecentum illo regente vltra centesimum: Idemque ad nostram ætatem continuatus, iisdem sub *Schoondoncki* institutis; vt iure merito huic viro debeatur & incrementum, & tanti gloria Seminarij. *Schoondonckum* secutus est *Philippus Dentiers* ex Flâdria Gallicana oriundus, ciuitate quam dicunt Insulam, rexitque annis quatuor. Tum Missionem Anglicanæ erecta in vice-Prouinciæ, & dato Collegijs eius gentis in Belgio sitis vice Prouinciæ Anglo, Anno seculi decimi sexti vigesimo secundo incunte Anglum etiam Rectorem admisit *Guilielmum Balduinum*, recenter ex arce Londinensi dimissum, vt in loco dicitur: Atque ab eo tempore continuatis in ea gente Rectoribus, didicit non minore fide posse Anglos præesse in vrbe hosti finitima, quam reliquos Hispano subditos. Depositisque suspicacibus animis, vniter los quantouis numero locupletatos summa caritate complectitur & recreat humanitate.

Vita &
Mors Ioan-
nis Corneli-
ij.

VIII. Ista dum perficiuntur à *Personio* in Hispania Tyronibus alendis exercendisque ad futura pro Christi fide certamina, veterani in Anglia milites in quam arenam fortes audentesque descenderant, in eadem victoriæ palmam imperterriti defixerunt. *Ioannes Cornelius* vitâ cum eximia Sanctitate traducta, & non minori cōstantia morte pro Christo obita annum nonagesimum quartum illustrauit: Natus Bodmaniæ in Cornubia, Parentibus humili vtroque fortuna (vt qui purgandis caminis dicuntur traxisse familiam) quam vere dictum sit, *Dum humilia respicere, & alta à longè cognoscere*, in se vno demonstrauit.

monstravit. Angli quidem scriptores sibimartyrem vendicant, & Hyber-
 ni sibi. Ego quoniam ipse in Anglorum de vrbe Seminarij albo sua manu se
 Cornubientem in scripsit anno octogesimo, Anglum dico. De matre etiam
 disputatur, an Angla fuerit, an ex stirpe apud Hybernos non ignobili: certe
Cornelius post tres annos repertam in Insula marito viduam, apud hospitam
 suam Dominam Arondeliam collocavit ut vitæ utriusque subsidii nobilis
 hospitiæ liberalitate aleretur; *Cornelius* vero ipse à puero ad literas eo ardore
 ferebatur, ut ludentibus condiscipulis se subducens libris incumberet. Quem
Ioannes Arondelius (is qui amplissimis possessionibus splendorem domesti-
 cum adiungens, in occidua eius insulæ regione, nomen sibi fecit Magni A-
 rondelij) chartis sub sepimento affixum cum vidisset, rogassetque cur suis
 in prato vicino non colluderet potius? *Quoniam maiori*, inquit puer, *ca-*
pior librorum voluptate. Eo delectatus responso Arondelius, nummo aureo in
 præsentiarum donatum monet ut *quo capisset pede pergerat*, fractum in reliqua
 ætate percepturus copiosum; deinceps verò cum domi, tum non mediocriter
 proficiente in Academia Oxoniensi pluribus annis fouit, transmisitque; deinde
 Rhemos. Hinc profectus Romam Anno octogesimo, Theologicis adhibitus
 est; & anno altero coram Pontifice (ut illius fert mos Seminarij) in Nataliis
 Christi Domini peroravit. Domesticis magno fuit in omni virtutum genere
 exemplo, & tam magna modestia, ut cum tribus annis Collegiū Romanum
 (non longo itinere) studiorum causa frequentasset, quā illic ab Anglicano
 iretur ignoravit. Sacerdotio initiatus, redijt ad veterem Mæcenatem *Aronde-*
lium, qui domo receptum, dum vixit, coluit, moriensque commendavit Vi-
 duæ Baronis de *Stourton* quam secundis sibi nuptiis iunxerat. Erat *Arondelius*
 non minus fide Catholica quàm ingentibus facultatibus illustris. Repetito
 igitur eo consilio quod puer acceperat (ut *quo pede capisset pergeret*) non
 cessabat *Cornelius* hortatorem suum animare assidue ad constantia, ut quam
 Religionem imberberat, ab ea se nullo oblato discrimine pateretur dimoueri,
 captis autem adderet non imparem coronidem; neque fuit irrita monitio.
 Ipse verò quā vitæ innocentia, quā sermonis inter concionandum grata ve-
 hementia, rem Catholicam ijs in oris ad decennium sustinuit propagavit-
 que, potestate præsertim in malignos spiritus memorabilis; ferturque cum
 non-dum ætatis annum trigésimum exegisset, tantum ieiunijs, oratione, cæ-
 terisque asperitatibus contendisse in quibusdam expellendis, ut paucis mensi-
 bus canis inspergeretur; tum vero cum plurimum in altero eijciendo labo-
 rasset, neque obstinatus hospes cederet, sub Missæ Sacrificium petijse ut po-
 tius ipse deleteretur de libro vitæ, quàm ut Dei gloria, Ecclesiæ potestas, resque
 Catholica apud astantes pateretur detrimentum; quā prece victus malus dæ-
 mon confestim exiijt, clamans se *Cornelij* Charitate deturbatum: Alter
 cum eijceretur obtulit per iocum asses duos ad restem comparandum, quo
Cornelius intra annum penderet. *Neque semper est mendax qui nequam semper*
est. Nam famulo domestico prodente comprehensus pependit. Fuerat id il-
 li frequen-

Eius in ma-
 los dæmo-
 nes pote-
 stas,

1594.
Pariendi
cupiditas.

li frequenter in votis: Etenim rogatus aliquando vt pij aliquid inscriberet libro qui offerebatur, Metro Anglicano scripsit in hanc sententiam. *O si possem, hac quam vellem carne spoliari! Quam vel veste, quam vel Cruce, quam equuleo liberari!* Tum Latinè, *spernere mundum, spernere nullum, spernere sese, spernere se sperni, vita boni Monachi est.* Et sanè in omni vita comodorum quorumcumq; fuit negligentissimus; Totus in Deum erectus, atq; in ijs quæ in se diuinu obsequiu aut in alijs promouere possent vigilantissimus. Nullo se auræ iniquitate, nullo persecutionis metu, quin salutaria adferret remedia, eaq; opportunè importunè ingereret deterreri sinebat; Mutatis stationibus conuocatos aliò & aliò Catholicos solabatur, hortabaturq; ad constantiam, recreabat concionibus, sacrisq; pœnitentiæ & Eucharistiæ mysterijs confirmabat: illiconferti summo studio confluere vel intèpesta nocte: sæpe cum priuatis in aedibus conuenire intutum esset, securitatem in opaco syluarum longè à militari via concioni quærebat, & pronis vbiq; auribus audiebatur. Erat enim illi mirus & accésus in dicèdo spiritus, neruus in persuadendo, in reprehendèdo acrimonia, & constantia. Vix tertius ab aduentu eius in Insulam effluerat annus, familiæ supra 30. eo auctore ab nefaria Hæreticorum cœna, atq; omnino ab eorum fanis se abstinerunt. Iacebat abiectus ab omnibus ruri in casula pediculario morbo æger extra spem vitæ senex Hæreticus, muscis obsitus, & sordidis vnde quaque bestiolis toto passim corpore miserabiliter amebus, diritate spectaculi, & graueolentiæ fœditate horrendus. *Ioannes* ærumnosi hominis comperta destitutione confestim euolat; inuento affidet noctem integram; solatur, in spem vitæ melioris excitat, ab errore deducit; demum à noxis sacra confessione expiatum Extrema-Vnctione confirmat, pollicitus diuinum etiam viaticum (si in alteram noctem superesset) allaturum. Redijt *Ioannes* ad suos ex ea peruigilatione adeò totis vestibus oppletus illuue & multo verme, vt confestim depositæ, ex vlu deinceps esse nequiuerint: Sed illæ, præ veste quam defungenti seni mercatus fuerat, vilis erant pretij.

Et in deū.

Ingens illi pietas in Deum fuit, in se odium ingens. Horas vnique actioni addictas habebat fixasque, quas nunquam nisi aliena causa violaret. Quinta à noctis medio sacrificare consueuerat, nè qua postmodum necessitas litationem impediret: Quæ vna in functione dicebat animum suum nonnihil diuiniore sensu tenere scere, & quidquid illud esset temporis solidè plenum esse Paradiso. Nunquam non aliqua in eius parte lachrymas effundebat, & cum sanctiore hebdomadâ Christi Domini passi relegerat historiam. Abripiebatur aliquando in rerum diuinarum commentatione tam longè à sensibus, vt cum vir nobilis consilij causa fuisset ad ipsum ingressus, repertum nixis humi genibus, decussatis pro pectore brachijs, immotis & in sublime erectis luminibus, diu nullo potuerit strepitu ad se reuocare, cumque an superstes vitæ, an iam expers esset ambigeret, intento demum conatu excitauit, rogantem obtestantemque nè quem faceret eius rei quam compererat conscium. In se atque in corpore suo flagris acriter sauebat: Cilicium gestabat promissum in saguli modum

In se seuerus.

dum genuum tenus nodis intextis vndique asperatum; Annos complures qua- 1594
ternis per hebdomadem diebus edendi se penuria macerabat, donec ab Hen-
rico Garnetto, postquam se illi subiecit, ieiunia tam seuerè prorogare prohibi-
tus est. In egenos largè profundeabat omnia, sui negligens, Deo fretus; hor-
tabaturque omnes ad similem profusionem, certos nunquam sibi quæ ex usu
essent de fore dum Deo fenerarentur. Quibus quod erogarent non suppetebar,
eos iubebat præsentè alterius inopiam recitata pro eo dominica precatione mi-
tigare. Porro quàm Deo curæ sit huiuscemodi virorum salus dum hora illa ve-
niat quæ coronæ reddendæ præfixa est inde conficias, quòd commorantem in
viri nobilis Palatio in prato Mileno (sic loco nomen est vno ab Londino mil-
lario) cinxerant indagine vestigatores Regij, & improviso Palatium ingressi, in
ipsum rectâ conclauē se inferunt vbi Ioannes imprudens periculi, togam exu-
tus & pallium (vt domi priuatim sit) dabat operâ scriptioni, & forte calamum
(vt asolet) ore tenebat: Miratus tumultuosam foris aperiendæ licentiam, res-
picit, & conspicatus satellitium, immotus sedet. Illi hæere, & tanquam præ-
dâ frustrati circumspicere, Tum Ioannes id quod res erat suspicatus, diuinitus
eorum obtutus impediri, silentio per medios illos egreditur, nec data saluta-
tione, nec accepta, nec calamo ab ore dimisso, Transientem per hortum obi-
uij duo Catholici familiares sistunt, & hominis grauissimi cultum leuiculum
admirantes, quid agat rerum sciscitantur, Euentu cognito, Deum venerati, San-
ctimoniam viri passim laudauere.

IX. At quando colligendi fructus tempus opportunum diuini Hortulanæ
iudicio maturuerat, vnusquispiam è mediastinis, quem Domina, egenum ho-
minem miserata, in domū ad vilia seruitia admitterat, spem vecordissimam con-
ceperat potiundæ nobilis è gynæceo Virginis in connubio, si Ioannem, à quo
fuerat acrius de audacia obiurgatus, ministris Regijs tradidisset. Prouinciam ob-
tinebat pro Rege Vice-Comitis titulo, Eques Georgius Mortonus: Duum viri
Capitales erant, ex eorum numero quos vulgo Iustitarios, seu Irenarchas appel-
lant, Georgius Trenherus & Rudolphus Horsæus. Hisce facit silentio iudiciū
infidus ardore eorum omnium quæ domi ex interuallo gerebantur. Delibera-
tum ijs erat sacro Dominicæ Resurrectionis die domum adoriri: Sed cum Io-
annes accepta, vnde nescio, periculi suspicione, nequidquam obnitente Do-
mina maturasset euadere, post in-pertitum illico à media nocte domesticis in
sacro Paschale Sacramentum, certiores ab nefario proditore facti quiescere. Io-
annes in vicinia clam questum facere occæperat animarum, & sui quàm alieni
discriminis negligentior redire tergiuersabatur. Tamen cum vrgeret Domina
red-tum vel fortunatum vel si res ferret capitis sui pretio, diutius oblectari tan-
tæ fidei & charitati nequiuit. Altera secundum Pascha Dominica, quâ boni
Pastoris ex Euangelio partes repetuntur, dum agendis à sacro quinta hora facto
gratijs intendit, duum viri cum satellitio Castri muros transgressi, nudis mucro-
nibus penitus in aedes percurrunt, fores & quidquid repagulorum erat aut e-
uertunt aut frangunt: Sed dum se Ioannes iniecit in latebram, seru-

1594. ratorum improbam sagacitatem quas ipsas lenalue horas frustratus est. Iam desperatâ prædâ parabant abitum, piorum librorum & sacrarum vestiû apparatu quem deprehenderant graues. At Trencherus, Duumirâm alter, verberatus nonnullus conuicio exprobrantis exiguû tantæ inuestigationis & h. aud sanè par exstitisse pretium; At ego, inquit, vt labori vel supra æquû fructus respondeat actutum fecero; & vocato perfidioso illo famulo, Heus tu latebram Sacerdotis patefacito; Eam ipse quoniâ dum ad vile seruitiû e. diam aliquando penetratia subiit apertamq; alicuius indiligentiâ forte obseruarat, Trencherû ad eâ rectâ perducit. Patefacto latibulo apparuit *Ioannes* precatoni intentus, ad cuius conspectum turba satellitum prægestiens lætum clamorem extulit: Ille à Trenchero productus prodiit imperterritus, & dicenti Duumiro gaudere se ipso comprehenso, multo magis sua comprehensione se gaudere respondit. Nomen & cognomen sciscitanti edidit, Sacerdotij etiam dignitatem, & Iesuitici nominis studium propensissimum. Exprobrantibus fugam & latebras obiecit Apostolum gentiû Damalco in sporta per murum à fratribus demissum profugisse. Aderat *Thomas Bosgrauius*, Dominæ ex Marito propinquus: Is nudo vertice *Ioannem* non satis ex dignitate haberi dolens, suum illi galerum imposuit, & de studio tuendi proditoris reprehensus, inuidiam eius nominis ab *Ioanne* libera oratione dimouit, quamobrem ipse etiam custodius asseruatus est. Sub hæc in toga talari & pallio quibus amiciri domi consueuerat equum conscendit, Crucis sibi signo inducto, & Trenchero ad latus, comiti quàm captiuo similior, vectus est; nam viri grauitas, modestia, patientia, & fidei Catholicæ asserendæ constantia, ipsi hostibus fuit admirabilis; vt nunc demum intelligerent eius fuisse pietatis, atque omnis officii hunc fontem quibus familiam illam florere conspexerant, origine ignorata. Quatuordecim dies à Trenchero *Ioannes* dum Londino Regij Concilij sententia repetitur, liberaliter & honestè habitus est, henlis mentæ quotidianus conuiua, & Bibliothecæ quoties colluisset compos factus, patrocinate præ alijs ipsius commodis Trencheri Coniuge, quam viri optimi mores vehementer cõciliarant. Sæpe cum Doctoribus Hæreticorum congressus suam fidei Catholicæ dignitatem firmitatemque luculenter ille quidem, sed æqua modestiæ laude asseruit. Charcum tota eâ Prouincia facillè Principem ac Coryphæum, liberetne Latinè secum, an Græcè, aut Hebraicè differere temerè sciscitantem, breui responsione (se videlicet, quacunq; interrogasset secuturum) in publicam verecundiam adduxit, cum deinde palam constitisset satis ignarum fuisse Charcum singularum: Duas Ministrorum vxorulas ad altercandum secum de sacris literis muliebri impudentia prouocantes, ad colum ablegatas & pensa compefcuit. Gualterus Rawleyus, Equestri dignitate, Reginæ gratia, & Mathematicarum disciplinarum scientia nobilis, totam vnam noctem cum illo decertando transegit vt dubitationem sibi nonnullis in rebus tolleret; cui tantopere & agendi comitate & reliqua dictione *Ioannes* placuit, vt quamuis propter obiectam Atheismi opinionem suboffendisse apud eam

apud eum videretur, sua tamen illi apud Reginam officia discedens vltro con- 1594.
dixerit. Quarto decimo die Senatus Regij Londino iussa perferuntur, vt
omni ope *Ioannes* à sua sententia dimoueat; quam sitenere obstina-
tus perrexit, Londinum extemplo adducatur. *Trencherus*, nè operam in
Ioanne sollicitando luderet, omisso priore imperio, alteri continuo obtem-
perauit.

X. Vt ventum Londinum est, in carcerem qui Equitis Martialis dicitur,
retrusus non post multo sistitur senatui Regio, quos inter fuisse *Cantuariensis*
Antistes, *Præfatus Æratio*, & rei maritimæ *Moderator*. Illi virum innocen- yepes nara
tissimum incēssere primū contumelijs Contra ipse nihil indecorum se, nihil rar admo-
vnquā probiosum, aut suę conditionis alienū egisse. Illi percontari quibus alijs tum fuisse
in locis, & apud quē diuertisse? Quod vt dictū iniquū reiecit. At quod refugis quæstioni.
(inquiunt) vltro proderet, tormentis exprimeretur. Subinde reductus ad carcerē, l. 5. c. 4.
ieiunijs, verberationibus, vigilijs, liberalitate in pauperes ad honestā proChri- 5. 2.
sto mortē idoneē lubeundam se comparat. Hic etiam, factā ab *Henrico Gar-* Ad vota So-
netto copia, coram tribus arbitris, vno Religioso, duobus nobilibus, cietatis ad-
vota Societatis nuncupauit, tanto animi gaudio, vt domum scripserit, nun- mittitur.
quam sibi tantum d' ielcium lachrymarum, tantum diuinæ voluptatis obue-
nire alibi potuisse, quantum beatus ille carceri sibi peperisset. *Mortonus* inte-
rea, quò salutis publicæ studium, & Regij obsequij præferret, scribit senatui
non videri populum concitatum posse componi, nisi sublato è viujs eo Sa-
cerdote quem nuper transmisit. Senatus subito remittendum decernit. In-
genti solatio illi fuit extulisse Londino secum tot hostias rite consecratas, quot Reducitur
ad communicandum quotidie vsque ad supremos duos dies sufficerent. Dor- Dorcestriā
cestriæ libera fere *Vice-Comitis* in custodia habitus est. Et quo triduo præ- & damna-
stolari consortes supplicij debuit, totum impastus propemodum & in- tur.
somnia precando egit, tanta seueritate vt *Vice-Comitem* cura incesse-
ret ne pia lauitia suam vltro mortem ipse occuparet. Tantam facilitatem excu-
biarum in admittendis ad se Catholicis, horum vero adeo propensa in
se studia experiebatur, vt metuere se vehementer diceret ne qua ex parte se-
cundum numinis fauorem sibi illa corrumpere. Postridie *Calendas Iulias*
vincetus in Iudiciale sublellum per publicas vias ducitur, & secundum il-
lum etiam *Thomas Bosgrauus*, & duo famuli, *Patricius* & *Ioannes*,
quorum diu seruitio Pater vltus fuerat, & nè Domini deforet imitatio,
longe licet dispari in causa, quidam alius latrocinij reus. Patri voce præ-
conis eò læta Majestatis ciuim impositum est, quia veritas ab Regina
Misas fecerat, Confessiones audierat, Ediçti Regij in Catholicos & Sa-
cerdotes lanciti penes se impugnationem scriptam habuerat. Nec dispar
sociorum causa fuit, quòd Sacerdotem honore & obsequio fouissent,
texissent. Rogatus ex vltu gentis quibusnam vellet arbitris experiri? Re-
spondit primū, lectis è clero Catholico sui similibus: Aut si id non
posset consequi, certè ex Academicis Oxoniensibus: Sed iustus more ma-
iorum

1594. iorum contentus esse, rei Majestatis ipse & locij pronuntiati sunt. Tum verò *Bosgravius* & duo famuli Christum in suo Sacerdote reueriti, ad eius se pedes proni obuertere benedictionem excepturi quam ab illo flagitabant. Eo spectaculo nec populus admirationem potuit, nec latro (suprema quoque ipse damnatus sententia) lachrymas dissimulare: Eum Pater allocutione solatus, demum etiam ante supplicium salutaris fidei confortem conscivit: Corrupti etiam verbi ministrum ad eum comiter & cordatè habuit, ut si non perfidiæ nuntium, certè ministerio remiserit. Hora post meridiem quinta rursus deductus in custodiam, lictoremque conspicatus, (*Enimvero*, inquit, *perlibenter ego te video*. Noxilla in precatone, cohortatione mutua, & vicenùm duorum confessionibus excipiendis peruigilata est. *Wamestus* iudex, qui lachrymabundus & velut necessitati parens, laudata Patris pietate & doctrina, sententiam mortis protulerat, executionem, quamdiu potuit, protraxit, propositâ vitæ Indulgentia, dum templa velint Hæreticorum adire. At fortiter omnibus aspernantibus, diei alterius hora prima secundum meridiem, ferali sententiæ destinata est. Procedens è carcere *Ioannes*, "A Cruce (inquit) ad Christum gloriosus est transitus. Erat in promptu crates viminea: Huic animo vultuque composito vltro incubuit; & inter raptandum, socios qui pedites ducebantur, identidem ad constantiam hortando firmabat. Eo spectaculo, vir eius Prouinciæ honestus & locuples vehementer perstrictus, ad ipsum adiit, benedictionem petijt, Catholicorum se partibus accessurum spondit, & Hæreticorum conuenticula deuittaturum. Vbi ad locum supplicij peruentum est; Primus in trabem actus est latro; cui tantos animos Pater addiderat, ut voluptati sibi esse atque honori diceret mortis societatem cum id genus heroibus: successit *Ioannes* famulorum alter, qui restem luaniatus, suæ fidei libenter vitam se litare ac sanguinem dixit. Post illum *Patricius*, palam admonito populo solam eam fidem esse salutarem, quam sua ipse morte consignaret, laqueo strangulatus est. Secundum hos *Thomas Bosgravius*, ut erat nobilitate, doctrina, facundia pollens Catholicam fidem attentissimis auditoribus plena oratione commendauit.

Quo ordine plexi.

Postremus in certamen descendit *Ioannes Cornelius*, qui post breuem orationem, osculum terræ sub primo scalarum gradu fixit, tum Sociorum pedes è trabe pendentium venerabundè exosculatus, in patibuli complexu, verbis Apostolicis exclamauit, *O bona Crux, diu desiderata &c.* In concensu, circumlatis in populum oculis, illam psalmographi vocem exuberante animi sensu usurpauit, *Posuerunt mortalia seruorum tuorum escas volatilibus Cali &c.* Sed nè porro pergeret ad concionem dicere prohibitus est. Ad didit tamen se non multo ante Londini, id quod diu in votis habuerat, Societati *Iesu* fuisse adiunctum: Cuius Tyrocinium quando non dabatur in Belgio, quo fuerat propediem abiturus, hoc agone gloriosius poneret. Tum fusa pro suis persecutoribus, pro Regiæ Hæreticorumque omnium

omnium salute ad Deum prece, laqueum à carnifice porrectum oscu-
latus, collo induit, & confestim scalis deiectus est. Nondum efflue-
rat animam quando illum Carnifex fune præciso lapsum humi excepit,
calentique ac spiranti pectus dissecut, quo tempore Pater manum fronti ve-
luti se signaturus admouit. Corpus discerptum quaternis infixum palis ad se-
rum diei in loco supplicij pependit; tum vnà cum trium reliquorum corpo-
ribus tumulatum est: Caput summo præfixum patibulo triumphum clausit
quo *Cornelius* carnis sarcinam vt pridem optauerat exuens, lætus ad Cælestes
sedes euolauit. De quo capite narratur lucis radio cinctum fulsisse; Tum po-
puli studio, gubernatorisque auctoritate, eò quod (quemadmodum in simi-
libus supplicis experti erant alias) grauissimæ procellæ segetibus incubuis-
sent, sublatum in Catholicorum potestatem deuenisse.

XI. Illud verò hoc loco non est prætermittendum quod viuente adhuc
Cornelio accidit ad Dei misericordem seueritatem commendandam dignum
memoriâ. Baro de *Stourton* (cuius Viduam deinde duxit *Arondelius*) animo
Catholicam, externo cultu deformatam Religionem sectabatur, sacrorum
Cælestium vsum fructum facultatum conseruationi postponens. Nè verò il-
lum mors hoc graui in neglectu imparatum abriperet, duos domi ale-
bat Sacerdotes; caueratque nè vterque vno die, vnaue nocte vnquam ab-
esset; at aliter quàm cautum fuerat, Dei occulto iudicio, accidit quando il-
lum extrema oppressit agritudo: Nam vtroque absente, nulla etiam cu-
iusquam diligentia Sacerdos alter reperiri potuit. Vocatis itaque vxore & ce-
conomo, expositoque multis cum lachrymis dolore quo vehementer ange-
batur, quodcum maximè vellet ritus Catholicos moriens vlturpare, tam ma-
gno fraudaretur dono; agnitæque simulatæ Religionis grauissima culpa, &
eorum præterea quæ abeuntem è vita grauabant veniam à Deo humillimis
votis precatus, moritur. Res deferitur ad *Cornelium*: Rogatus an liceret pro
hoc mortuo orare? *Prorsus*, inquit, & licet, & necesse est. Postero inde die
sacris operanti, & defunctos memoria repetenti, sistit se ad latus Euangelij is
qui recenter obierat, consueta vestitus toga: Rogat Patrem vt misereatur;
vri enim se purgantibus flammis; apertaque veste, ostendit ambustum latus;
petiit etiam astantibus commendari: *Cornelius*, vultu in eam partem con-
uerso, tam diu hæsit orans, vt à ministrante monitus, finem non faceret. Per-
acto verò sacrificio astantes hortatur vti pro anima Baronis de *Stourton* de-
functi perseverarent orare; torreri enim Purgatorij ignibus, & viuorum sub-
sidia flagitare. Quidam narrant inter viuorum commemorationem de-
functum se stitisse primùm, alij etiam ministro visum esse: Vt verò hæc
se habuerint, res omnium sermone celebrata est, atque in hunc vltique
diem ab vtriusque familia & *Stourtoniorum* & *Arondeliorum* hæredibus
certissimè traditur. Ne vero *Cornelij* hæc sententia, aut narratio tota im-
probanda cuiquam videatur, eiusdem generis aliud adnectam, quod in
notis *Gerardi* nostri reperio non multis post annis accidisse. Addide-

Misericors
Dei seueri-
tas in Baro-
ne de Stour-
ton.

trouit
Stourton
Arondelius
Stourton
Arondelius
Stourton
Arondelius

1594.

rat *Gerardus* Ecclesiæ nobilem quendam in Comitatu Staffordiensi: Hic parem sibi familiaremque decumbentem inuifens, suadet vt salute corporis prope iam desperatâ, sempiternæ animæ salutem tempestiuè prouideat: Annuit æger, & quoniam sciebat aditum in Ecclesiæ gremium primum fieri per Confessionis Sacramentum, quæri sibi Sacerdotem legitimum vehementer postulat; Interim dum quæritur Sacerdos, ingrauescit ægritudo: Inter mortis angustias anhelat æger ad animæ medicinam; rogat frequenter an promissus ab amico medicus aduenisset: At dum quæritur, moritur: Relictâ à morte vidua, dum nocte se componit ad quietem, videt per cubile errans lumen, modò in aère vagum, modò intra lecti cortinas fixum: Continuato per plures noctes spectro territa, aduocatum nobilem illum qui marito auctor fuerat vt Catholicè moretetur, precatur vti doctos conlulat quidnam rei lumen istud portendere existiment. Respondetur primò, ipsam hoc lumine ad Catholicæ fidei lumen inuitari: Non abnuuit: Reddita Catholicis, Sacerdotem eo in cubiculo sacris operari voluit, quòd à spectro libera esset: Non liberatur: Sacerdotes inde plures consulti referunt, vero simile esse, Sacramenti votum cum sincera in morte ad Deum conversione profuisse marito; animam iuuandam esse precibus: curandumque vt triginta diebus continuis Sacrosancto Missæ Sacrificio pro illa oblato propitius reddatur Deus. Noctæ quæ trigessimam oblationem est subsecuta, non vnum solum, sed tria apparent lumina, duo quasi sustinentia tertium; quæ cum intra cortinas aliquamdiu fixa stetissent, ascendendo euanuerunt; Neque deinde cuiquam sunt visa: Non immerito verò sperasse videtur mulier solatium quietemque quam ipsa ex hac postrema apparitione consecuta est, tanto ampliorem marito tributam, quanto sunt maiora, quæ defunctos, quàm quæ viuos comitantur gaudia.

XII. *Cornelius* itaque in ea Insulæ Regione quæ solem occiduum spectat, pietatis, & constantiæ radios viuens morientemque diffudit: *Robertus Southwellus* & *Henricus VV alpus* Meridiem, & Septentrionem (anni sequentis exordio) virtutis & roboris pari honore condecorarunt, ille Londini, hic Eboraci, inuictorum orientis Ecclesiæ Martyrum æmuli, & eo quo ardebant animo fidei propagandæ causâ asperrima quæque subeundi, & gloriâ quam Sancto sine consecuti sunt immortalis. *Richardus Southwellus* inter Septentrionales populos, quos Norfolcienses vocant, ad oppidum Sanctæ fidei, Nordouico non plus ter mille passibus distans, vir nobilis & copiosus, filium tertio genitum habuit *Robertum*. Hunc absente aliquanto diutius nutrice, relictum in cunis, quoniam erat perbellus, abstulit vaga mulier, suumque deposuit. Sed non diu latuit furtum; ad non longè positam domum mendicans deprehenditur; fatetur lucri causa id fecisse; puer restituitur. Id in præcipuis beneficiis habuit deinde *Robertus*, Dei in se beneficentiam frequenter multoque cum grati animi sensu commemorans. " Quid enim? aiebat, si apud vagam mansissem? quàm abiectè? quàm sine vlla Dei cognitione, aut reuerentia?

Quanta

Roberti
Southwelli
natales, e-
ducatio, in-
gressus in
in Societat,

Quanta in vitiorum turpitudine? Quam magno in periculo flagitiorum? Quo in mortis infelicissimæ atque æternorum suppliciorum indubitato discrimine versatus fuisset?) Deinde cum redijt Sacerdos, non cessandum existimauit donec eam feminam quæ furtum prima detexit, quamque vt diuinæ in se clementiæ instrumentum intuebatur, reddidit Ecclesiæ omnium matri ab Hæresis contagio liberatam. Quindecim annorum adolescens (vt & ipse ab Hæretica peste securior esset) missus Parisios, in contubernio nobilis & summa virtute ac fide viri Ioannis Cottoni biennium duxit. Thomâ verò Darbishier (quem supra memoraui) vtebatur ad pietatem instructore: Apud hunc deponebat quidquid tenellam mentem culpæ tangebatur; huic impertiebat si quid secretioris consilij diuina benignitas ad animum attulisset; ab hoc in ea benignitate fiduciam reponere didicit, & eandem ad quæcunque pie statuisset perficienda sperare adiutricem. Iam tum enim amplectendæ arctioris vitæ, & se Deo in Societate nominis Iesu consecrandi cogitationem suscepit, & apud eos qui tanto eum possent donare munere summa vi summoque ardore egerat vt quam primum adgregaretur. Bono animo esse iustus, expectandum tamen tempus quo ætas & consilium firmiter propositi constantiam commendarent, ad aram diuinæ benignitatis scripsit Querimoniam, qua se conferens cum Agar eiecta de domo Abrahamæ, maiorem se aiebat habere causam doloris, vt qui familiâ digniori exclusus esset. "Qui enim fieri potest vt mærore non conficiat (inquit) qui me video disiunctum ab eo cætu, ab illa Societate segregatum, diuulsum ab illo corpore, in quo posita sunt mea vita, meus amor, totum cor meum, omne que affectus?) Et plura in eandem sententiam.

XIII. Cuius Querimoniæ Authographum Anglicè scriptum cum postliminio ad me delatum sit, eius exemplar huc referendum censui, quo pius lector intelligat quid in penè puerili pectore caelestis ardor concipere, & quid tener calamus gratiâ Sancti Spiritus imbutus possit exprimere, sic enim secum mærens loquebatur. "Agar in deserto videns quem lactabat paruulum sibi emorientem, se verò quo succurreret destitutam, tantam non habebat causam suam defendendi miseriam, quantam ego hanc meam miseram calamitatem. Exul illa à Domo Abrahamæ, reiecta ab eo cui maximè curæ esse debuerat, seiuncta ab amicorum notorumque consortio, inops auxilij & consilij, salutem quam inter homines non sperabat, inter bestias feraque quærens vagabatur; hæc mea calamitas illius vincit inopiam; maior est hæc mea quam illius solitudo; superat hoc meum infortunium illius exilium; Vagor enim exul à loco qui dignitate antecedit Abrahamæ domum quantum corpus vmbra, aut veritas simulachrum. Nam summo ardens desiderio, & à Deo incitatus, vt me illorum beato numero adiungerem, qui choros Angelorum in terra imitantes, ita totos se deuouerunt Deo, vt vnâ eius gloriam præ oculis habeant in omnibus quæ agunt aut quæ tractant negotijs, à scopo aberravi ad quem collimabam, excidi sperata re quam deuoraueram, frustratus sum desiderio, cui vnice innitebar. Corpore fateor inter homines viuo, sed mens vastam habitat solitudinem, vbi

Eius queri-
nia de dila-
tione ad-
missionis
in Societ.

159 5. cùm nihil reperiat quo se pascat, ipsa se mæsta consumit, propriasque cogitur & amaras mandere curas: Nullus illi cibus volupe esse potest, cui voluptas ipsa amara est; nullum solatium iucundum, vbi luctus & lachrymæ quaeruntur: Piscem si ex aqua eximas, quid illi delitiæ omnes quas terra offeret? feram pascuis excludas, limpidiſſimos fontes cryſtallinasque aquas nauelabundus auerſabitur. Quidni igitur ego dolore maroreque conficiar qui me abiunctum video ab eo numero, seu nectum ab illa Societate, ſeparatum ab eo corpore in quo est omnis mea vita, meus amor, mea voluptas. Plange anima mea hanc tuam miseram viduitatem, & nè parce dolori; lamentare infortunium istud, clament continuo occulti gemitus, & suspiria in aure Redemptoris tui, à quo solo solatium. Amor emolliet duritiem cordis tui, & calore dissoluet mentis glaciale frigus, vt oculis in flumina lachrymarum erumpentibus possis cum Propheta dicere, *laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo*; Dolorem hunc res nulla soletur, marorem nulla mitiget consolatio, donec fruaris *Iesu* tuo, & agnoscat te ille fidelem sponsam, atque à longo hoc diuorinio te liberum amplectetur brachii piissimæ misericordiæ: Amplectere pedem Crucifixi, & per verba lachrymis rigata effunde coram illo hanc tuam Querimoniam; forte mitigabit censuræ seueritatem, & ad conſuetam reuertetur clementiam: dicit illi; conuerte ad me Domine amabiles oculos, & vide semen quod pridem in anima mea seminasti, iam radices egerat & floruerat, cum repentina ingruens tempeſtas ipem in flore corripuit, & periculum est (ni mitior afflet aura) nè penitus areſcat & pereat. Recordare Domine, quod iam dies desponsationi meæ assignata pertransijt, & ego adhuc viduus despicior ab omnibus, & à te derelictus tanquam abortiuus contemnor; Refugium præterea nullum mihi est, neque à quoquam præter te solatium quaero. Tu amabili tua dulcedine rapuisti ad te cor meum, & necesse est vt ego me tibi tradam seruum. Vicisti enim me, Vicisti me Domine *Iesu* duplici prælio. Nam cùm primùm me sanctis tuis inspirationibus aggressus es, ego restiti, quasi tuam in Societatem me cooptari plus voluptatis allaturum tibi esset quàm mihi lucri. Vidisti Domine infirmitatem meam & nouis machinis quatiens munitionem cordis mei, cùm nullum reperirem effugium, necessitate compulsus post multam luctam tradidi me, & manui tuæ potenti me submisi. Nunc debitam soluo pœnam primæ ingratiſſimæ, & deiectus à dignitate sponſalium tuorum, atque ad miseri captiui gradum deuolutus, sero deſleo præteritam stultitiam, & inutiliter plango conſensus tarditatem. Heu! vbi sum? & vbi potuiſſem esse? vagus in terra arida & inaquola pascor insipido & amaro felle doloris; fessus tædio infinitæ solitudinis, dum viuo langueo, & vita ipsa tædium est; valete cælestes delitiæ quibus per pascua tuæ Societatis gregis tui agni pascuntur: Valete suauissimæ guttæ deuotionis quas tu in eo um pectora effundis, & respergens corda dulcissimo rore æternæ consolationis, cics dulces lachrymas, superni testes solatiij. Hi fauores.

non

Hi fauores non communicantur alienis; proprij sunt earum animarum quæ in Regis cubiculum admittæ, modò spiritualibus pascuntur delitijs Paradisi, modò in lecto amoris quietem captant delitijs omnibus superiorem. Qui surculi perfectionis, qui flores gratiæ, quæ abundantia felicitatis his in pascuis reperitur? Felices animæ quæ amantur & amant, & dum tecum viuunt, tu ipse es vitâ ipsâ dulcior; neque enim amarent viuere, nisi amando te viuerent: felices animæ ad centrum iam delatæ, felices quæ ad litus tam tutum applicitæ, non secus atque innocentes infantuli in cunis, securè quiescitis. Non grauantur corda vestra mole curarum secularium; onus vestrum & pondus Amor est, onus leue atque optabile; non enim deprimit amor, sed attollit, dolorem ipsum dulcedine mitigat, & recreat emorientes spiritus animæ desolatæ expectatione inenarrabilis fructus æterni solatij. Infantibus præbet plena vbera cælestis liquoris; prouectos pascit solidiori cibo; perfectos munit inuicta constantia. Mutantur & in vobis quandoque tempora; tardat sponsus, vt probeat quàm estis fideles, detinet nubes cælestium donorum nè consuetos semper depluant imbres gratiarum, & suauem in seuetam aliquando commutat vultum; sunt ista incitamenta validioris Amoris, attrahit dum repellit; Artificiose negat quod abundè vobis est daturus; Fornacem aspergit aqua, vt fortius ardeat, recedit vt velocius arctiusque in amplexus ruat; gaudio miscetur, at breuis luctus; habetis enim ad manum fragmenta præteritarum deliciarum, & cum nauim videatis in tuta statione, & astantem ad clauum peritum gubernatorem, leuis est timor vbi nulli sublunt peccatorum scrupuli, & procul à fluctibus, non longè à portu nauigatis. At me miserum qui hybernare adhuc cogor in mundo, qui iactor quotidie in medijs fluctibus carnalium desideriorum, allidor ad scopulos occasionis peccandi; Quis timor existimatis me occupat? Quæ dubia salutis sollicitant animam? quæ pulsant pericula infelicem ratem? Quis mihi misero prohibeat lachrymas? Quis gemitus & suspiria imo claudat pectore; Quis miretur si ipsa hæc anima tam diro doloris pressâ sepulchro conetur migrare, vt soluat & sit cum Christo? Si debitam iustitiæ tuæ, Domine, soluo pænam, fiat voluntas tua; patienter feram me ab hominibus reijci; at non illud (vt reor) extremum est mali. Timeo calendas has esse grauioris supplicij, & noctis diu duraturæ triste crepusculum; in quo cum languero perpetua expectatione, expectatio ipsa morte acerbior languorem non minuet sed grauabit, & dum corpus doloribus animæ prostratæ non erit ferendis quid superest vt voueam, nisi vt me Christus meus hoc misero eximat carcere. Amen.

IV X. Hæc tecum *Southwellus*, & apud dilectum Societatis Auctorem *Iesum*: Qui ardor cum in dies ab continuatis desiderijs incrementum acciperet, neque id quo pasci maximè auebat, seu in Gallijs, seu in Belgio consequeretur (in Belgium enim quædam literæ innuunt concessisse, vt quod federat animo perficeret) Romam abiit, Religionis præcepta quo citius, eo auidius ex ipso fonte hausurus; admittusque est pridie Sancti Lucae, anno septuagesimo octauo supra sesqui millesimum, cum ætatis annum septimum decimum non ex-

Admittitur in Societatem, & mora quem fructum tulisset.

1595.

pleffet. Quem verò fructum in cooptato protulerit ea quæ trans Alpes facta fuerat dilatio, alio scripto ostendit. Recordare, inquit, & frequenter memoriâ repete illum diem, quo Societatis desiderio inflammatus, tam saepe, tamque constanter petiisti admitti: Recole quas lachrymas, & quam frequenter profuderis, & sedens solitarius in conclau in quæ doloris signa, in quos singultus eruperis, cum te differri cogitares. Quàm felices arbitrabaris eos qui admissi illo poterantur bono quod ardentè optauerant! Quàm arctam, & quàm suauem existimasti illam esse coniunctionem quæ cum Deo, & cum hominibus Societatis intercedit? Quid tum de ijs sentiebas cum videbas orantes? Nimirum absorptos rebaris in contemplatione Dei. Quàm grata tibi fuere tunc cilicia? cum Deo conuersari quàm dulce? vt quando non dabatur esse ex illis, saltem imitatione virtutum vestigia legeres, tanquam peregrinus post eos tendens ad patriam. Recordare iam, *Roberte*, non te foris nunc stare desideris languidum, sed esse filium eiusdem Domini *Iesu Christi*, membrum eiusdem Societatis, & qui pridem aliorum virtutem admirabare, nunc tu exemplum factus es in quod alij intueantur. Quam igitur de ijs opinionem tum cum nondum ex iis esses concepisti, & de eorum felici conditione, ac vitæ perfectione existimationem, eandem cogita eos iam de te habere, qui ad eandem tecum Societatem aspirant; vt quemadmodum horum de Societate nunc fratrum exemplo & conuersatione tu in vocatione tunc confirmabaris, ij qui pari tecum desiderio nunc certant tuâ modestiâ, tuâ mansuetudine & caritate, cæterarumque virtutum exercitatione in proposito sibi vitæ genere roborentur.)

Quas virtutes præcipue coluerit.

XV. Huic prætorum memoriæ reliquarum deinde firmamenta virtutum coniungens, ad perfectæ vitæ apicem summa contentione anhelabat, & sapiens Architectus, non tenue & exile aliquod, sed iam tum stabile, ac nullis infirmis procellis ædificium meditabatur, atque in primis in sui met cognitione fundamentum collocavit; Quæ cognitio quoniam & se ipsa est ad omne genus virtutis sustentandum necessaria, & antiquorum omnium est celebrata vocibus, quâ cogitatione, & quibus verbis à nostro *Southwello* concepta, delineata, ac menti memori infixæ est (quanquam id ab *Antonio Suqueti*, viro formandis ad pietatem animis facto, velut sempiternæ dignæ memoriæ, in *via vitæ* inuenitur proditum) hic adscribam, *Quid fui Domine? Quid sum? & quid ero? fui nihil, nihil sum, & ero forte peior nihilo? fui conceptus in peccato originali; plenus sum peccato actuali; quis scit an sim damnandus pena Gehennali? fui in ingressu miserabilis; miserabilior sum in progressu; miserrimus forte ero in egressu. Fui sperma fetidum, sum saccus stercoreum, ero esca vermium. Cum essem nihil, fui sine periculo damnationis, & sine spe salutis: sum iam in spe dubia, & graui periculo: ero autem vel ex re sperata felix, vel in periculi successu infelicissimus. Sic fui vt damnari non possem, sic sum vt saluari vix possim, sic ero vt in æternum damnatus, vel in æternum saluus. Quid fuerim scio, fui enim pessimus: Quid sim nescio,*

Sui cognitio.

fm nescio, quia de gratia incertus, quid ero ignoro, quia de salute dubius. Quod 1595° fui, Domine, ignosce, quod sum corrige, quod ero derige, dirige inquam, a malo præterito, in bono præsentis, ad præmium futurum: Amen.

Tum vero cum certissimè decreuisset viuendum sibi esse ac moriendum in Societate Iesu, nec aliter salutem animæ sempiternam omnino sperandam, quemadmodum Deo vocante eam fuerat amplexus, eadem animi firmitate & constantiâ propositum sibi habuit non alijs medijs uti ad vitæ rationem instituendam, quam quæ Societati sunt propria; Illa vero omnia promptissimè libentissimèque amplecti quæ in Societate, vel in regulis traduntur, vel actione vlturpantur, & præcipuâ obleruantia colere superiores, quos Christi ac diuinæ eius voluntatis interpretes agnoscebat, & quorum ea propter decreta (quod ad victum, vestitum, habitationem, munera, cæteraque id genus attingit) indubitanter crederet à Christo proficisci. Cogitationem vero de Societate ineunda à Deo sibi iudicatam esse, his argumentis conficiebat. In primis quod in deliberatione de vitæ statu deligendo habuerit præ oculis Christi crucifixi imitationem, & amorem, ad quæ duo omni conatu enitendū sibi esset; sui mortificationem, & mundi perfecta despicientiâ: Tum quod de antea vitæ peccatis necesse esset satisfacere: quod deinde infirmitatis propriæ ac miseræ atque ignorantia conscio quærendus esset dux vitæ & viæ; ideoque non modo sapientis esse tradere se regendum in omnibus Dei ministris & interpretibus, sed & perquam necessariū: Postremò quod si Deo ita videretur, auerteretiam proximo vtilem esse suam operâ: Ea autem quando, & quo modo utilis esse possit à superioribus Dei vicem gerentibus quàm optimè discitur. Hæ cogitationes (inquit) cum sint eiusmodi ut humani generis hosti inimicissimæ sint, & eum plurimum torqueant, non potest vitæ ratio in his sincerissimè fundata ab eo hoste proficisci, sed à Deo cuius causa agitur necesse est menti iniici.

Denique quando huiusmodi rebus propositis Societatem ingressus ipse sum, aliud in omni vita expectare non debeo, quàm ut ea mihi eueniant quæ in illa ab exordio quærenda esse duxi, videlicet pati & continuis affligi molestijs, ut nè horâ quidè quietis habeâ, imò verò in Dei præcipuis beneficijs ponendū erit affici molestia, quando hæc sola via est ad Christi similitudinē, qui nè momento quidè vno tēporis vacuus fuit à molestia aut dolore. Ex aduerso si aliter accideret, verendū tum queniadmodum propter meam ingritudinē negatur nunc id propter quod hoc Societatis institutum arripui, negetur & in futuro præmium; neque me debeo ea hora censere Religiosum, quâ hora nihil egerim aut passus fuerim pro Dei amore. Quidquid verò suggeretur his contrarium fundamentis certissimè peruasum habeo à malo dæmone suggeri, ut illudum me suis induat laqueis.

XVI. Romæ in Societatem cooptatus magnam tamen partē Tyrocinij exegit Tornaci in Belgio, ne vi scilicet ardentem Sanctis desiderijs iuuenem, immoderatis Italiæ aestibus nondum parem, duo in vno corpore calores opprimerent, utque tam præclaris dotibus ornato, & qui per ardorem quærendi spem ex-

1595.

Animi sen-
sus post
vota.

citauerat eximia quædã adipiscendi, non sola Roma nobilitaretur; quantum autem temporis utrobique expleuerit non reperio in tabulas relatum. Pietatis certè senlum quem prima votorum nuncupatio impieffit animo, iplo narratore docemur, sub hoc titulo; *Puncta quedam que occurrerunt die Sanctæ Lucie post emissa vota*; Quæ etsi excelliora cupiam videri possint quàm vt à recenter cooptato, eoque adolescente, proficiscantur, ist tamen qui & Dei amabiles diuitias, & inaccessa consilia, & promptam in susceptibiles animos liberalitatem considerauerit, facile videbit eum qui grandior factus agnouit plurimam sibi ab initio lucem amplissimam quæ virtutum & viarum ad eas consequendas cognitionem fuisse diuinitus iniectam, cum vehementi impulsu ad omnem cum Dei amore perfectionem (quæ eadem incitamento illi fuere in omni vita ad profectum) potuisse ea suis coloribus vtunque describere, quæ Dei digito in molli mentis cera repererat exarata. Itaque ita secum ipse ratiocinatur. "Primo Nunc anima tua desponsata est Christo Crucifixo; hæc igitur cum corpore affigenda est Cruci: Nam quemadmodum similitudo amicitiam, ita dissimilitudo efficit disunctionem: Neq; verò congruum esse potest vt dum sponsus patitur & infinitis pressus doloribus demum Crucifigitur quò amorem sibi sponsæ conciliet, illa interim foris sectetur delicias, aut alia re quapiam se oblectet quàm sponsi imitatione, quod est vinculum amoris. Membrum præterea iam es *Iesu* Societatis; Filius Beatæ Virginis, pars viscerum Christi; cum his itaque Cruci figi necesse est. Factus deinde es socius Sanctorum, domesticus Dei, in Christi militiam præcipuo quodam loco cooptatus, lapis in fundamentum positus, Piscator futurus animarum, norma vitæ, speculum virtutum, in vinea Christi operarius, Christi perpetuum mancipium, hostis diaboli, mundi, & carnis, Dux cæcorum, vnus denique atque idem cum Deo spiritus: Nihil igitur quod in te est, aut esse potest in te, aut quod ad te quoquomodo pertinet potes deinceps dicere tuum: Ex te nihil velle debes aut nolle iniussu Superiorum quos Dei loco habes, neque de re quapiam minima disponere: mancipium enim Dei cum sis, & eorum qui Dei locum obtinent, ad eos vniuersa in te potestas delata est, quam resumere est nefas. Isdem verò cum Sanctis *Ignatio* & *Xaerio* votis ligatus, & in eandem Societatem adscriptus, ad eandem cum ipsis perfectionem consequendam obligaris, quantum in te est. Itaque quantumuis alicui videri possis perfectionis quendam gradum conscendisse, arbitrare te nihil fecisse, quãdiu eò non perueneris quò hi Sancti, atq; alij de Societate viti magni peruenerunt, neq; respondisse grauiæ & Characteri quem Societas, & Sanctus Dei in illa spiritus solent suis imprimere. Altiora autem sectare semper, & necesse donec ad culmen perfectionis deuenias. Nulla res est tam exigua quæ defectui non sit obnoxia; itaque etiam in minimis prouidentia omnis committenda demum est Deo, & Superioribus, & de Patris amantissimi manu accipiendū quidquid acciderit; habet enim ille finem constitutum optimum, quem nos ignoramus, Eueniant licet acerba quæque & molesta; his vel auertitur maius malum, vel

vel

vel paratur via ad maius bonum, ad quod huiusmodi dispositiones sunt ne- 1595
cessariae. Perpende diligenter quid in ingressu Societatis consecutus es; Quan-
tum deinde beneficium nunc in eadem acceperis votis confirmatus; quàm
multi denique iuvenes, specie corporis decori, animis ad pietatem composi-
tis, patria extorres, disiuncti ab amicis & consanguineis, vagi, tanquam
ceruisitantes, exclusi à fonte aquarum viventium dolore & lachrymis op-
pressi languent; dum tu optata securus fruere quiete. Viue igitur semper tan-
quam Nouitius, eo seruaore, humilitate, verecundiâ, modestiâ quam à Nouitio
expectari existimas: Memor regulæ præcipientis vt in omnibus procuremus
& optemus potiores partes aliis deferre, omnes in animo tanquam superio-
res ducendo, & Deum Dominum nostrum in vnoquoque vt in illius imagine
agnoscendo. Ac tunc præcipue te felicem arbitrare, cum alijs licebit oble-
qui, alijs in re qualibet licita cedere, alijs iuuare, quæ vilissima sunt tibi sumē-
do, alijs quæ sunt optima tribuendo.) Hæc sunt quæ ad eum diem notata re-
perio Quibus non erit inuicundum adiungere quid ei animus pius simul &
iuuenilis iuggererit cogitanti quidnam responsum esset Superiori, si forte
diceret, cum Societatis rationibus in idoneum, ab ea esse dimittendum, " Ro-
garem, inquit, fortassis primum vt ipse tentaret viam & exiret prior; Tum
si meliora inuenisse se diceret fortassis sequerer. Aut in mea causa arguerem,
ordines Religiosos pro imperfectis æquè inuētos esse ac pro perfectis; ego verò
si inter perfectos tam sum miser & imperfectus, quâ conscientiâ ei jci possum
cum salutis æternæ euidenti discriminare? Denique Christus pro me passus, suo
damno & ingenti incommodo meis miserijs parauit remedium, quid ni So-
cietas idem mei causa faciat.

XVII. Romam Tornaco rursus vocatus ad Philosophos, Theologosque Studia &
occupatio-
nes Romæ.
audiendos, neque ingenio, neque industria, neque laude studiorum, aut fructu,
neque vita cum virtute acta cuiquam se passus est esse inferiore. Et ingenij qui-
dem & industriæ laus in vniuersa Philosophiæ decretis propugnandis eni-
tuit; tum etiam, cum post decursum Theologiæ stadium, aliorum studiis est
præfectus in Anglicano de vrbe Seminario; in quo Iuuentus id temporis co-
piosissima, & ingeniorum varietate, & splendore florentissima non facile nisi
ab omnibus doctrinæ prædiis ornato atque instructo ducebatur: Ille tamen cui Vide Nar-
rationem
compen-
tem senten-
tiam morā-
tis. &c.
neque in rebus celeriter concipiendis deerat acumen, neque in iudicandis soliditas,
neque in explicandis cum claritate elocutio, morum etiā inesset innata suauitas,
& cum grauitate coniuncta modestia, & in studiorum æstu ad virtutem inde-
fessa contentio, non minus disciplinis cum auctoritate moderandis, quam a-
nimis ad pietatem incitandis omnium ad se voluntates adiungebat. Virtutem
verò, quàm ab initio Societatis primo tempore tanquam Magistram
vitæ coluerat, ita semper fouendam censuit, vt neque calorem quem
Tyrocini ignis accenderat dies ablumeret, neque negotiorum quorumcun-
que aut magnitudine, aut numero, tanquam frigidâ iniectâ, conceptus ar-
dor intepesceret, neque acceptorum præceptorum memoriam offulcareret.

Z 2

Notabat

1595. Notabat enim diligenter quidquid vel diuinitus iniiciebatur animo vel auditu cum fructu percepisset, & in commentaria relatum memori mente verbat, vt frequenti præcipuorum perfectæ vitæ axiomatum meditatione, esset & in aggrediendo promptior, & in exequendo constantior. Quorum quædam hic compendio recitasse non erit inutile, neque lectori ingratum.

Amor Dei. XVIII. Dei, inquit, amor sit inseparabilis, insuperabilis, infatiabilis, Et in præsens numen semper intuens. Nam si hominem ita amamus læpe, vt nec societate satiemur, neque fatigemur mandatis, & omnia ei nostra patere cupiamus, quanto magis Deo aperienda sunt familiariter vniuersa, cuius conuersatio non habet amaritudinem, nec conuictus tædium? Et sicut Turtur amisso compare, sua ipsius delectatur solitudine, neque viridi insidet ramo, sed gaudet desertis locis & montibus; Tu pariter fuge quæ viridia mundus existimat, & sequere dilectum in montibus sempiternis, atque in ijs solis quiesce. Intentio, sicut oculus, facile læditur; neque sola (quantumuis videatur recta) sufficit: Actio ipsa in se & in ijs quæ circumstant debet esse recta, vt loco, vt tempore, vt modo constet. Cum est orandum existima te eo tempore ad cætera esse inidoneum, ita facilius auertes cogitationem à reliquis, & huic totus insiste: Id quod vniuersim in ijs quæ tibi ab obedientia præscribuntur vsui erit. Certus esto securè te posse permittere superiori liberam tui ipsius, rerumque tuarum dispositionem, cum Christus dicat, *Qui vos audit, me audit;* quando verò post rem humano consilio mature constitutam, superior repente commutat sententiam, & aliò te destinat quàm fuerat decretum, quid aliud indicat, quàm Deum, illos qui se totos Deo committere, non velle hominis, sed Dei consilio regi? Neque te conturbet cogitatio quod ad maiora videaris aptior, aut esse alia quædam amplioris meriti potius quærenda, ad quæ etiam naturæ legibus te arbitreris astringi; Hæc enim omnia Deo sunt nota, qui non præsentia solum, sed futura tibi incognita prospicit. Si autem quærat, cur igitur ad Societatem, cuius est proximos necessariosque iuuare, vocauit te Deus? Cur non ad Carthusianorum, aut Eremitarum aliquem seclusum ab istis ordinem? Responde primò cum Christo *quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea;* vel cù S. Paulo. *Quis cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* Deinde; Deus vtitur ipsa hominum natura ad cuiusque bonum: Vidit itaq; Deus hanc Societatem tibi maximè conuenisse; te vero aliis quàm his considerationibus eo tempore commouendum non fuisse ad perfectam vitam amplectendam: Tum si quæ habes talenta, ea donauit Deus vt clarè perspiceres id quod ex salute tua esset maximè, tum etiam vt facilius vinceret inimici subdolas artes, & Deum amares feruentius; æquum enim est vt maiorem Dei cognitionem dilectio sequatur ardentior.

Indifferentia. Homini Societatis arbitrabatur nihil contingere infelicius, quàm vt sua culpa à Superioribus existimeretur non esse animo ad quælibet indifferenti; quantum

quantum enim quisque ab ea indifferentia discesserit, tantumdem discedit ab immediata Dei directione & influxu, & voluntatem suam rationibus Superiorum miscens, paulatim à modo viuendi Religioso, quem proficitur, ad secularem degenerat; suæ ipsius tranquillitati nocet, & maxima sæpe interturbat negotia; demque bona desideria non semper à Deo iniici vt in opus ipsum exeant; itaque aiebat, quanquam ardeo voluntate moriendi pro Christo, non debeo ea propter confectum procurare Missionem ad Indos, aut ad Hæreticos; Dat enim Deuseos impetus, vt animum excolamus ijs virtutibus quæ sunt maxime propriæ, vel ad fortitudinem parandam in patiendo, vel in agendo constantiam, quæ vtique vbique sunt necessaria; reliqua Superiorum deliberationi sunt subiicienda.

In omni vero actione nè committas alteri faciendum quod per te ipse potes efficere; & quod hodie, noli in crastinum prolatare; & à minimis caue defectibus. Equabilitatem animi vultusque retinens, omnibus te facilem præbeas; eos etiam quibus familiarissimè vteris intus reuerere: Facetis parce; diceris nunquam inspergas sermonem: huiusmodi proferendis animum oblectare superbiæ plerumque est, & animi nimium soluti; sæpè etiam dum videntur placere tum maximè displicent audienti. Considera denique quanta in homine Societatis perfectio quæritur, qui momentis singulis paratus esse debet ad quosuis in quavis orbis regione iuuandos, siue Turcas, siue Iudæos, siue Ethnicos, siue Hæreticos, siue Barbaros, siue non valde à barbarie distantes Christianos. Alij vt suæ consulant saluti abdunt se in conclauia, vel ab hominum consortio remota loca; nobis in aperto pugnandum est, & dum aliorum cupiditates insectamur, vigilandum nè à nostris superemur. Inter loquaces moderandum est linguæ, Inter iracundos, iræ; Inter multorum delicias, voluptati; & qui aliorum vitia reprehendimus, longè oportet esse ab omni vitio: Etenim exigua in Religioso macula ingens est deformitas; & is cuius est alios ad perfectam vitam promouere, ea debet esse patientiâ, charitate, modestiâ, mansuetudine, & cum Deo coniunctione, vt quod proficitur, ipse præstet, & in eorum oculos imparatus non incurrat, qui quantum ipsi succumbant trahi festucâ læduntur.

XIX. Hæc est Idea Religiosi hominis, quam omnium quibus notus esse potuit testimonio, non magis cogitatione, quam actione descripsit, & quanto altius eam menti quam chartis insculpsit, reliquo vitæ cursu comprobauit: Nam quamuis ardenti in Deum ferretur amore, & aspera quæque mortemque pro eo tolerare optaret, cauebat tamen nè facilitate (quam agendi frequentia, & vsus quotidianus parit) abriperetur ad ea quæ sunt optima; sed vnamquamque actionem excelsò quodam fine condiebat, quo gravior ei esset, cui deuinciendo nullam diligentiam nimiam esse posse arbitrabatur. Tum vero studebat vt ordine certa que methodo vnumquodque ageret: Immutato enim leuiter ordine nasci aiebat inconstantiam, iacturam temporis, negotiorum nimiam contrectationem, totius vitæ inconditam atque ineptam

Qualis eroga alios.

Ordo & præcogitatio in actionibus.

1595.

que ineptam dispositionē, denique virtutum omnium nexus compaginē que dissolutionem. Probabat autem ipse se, & ad conflictum armabat prouidentia eorum quæ in tam magna rerum conuersione, quanta quotidie cernitur, accidunt. " Quid ! inquit, si Patrum fratrum que animus, commutatâ eâ quam de te nunc habent existimatione, in sinistram flecteretur ? Quo ellēs animo, si tanquam flagitiosum insectarentur ? si odissent ? Si vt canem, aut scurram indignis modis tractarent ? Quid ? si graui ægritudine presso, exigua ac prope nulla spes esset plura patiendi pro Christo, & lentâ tabe Martyrij laureâ fraudarere ? Quid si mutus ? Quid si vlcerosus esses ? Quibus se omnibus ad æquabilitatem animi comparabat, & Dei tanquam scientissimi amantissimi que Patris voluntati conformabat; ipsam que iuuandarum animarum & Martyrij cupiditatem inter inferni hostis fraudes numerabat, si hæc æqualitas labefactaretur. Quæ dum in Romano Collegio inter studia, & inter Præfecti curas in Anglicano, diligenter præstat, *Alano & Personio* rursus subsidia Patrum Angliæ in melleum flagitantibus, datus est socius *Henrico Garnetto*, vigesimo quarto Martij, anni octogefimi sexti proficiscenti. Et erant hi (quemadmodum noster hic *Robertus* tum *Personio* in ponte Miluio valedicens non leua mente dicebat) *due sagitta ad eandem metam misse*; id quod euentu deinde explicatum est, vtroque fidei defensæ lauream consecuto. Cuius laureæ quanto teneretur desiderio ipse ostendit, literi Anglicano dum studijs præset ad *Claudium* Generalem in hæc verba scripsit. " Vnum tantummodo de meipso addam, nihil esse magis in votis, nec in hac vita gratius quicquam accidere posse, quam vt quemadmodum. Pti. Va. visum est, vt meos in præsentia labores Angliis, ita etiam Deo inspirante videatur, vt eisdem ipsi Angliæ, summam Martyrij spem promittenti, impendam. Quod ego sanè non desistam precibus à Deo contendere, qui pro sua pietate & me exaudire, & Pm. Vm. diu nobis seruire dignetur incolumem. Romæ. X. Cal. Febr. 1585.) Et alijs de itinere ad quandam è Societate quo vsus aliquando fuerat melioris vitæ ductore.

Epistola
de itinere.

" Extremis iam obijciendus periculis, è mortis te vestibulo alloquor, mi Pater, tuarum implorans subsidium orationum, vt quo impulsore moribundus semel, spiritu reuixi, eodem supplicante, corporis mortem, aut vtiliter effugiam, aut viriliter sustineam. Mittor ego quidem in medium luporum, vti nam (vt ouis) pro illius qui mittit nomine fide que ad occisionem ducendus. Certè terra marique scio parari mihi plurimos qui non solum vt lupi, sed tanquam leones circumeunt quærentes quem deuorent; Quorum ego non tam timeo, quam expeto morsus, nec tam horreo torturos quam coronaturos expecto. Caro quidem infirma est, & non prodest quidquam, imo & hæc meditati reluctatur, sed Deus potens in prælio, ipse mihi à dextris erit nè commouear, quique instituit exemplo, non destituet auxilio, nec aberit à certamine qui ad certamen induxit. Tu vero, mi Pater, fulcito me floribus orationum, qui ascendant in odorem suauitatis; stipato me malis operum, vt si quando languere oporteat, non timore, sed amore langueam. Ego certe si quidem
(quod

(quod sperare non audeo quanquam vehementer optem) in felici Martyrum ^{1595.} choro vel minimus esse possim, non ero, Deo volente, immemor mei nunc recordantium, nec ero benemerentibus ingratus in caelo, quibus vel in terris cupio esse gratissimus. Age igitur mi Pater (extremum forte iam te alloquor? age inquam apud communem Patrem, Dominum *Iesum*, causam meam, imo causam tuam, causam totius Ecclesiae, ut eam quam gero personam ita sustineam, ut quod Deus, quod Angeli, quod Superiores à me factum cupiunt, id vel cum sanguinis vitæque iactura fideliter præstem, fortiterque. Quod concedat Deus, cuite, me ipsum, & vos omnes commendo; Patrem quælo Rectorem, & alios Patres, Fratresque ex me saluta. Vale: è Portu, vigesimo quinto Iulij, Anno Domini Millesimo quingentesimo octogesimo sexto.

Ad eundem fortasse datae sunt & aliae, quæ referuntur sub idem tempus scriptæ cuidam è Societate Sacerdoti, quicum quando à primo pueritiæ tempore arctissima intercessisset necessitudo, fraternâ illi fiduciâ aperit, nihil se ad id usque tempus ab omnipotente Deo itritâ prece postulasse: Duo tunc restare quæ a puero constanter optavit, ut videlicet Christo Redemptori vitam pro vita, sanguinem pro sanguine rependeret; prius tamen ut multos grauelque pro salute animarum subiret labores: Vtrumque autem deinde est consecutus: Nam annos nouem, in agro Domini colendo, patiendoque posuit, & demum felici pro Christo morte sanguinem fudit. Post annorum vero aliquot eo in stadio exercitationem, hæc reperitur scripsisse, ex quibus eius temporis misera rerum facies, Catholicorumque constantia cognosci possit, & quo ipse ad patiendum pro Christo ferebatur desiderio.

” Hactenus viuimus & valemus, indigni, ut videtur, qui patiamur carceres. Conditio Catholicorum eadem est quæ semper misera, & plena timore & periculo, præcipue postquam hic timent bella. Nostri in carcere lætantur & exultant; qui liberi sunt neque existimant libertatem duraturam, neque multum curant. Armant se omnes ad patiendum quidquid contingat Dei causa, de cuius gloria magis sunt solliciti, & de salute animarum, quam de damno temporali. Nuper duos Sacerdotes captos exercuerunt miris modis in carcere Brigidiano; fame, pædore, flagellis etiam infirmos compellunt ad opus, alios suspendunt per manus dies integros, viuunt in lacu miseriæ & in luto facis. Expectamus & nos in horas hoc Purgatorium, & sub Topliffio & Youngo omnia genera tormentorum: Veniat verò quodcunque Deus voluerit. Speramus nos omnia sustinere posse in eo qui nos confortat. Interim confundantur qui nos persequuntur, & loquatur Dominus pacem in plebem suam; & quemadmodum Dauid exoptat, Habitat eius gloria in terra nostra. Preces vestras rogamus. &c. 16. Ianuarij 1591. Alteris octauo Martij eiusdem Anni datis sic loquitur. Ambulamus in medio tempestuosorum fluctuum cum non paruo periculo, ex quo tamen liberauit nos Dominus. Conueneramus ad Renouationem votorum iuxta consuetudinem, & in exercitijs colloquiisque spirituali-

Eiusdem
Alia Epi-
stolæ.
Apud Nie-
rembergiũ
nostrum &
yepes.

1595. bus aperuimus ora & attraximus spiritum. Videor videre initia vitæ Religiosæ in hac Insula, cuius nos cum lachrymis iacimus semina vt alij venientes cum exultatione portent manipulos. Cantauimus canticum nouum in terra aliena, & in deserto suximus mel de petra, oleumque de saxo durissimo; sed gaudium mutatum est in luctum; & subito tinnitu dispersi sumus: sed maius fuit periculum quam damnum; omnes enim euasimus. In alteris scripsi de Martyrio duorum Sacerdotum. Hoc rore irrigatur Ecclesia; vt in stillicidijs huiusmodi latetur germinans. Expectamus & nos licet indignissimi, quando venient tanquam Mercenarij dies nostri. Vestras petimus orationes, vt à Patre luminum detur nobis lux caelestis, & à Principe pacis spiritu principali confirmemur, Vale.)

Neque distulit Deus in longum tempus optatum desiderij effectum; Anno enim sequenti captus, vt mox dicitur, post triennem carcerem, & decies perpeffa tormenta grauissima, vinculis quibus tenebatur exutus, ad sponsi caelestis amabiles amplexus admissus est.

Quam vi-
tam in An-
glia duxerit.

XX. Erant cum mitteretur, tempora in Anglia perturbatissima: Post septuaginta Sacerdotes anno præcedenti, quasi per beneficium, relegatos, damnata fuerat Francisci Throgmortoni, seu vera, seu ad inuidiam conficta proditio; & Guilielmi Paræi non multo post altera; successerat Nobilium quorundam commotio, nece plurimorum ac proscriptione repressa, tum eo ipso anno octogesimo sexto, paucis interiectis mensibus, latæ sanguinariæ leges in Sacerdotes, qui in Patriam remearent, Captiuæ etiam Scotorum Reginæ in causa plena suspitionum, plena erant omnia exploratorum; vt vni Deo protegenti tribuendum sit potuisse quemquam incolumem in Insulam penetrare tantis in timoribus vigilantem; Euasit tamen, & domo Baronis de Vaux vnâ cum *Garnerto* receptus menses aliquot tranlegit, Illustrissimo viro huiusmodi hospites amicissimè colligente, tum fidei Catholicæ quam impensissimè colebat, tum *Personij* gratia, cuius fuerat ope in eam fidem restitutus. Demortuo deinde Sacerdote quo duce Conscientiæ Comiussa De Arondel utebatur, in eam familiam translatus, ab illa nisi cum est abreptus post sex annos ad carcerem non discessit, reliquos tres annos inuicta tormentorum ac necis perpeffione coronaturus. Nullibi arctius per Angliam habitatur quàm in Nobilissimorum Catholicorum Palatijs: In magna enim quam ducunt familia, inter plurimos Heterodoxos pauci plerumq; famulantur Catholici, vel quia pauci reperiuntur ad præcipua officia idonei, vel quod à legibus tectius existimantur Domini viuere, quo se paucioribus aperiunt. Itaq; Sacerdos vt plurimum à conspectu quàm longissimè seiunctus, remotus à strepitu, vno vel altero domesticorum consilio, seclusus in conclaui, tanquam passer solitarius in tecto, dies agit & noctes; cautè per fenestram carpens aërem, cautè se commouens, nè ab alijs quàm oporteat aduertatur; sacris operatur ad paucos, cū paucioribus interdū versatur: Ab lautâ mensa modicum quidpiam furtiuè defertur à famulante, quod naturæ sufficiat, voluptatem certè non valde proritet. Condimentum enim mensæ est ad

quævis parata; quam nisi adferas, in amplissimis ædibus egentissimus habites necesse est. Talem reperit *Southwellus* Comitissæ domum: Mæstam præterea mariti Comitum in Arce Londinensi custodia. Huius parens Dux Norfolciæ, affectati Matrimonij cum Regina Scotiæ captivâ reus; accusatus præterea confessionis cum alijs Elizabethæ inimicis, (Pontifice nimirum atque Hispaniarum Rege,) anno huius seculi Septuagesimo tertio capite minutus fuerat. Avus (leuibus valdè de causis, inquit Cambdenus) eodem supplicio ante plures annos plexus, Proavo non absumili nece olim sublato. Horum in sua stirpe continuato infortunio commotus hic Philippus Comes, legum etiam severitatem in Catholicos, & magnorum potentiam aduerialiorum veritus, cogitauerat se clam à Regno subducere; Scripseratque ad Elizabetham causas huius discessus tradendas cum soluisset; sed antequam solueret suorum infidelitate detectus tenetur, & in arcem custodiendus ducitur. Abit annus; nullum adfertur crimen; Tum nè penitus innocentem viderentur seclusisse, in Camera ut vocant stellata coram principibus Regni viris accusato, quod Sacerdotibus præsto fuisset contra quàm lege præscribitur; quod commercium habuisset literarum cum *Alano* & *Personio* Regiæ inimicis; Quod scripto calumniatus sit in administrando Regno usurpatis nunc rationes; & denique quod clam voluerit abijisse Regno ut Hispano militaret; multam imponunt decem millium librarum nostratium & carcerem ad arbitrium Regiæ. Neque finis hic dolorum. Post tres annos custodiae (non enim existimauit Regina liberandum) rei Capitalis arguitur. Capita criminationis alia ferè non fuere, Cambdeno teste, quàm quæ anno octogesimo sexto allata fuerant; damnatur tamen; alijs hunc primæ nobilitatis florem tam cito emarcuisse dolentibus (vix enim attigerat ætatis annum trigessimum tertium) alijs prudentiam, scilicet, Regiæ ad sidera tollentibus, quod hoc exemplo terrorem incussisset ijs qui inter Catholicos erant præcipui, & parcens deinde vitæ satis existimauerit fregisse tanti viri potentiam, & eam quæ apud Romanum Pontificem valere putabatur gratiam obstruxisse; decem annorum carcerem perpessus, atque in his noctes diesque orationi deditus, & operibus pœnitentiæ, diem clausit extremum, Anno eius seculi nonagesimo quinto.

XXI. *Southwello* interea curæ fuit par istud coniugum quocumque poterat medicamine solari. Comitissam præsentem quæ verbo, quæ pijs quandoque scripto traditis exercitationibus erigebat ad eam solitudinem non modò tolerandam, sed amore melioris sponsi Christi *Iesu* amplectendam, & prece ad Deum frequentiori suscipiendum obsequium quod absenti marito non poterat opere exhibere. Illius causâ scripsit regulam benè viuendi quæ deinde typis mandata pluribus profuit: Tum etiam Epistolam consolatoriam prolixiore, quanquam & illa omnium Catholicorum vexationibus leniendis fuit utilissima. Comitem etiam solabatur suavissimis literis; in quibus illæ sunt,

Aa

post

Familia
Howard
u calami
tas.

Cambdenus
Ao 15
Ecclesiæ.

Item Ao.
28. & 29. &
32.

Vide etiam
signe Elo-
gium apud
Cornelium
à lapide ad
Hebræos
10. v. 34.

Literæ
Southwelli
ad Comitem
Philippum
mo te
damnatum

1595.

Inter fami-
liares Epi-
stola 39.

post mortis latam sententiam datæ, quò ad extremam (quæ expectabatur) vitæ aleam fortiter subeundam incitatum per se nobilem animum confirmaret his rationibus. Inter argumenta Immortalitatis animarum & futuræ vitæ iudicijque vniuersalis certissima signa, illud in primis numeratur, quòd bonos videamus hic opprimi, impios in altum euehi; virtutem vexatione, vitium honoribus cumulari. Nam cum in cæteris rebus omnibus, quæ infra hominem sunt, apta naturæ vniuscuiusque atque accommodata vniuersa sint, & ratio doceat bono laudem & præmium, malo deberi supplicium, quis cogitare potest rerum omnium moderatorem & ducem Deum, in rebus infimi generis tam prouidum, tam æqualem, in præcipua totius vniuersi portione, homine, tam fuisse, vt ita dicam, negligentem aut præposterum? Aliud igitur tempus est in quo hæc rerum inversio corrigatur; alia vita, & locus alius, quò vitium quod hic laudatur alibi puniatur; virtus isthic depressa, debitis laudibus & præmiis decoretur. Quo argumenti genere quemadmodum vniuersæ ratiocinationes contrariæ facile concidunt & euanescent, ita qui ad hæc non aduertunt animum, fato & casui tribuunt omnia, & cuidam quasi naturæ ordini; arbitantes rerum auctorem omnipotentem, prudentemque moderatorem (si quis eorum iudicio exultat) præmia & supplicia æquiori consilio distributurum: Qui vero à Christo edocentur certissimè hanc vitam esse *militiam, peregrinationem, exilium*, intelligunt profectò, neque in *itinere* inueniri *quietem*, neque in *exilio patriam*, neque ante finitum *prelium* expectari posse *Coronam*. Illis sanè sua sit isthic *pax*, quibus volupe est magis vinci quàm vincere; sua illis *requies*, quibus *Ægyptiorum* allijs vesci sine labore est dulcius, quàm in terra promissionis lacte & melle saturari, aliquo hic interim labore exercitatis; Illis sit hæc solitudo *Patria*, qui damno suo incredibili malunt de itinere in vili casa obdormire, quàm pergere in Cælestem Hierusalem, ciuitatem veræ pacis, & æternis frui deliciis. Cur autem Deus in hac vita tam dispari ratione supplicia partiatur & præmia, si queratur causa, ea in perfectissimam eius iustitiam referenda est: Nihil peruersè gestum relinquet illa impunitum; nihil sine laudis & honoris præmio quod fuerit actum cum virtute: Inferiora verò virtuti longo interuallo sunt huius vitæ bona, & impar præmium: Pœnæ quoque temporis grauior vindicta quàm piorum peccata mereantur, si vnà consideres quantum eos hic doleat pœniteatque: Horum igitur culpæ istius temporis afflictionibus corriguntur; merita seruantur æternis præmiis remuneranda: Id ex aduerso quod exiguum est boni in malis, cum æternâ non mereatur felicitatem, compensatur temporali: Peccata grauiora quàm vt humanarum miseriarum modus par illis esse possit, æternorum tormentorum flagellis castigantur. Suauissimus quisque flos primo quoque tempore à radice, & culmo, à consueto succi alimento auullus carpitur; vilis vrtica, & herba quæuis insipida his omnibus gaudens relinquitur, ariditate absumenda: Flos tamen sic viduus in honore est dum principum gestatur manibus, & super-

superba ornat conclauiā; herba in nullo est pretio pergat licet crescere, & 1595°
 quantam natura dederit gaudeat aetate. Qui flores luauiores quā qui in Dei
 hortis enascuntur? Quae herbae in sulca magis, quā quae in huius mundi
 solitudine in altum efflorescunt? Nemini igitur mirum esse debet si illorum
 suauitate delectatus Deus, carpos in caelum transferat; has insipidas &
 maleolentes herbas negligat, dum sua ipsarum aetate arescentes decidant, fo-
 menta futurae ignis sempiterni. Optimum tibi est hinc abire dum optimo es
 animo, & firmissimo. Optabilius plano aequore diuini spiritus fauente aura
 nauigare, quā aeternitatis incertum de animae salute (mox in tuto certissime
 collocanda) dubiis adhuc in fluctibus periclitari. Maturitas quaedam est gra-
 tiae quemadmodum & annorum; & tu quidem fortasse eum nunc modum
 attigisti qui est secundum mensuram donationis Christi. Iudas ereptus ē viuis
 post primam vocationem, saluus esse potuisset: Saulem si mors obedientem
 occupasset, non se occidisset; non esset inter viuos problema salus Salomo-
 nis, si dum in eo feruebat pietas inter viuos esse desisset; sed quia eam gratiam
 non sunt consecuti ut cum erant optimi tollerentur; malitia mutante intel-
 lectum in cogitationibus suis euauerunt. Multi sunt in morte timores. Pri-
 mum, certa est: tempus, locus, modus, conditio, incerta; denique id max-
 ime terret dum quae sunt mortem secutura dubitamus. Hi timores omnes in
 te vel nulli sunt vel minores; Tempus, modus, locus certus est; merces secu-
 tura (vniuersa assentiente Ecclesia) indubitata; conditio deinde animae tuae
 qualis alio vnquam tempore poterit expectari. Mens etiam & sensus integri,
 quibus mortem, qualis ipsa sit, aestimare potes: non erit enim tam iniucun-
 da propter damnum quod inferet; quā iucunda propter incommoda
 quae praecindet: neque tam erit fugienda propter vitam quam termi-
 nat, quā amplectenda pro inenarrabili felicitate quam inchoat. Ec-
 enim haec tua causa, (quocumque demum infametur nomine, quibus-
 cunque ante oculos hominum deformetur coloribus) Religio est. Id ipsa
 forma accusationis loquitur; id prudentiores omnes ledatiorelque sentiunt;
 id caetera argunt quae in tua hac causa allata sunt: Perge quā hactenus pati-
 entia & aequanimitate, & quidquid ab inuidis dicatur, verum erit in hac tua
 calumnia illud Psalmi: *In memoria aeterna erit iustus, ab auditione mala
 non timebit.* Multorum te gemitus, multorum te descent lachrymae: morien-
 tem neminem plures iustioresque persecutae sunt querebrae; passim augurantur
 homines tuam in morte constantiam, in patientiam humilitatem, praeter omni
 longioris vitae industriae Ecclesiae Dei profuturam tam acerbo ferunt animo
 vniuersi iniquam hanc sententiam. Martyrium in vnoquoque hominum summo
 cum honore coniunctum est semper, tibi duplicatam afferet palmam, qui po-
 teris cum palamita dicere *praestitisti decori meo virtutem*, cum gloria Cru-
 cis Christi coronaueris nobilitatem. Si peccasti, nullum est tali morte potentius
 Sacramentum, nulla validior satisfactio: si bene es meritis (quod ego qui-
 dem arbitror) corona nulla excellentior, nulla Martyrio laurea gloriosior.

1595. Non te igitur aut furor aut fictio, aut gladius, aut splendida vestis gloria, non pretium, non preces, non vlla violentia separet à Charitate Christi. Natus es vi essēs Dei; quod vixisti à Deo est; pro Deo mortem hanc oppetis; illa mors firmabit vacillantes, fortes reddet fortiores; noti plaudent; ignoti hærebunt attoniti; frangentur animis aduersarij, dum tu in vtroque orbe æternum tibi paries nomen. Felix initium feliciorum sortietur exitum: Quem hæcenus neque carcer diuturnus, neque mortis sententia terruit, non spes veniæ, non fucata promissiones emolliant. Causa Dei est; conflictus breuis; præmium æternum; animæ denique tuæ res agitur. Ieiunijs, oratione, pœnitentiæ laboribus noli te nimium affligere, quò sis in extremo conflictu vegetior. Desiderium consistendi (nunc cum præclusa est via) & cordis humilis contritio, quam fuso in hac causa sanguine signabis, plena erit vt in baptismo peccati remissio & omnis pœnæ. Tanta est prærogatiua Martyrij: Initi certaminis exitum opto tibi felicissimum; & spero nos, Dei ope, vnà olim videbimus in gloria. Vale.)

Camdenus
Ao. Elizabethæ. 38.

XXII. Hæc ad Comitē *Southwellus* de morte & mortis causa gloriosa; At ille vitam quam alienâ manu eripiendam expectabat, pijs excolens meditationibus, anno post sententiam sexto religione conclusit austeriore quàm segnes animi aut probandam, aut ferendam existimarunt: Fluxa enim hæc, non quâ ceteri mensura, sed lance metiebatur æternitatis. Corpus nulla pompa primùm terræ mandatum est in sacello eius Arcis in qua vixerat captiuus. Post annos fermè triginta, Iacobo Regni habenas moderante, Illustrissima Comitissa obtinuit vt domesticæ sepulture possent ossa inferri, conditaque Sarcophago ferreo, reponit in ædícula à se fabricata Arondelij, sub hac inscriptione. *Philippi comitis olim Arund: & Surr: Ossa veneranda hoc loculo condita, impetratâ à Iacobo Rege veniâ, Annæ uxoris dilectissima curâ, Thomæ Filij insigni pietate, à Turri Londinensi in hunc locum translata sunt. Anno 1614. Qui primo ob fidei Catholicæ professionem sub Elisabetha carceri mancipatus, deinde pœnâ pecuniariâ decem mill, libr: multatus, tandem capitis iniquissimè condemnatus, post vitam in arctissima custodia in eadem turri, Annis 10. Men: sex sanctissimè transactam pijsime XXI. Octobris 1595, non absque veneni suspitione, in Domino obdormiuit.*

Thren. 30.
26.

Southwellus verò non tam solitarius agebat apud Comitissam, vt non surripere se domo aliquando, ipsa assentiente, vt alijs lubueneret; accedebat enim vtrique illud spiritualis vtilitatis, vt quos ille labore & periculo, illa collato sumtu lucrifaceret. Tum cum aliquandiu abfuisset, reuocabat se ad notam solitudinem; vt cum Propheta præstolaretur cum silentio salutare Dei, & tacendo leuaret super se; quam vicissitudinem quantum prætulit incerto & vago viuendi generi, vtile erit discere ex literis ad Sacerdotem quendam scriptis qui oberrans nullo loco consistebat. "Doleo, inquit, vehementer, cum te audio instabili quadam viuendi ratione

tionem esse plurimorum, domesticum nulli. Sumus omnes fatior peregrinans, ac non vagi: Vitam habemus, non viam, incertam; Cain maledicto factus est vagus & profugus in terra; quantum scelus displicet, displiceat & vita. Inconstantia aegritudo quaedam est mentis, in noua semper se versans loca, diu sanctam cogitationem nullam inuenit in qua conualescat. Varietas conuersationis Mater est otij & instabilitatis, aptior ad inficiendam quam perficiendam naturam quantumuis bonam. Quis magis a sole liuidus quam qui semper est in itinere? Palescunt fortassis oculi mutatione obiectorum; sed a vento & puluere patiuntur grauius. Virtutem non frequenter inuenies in via regia; rara est Societas a qua discedas innocentior. Experientia cara est, si emitur securitate bene agendi: Melior est morum alienorum inscius, quam Domi peregrinus, Difficile est vnam tabulam ad tam varia exemplaria perfecte fingere: Diuersitas parit confusionem, non perficit artem; difficulter recte vel vnam imiramur. Scripsi alicui excellenti tuas insere cogitationes; sige humorem ab radice frugifera; mutatione succi non maturant, sed accescunt fructus. Nulli est amicus qui omnibus est familiaris. Tuus nunquam eris, si sis semper cum omnibus. Inter multos hospites paucos habebis beneuolos: In tam varia ne transfer mentem; da veniam ut in vno aliquo solo radices agat. Herbae frequenter transpositae arefcunt sapius, quam floreat. Ille appetitus cacochymicus cenferur, qui cum omnia gustauerit in nullo sibi placeat; qui te cuius applicat cum lectetur neminem, leuis est corde. Reuoca igitur lenius; collige vagantem mentem; noua agita consilia; decerne te dignum quidpiam quod in futurum teneas: Esto alicubi domi, vbi quae facienda erunt ordines; tum prodi ad aliena, tanquam hospes domum respectans. Imitare apes quae volatu floribus inhiant, ex quibus cum mella collegerint, redeunt confestim ad aluaria domesticis laboribus exercenda, in quibus initium est a prouidentia, finis emolumentum. Ut ingenio tuo sociali modum ponas opto, non ut volucri impono carcerem, aut ut noctuae sempiternas indico tenebras. Est modus inter mutam solitudinem, aut silentem obscuritatem, & continuam variorum locorum commutationem: sunt haec utraque aequae damnanda; medium inter utraque optimum; cum scilicet ex causa conuertamur, & stas nos horis colligimus. Ipsarum naturam rerum ob oculos pone; in anni tempestatibus, in dierum noctiumque vicissitudine leges huius ordinis quotidianas probationes. Alia nostempora foras euocant, alia inuitant ad recessum: disce cum domies, quo te modo inter homines geras, & tuam ipse mentem doce in secreto fouere cogitationes, quae in omnium virtutum exercitatione tibi sint praeter omnibus delicijs iucundae, quod & diuturnam & sanctam (quod ex animo opto) vitam viuas. Vale.

XXIII. Inter primas curas habuit eum gignere Christo parentem, qui ipsum in huius mundi lucem genuerat. Is enim cum esset opulentus, & uxorem duxisset ex Aula (Elizabethae Reginae in Latina lingua olim magistram) quanquam cum Catholicis sentiret, lacris Catholicorum abstinebat, seruiens

Aa 3

tempori,

1599.
Eiusdem 7
literae de vi
tando vago
viuendi ge-
nere. inter
familiares.

Parentem
in viam re-
uocat.

- 1595.** Extat im-
p. epla. tempore, & legum præsidio (quæ conformes in precibus cum Hæreticis im-
munes volunt esse à molestia) opes tuebatur & gratiam: scripsit ad eum *South-*
wellus benè longam Epistolam, veniam à limine orans, quod minor ætate
maiorcm prælumeret docere, & cunas videretur capiti genitoris imponere: At
rationum sententiarumque tanto eam artificio ornauit, vt non eloquentiæ
modò laudem inter primas consecuta sit, sed & effectum assecuta optatum,
quemadmodum sibi & parenti alijs literis adgratulatur, Deo gratias agens quod
cum sibi quasi futuri lucri pignus initio dedisset, quem in vltimorū conatum
præmium accepisse fuisset gratissimum. Communem vero nobilissimorum
ingeniorum egritudinem prospectans, quæ si quid vacui nacta sunt temporis,
id omne impuris vel certè inanibus libris euoluendis aut conscribendis infu-
munt, huic malo vt remedium pro suo virili suggereret, & pietatem legenti-
bus cum delectatione propinaret, ab Apostolico munere alienum non esse ex-
istimauit pijs tractatibus componendis solitudinem suam dedicare, vulgari
idiomate modò metro, modò soluta oratione, dictionis elegantiam & ingenij
fiores sectatus. Quo in genere *Petri* post lapsū gemitus, & *Magdalene* pro mor-
tuo dilecto lachrymæ, & odæ quàm plurimæ lucem cum plausu aspexere, præ-
ter consolatoriam, quam dixi, Epistolam, & eam quam ad parentem dederat,
aliaque opuscula, quæ hodieque cum voluptate teruntur. Siue igitur lateret do-
mi, siue prodiret in publicum, neque solitudo erat tædio, neque societas dam-
no. Id ei inter cætera contulit temporis recta æstimatio, ordinataque di-
stributio: Nam vt in reliquis frugi, huius erat parcissimus. Cogitabat enim
eum qui plurimum in hac vita ageret, perdere magnam partem vitæ, quid
qui agendo nihil? Quid qui malè agendo hanc omnem transcurrit? Præ-
senti igitur vtendum tempore, cum semel tantum, & vno solo momen-
to præsens sit, eoque frui nunquam, vti semper liceat. Etenim omni tem-
pore vt datur, præterito memoriâ, futuro prouidentiâ, præsenti vtili nego-
tiatione. In quem sensum dixisse interpretabatur Christum Dominum. *Tem-*
pus vestrum semper est paratum. Magnam verò arbitrabatur esse stultitiam
cum obnoxios nos agnoscamus homini de creditis quæ nostra culpa deperdita
quoquo modo possunt reparari; tempus inter debita Deo non censere,
quod deperditum neque gratissimum potest restituere, neque opulentissimus
compenlare.
- Io. 7. 6.** **Animat se**
& alios ad
aspera. **XXIV.** Itaque orando, studendo, scribendo ea digerebat, quæ in proxi-
mum vt occasio se offerret effunderet, vel quæ in se tanquam suscepti in calum
itineris sumptum reconderet; & præcipuo studio fouebat à teneris acceptum
pro Christo patiendi desiderium; Quod & quotidiana Catholicorum Sacer-
dotumque vexationes accendebant, & frequentia pericula spem faciebant posse
tandem in opus exire quod optabat. Etenim erant tempora in quibus malitia
vires omnes suas intendeat ad perniciem, & quidquid vel potentiâ vel arte po-
terat, id omne & subdole machinabatur, & furore percita exequabatur. Existi-
mavit igitur & ipse omnibus animi viribus contendendum esse ad palmam
quæ

quæ se ex vicino commonstrabat : Meminerat antiquis temporibus multos ¹⁵⁹⁵ similia esse perpeſſos, neque ætati cuiusquam, neque conditioni nunc poſſe quidquam aut aduerſi accidere, aut duri imponi, cuius in prioribus ſeculis exemplum non præceſſerit, patientiâ de immaniſſimis flagitioſiſſimiſq; crudelitatibus triumphante : Eſſe debere ſemper in Eccleſia qui ſe opponant Satanæ & eius miſtris, quiq; pro Chriſto in acie ſtantes immoti q; decerent : In fluxis iſtis caduciq; rebus principes etiam viros bona læpenumero & vitam prodigere vt alteri texant aut ſeruent coronam ; Quidni fidelis & conſtans Chriſti ſeruus ſe totum deuoueat veritati propagandæ, quò æternum ſibi quarat regnum & gloriam immortalẽ? ſentiebat eſſe quidem miſerrimum, & carni & languini prope intolerandum, cùm quis imminetia quotidie noua mala expectans, primùm in perpetuo eſt metu, tum etiam bonis, libertate, vita non vtitur niſi ad inimiciſſimorum voluntatem, atque eorum inimicorum quibus vt te opprimant pietas eſt, vt ſpolient lucrum, honor vt perſequantur, & quædam quaſi impoſita neceſſitas vt è medio tollant : At ſi aſpiciamus ad auctore fidei, & conſummatorem *Ieſum*, & meliorem illâ ſemperq; manentem, quam ſperamus, ſubſtantiam præ oculis habeamus, neque nouum poterit videri quod huiusmodi mala eueniant, neque quidquid patiaris iniuriam : Etenim pretium ſunt iſta quo emitur Cœlum; & Dei gratia non eſt proſperitate metienda, quandoquidem Chriſtus eam in carne non eſt arbitratus ſe dignam : Certior gratiæ nota eſt in aduerſis patientia, & ad quamcunq; Crucem amplectendam promptitudo: Patientia ſine gratia non exercetur : Crucem ſine Dei amore non tollimus : In mundi infantia perſecutio & patientia humani generis cunas ſepierunt, creſcentesq; eum mundo, Chriſto adhaerunt in falſis; vt nemini mirum eſſe poſſit eandem nobis Chriſtianis contingere ſortem. Primus inter homines, cuius pietatem ſcriptura commendat, Martyr fuit, & mortis caula ipſa pietas : Primum etiam peccatum non eſt ſine perſecutione commiſſum, quando ſerpentis maliſtiosa adulatio parentes primos traxit ad inobedientiam. Non enim mitior fuit ille Tyrannus, quia amicus fraudulentus : Nocentior ſanè; ſub vmbra benevolentia occultans iniuriam, quàm ſi inimicitias in fronte gerens palam oppugnaret. Præcipuorum Sanctorum in libro vitæ Nomina deſcripta ſunt vel innocentium ſanguine, vel lachrymis pœnitentium; nos qui eodem in libro ſcribi auemus, cur oculorum venarumq; liquorem quo ſcribamur refugiamus tribueret Chriſtus ipſe nos ſuis ſcripſit in manibus, quando apertis ferro vulneribus, & ſanguine rubricatis digitis nos attraxit; nunc tempus eſt vt viciffim nos eius nomen & fidem noſtris inſcribamus in laceratis corporibus, quò ſidos nos probemus talis Ducis milites : Digna denique eſt cæleſtis gloria horum omnium, & facultatum, & vitæ, & languinis pretio, cumq; in illam fuerimus quantâuis impentâ intromiſſi, vili nos emiſſe ſentimus.) Hæc *Southwellus* cogitabat, & ſcribebat, vt ſe alioſq; ad falix certamen animaret quo temporaneo labore quietem nanciſcimus in ſecula dura-

1595. turam, & breuis vitæ facta iactura mercamur sempiternam; Ad quam, quemadmodum *Campiano* Eliottus Apostata, huic similis farinæ famina strauit viam.

Occasio captiuitatis XXV. Vxendenij, non procul Arohillio, erat familia Bellamæorum Catholica, quam *Campiani* & *Personij* excultam laboribus, *Southwelli* quandoque rigabat industria, cum dabatur solitudinis suæ ærumnam liberiori aurtâ recreare. Huius familiæ filia Anna Bellamæa primum tempus ætatis in tam viuido pietatis & fidei Catholicæ studio posuerat, vt eius causa neque improborum hominum audaciâ, neque carcerum atrocitatem pertimesceret (ab virginibus enim vexandis hæreticus furor non se abstinuit quas ab omni mali suspitione semouet ætatis, sexus, conditionisque innocentia) Hæc in Portam domus apud West-Monasterium tradita custodiæ, virtutem in virtutis studio paulatim exiit, & quam ex domestica disciplina in biberat pietatem, in impietatem conuertit; spe laxioris custodiæ, & libertatis tandem obtinendæ, facta Atriensi familiarior, & quotidiano otio consortioque maiorum sensim hauitâ malitiâ, Religionem cum gloria mulierum deposuit: Tum post expletam aliquamdiu occultè libidinem, nexus quos induerat fidei causâ, indigni coniugij vinculo conspurcauit. *Peccati via declinâ & lubrica quem semel fefellit agit precipitem.* Vile commercium cum Atriensi auaritiâ peperit; ad auaritiâ sustentandâ ex paternis bonis quando nihil iam seu iure seu gratiâ speraret, iniuriâ aditum patefieri posse existimabat. Qui domo sacerdotem recepisset, recenti lege, reus capitis dicebatur, & bonorum addictioni obnoxius. Huc igitur corruptum auaritiâ & libidine animum aduertens, *Southwello* per nuntium indicat cupere se eum conuenire, idque domi paternæ, & condicta die: *Southwellus* ad diem adest, seu recentis lapsus ignarus, seu sperans ad vlceratam desertæ Religionis scelere mentem penitentia medicamine curandam pertinere eum congressum. Illa Atriensi aperit, & diem, & locum, & virum quem prædæ destinarat, vtque erat omnium quæ domi acta fuerant gnara, latebras sacerdotum domesticas describit, quâ parte, quaque arte essent inueniendæ. Atriensis *Topliffum* in consilium adhibet. *Topliffus* (qui palam profitebatur neminem quemquam insectandarum ferarum voluptate capi magis quam ipse perquirendorum vexandorumque caperetur sacerdotum) aduolat confestim ad ædes cinctus turba satellitum; aditus omnes obsidet nè casses quisquam euadat; perumpit domum; obit conclauia; pertentat eam tecti partem de qua fuerat edoctus, *Southwellum* cum supellectili sacra latentem arripit, vincit, ducit, de optata præda claro die populo frequenti accurrente triumphat. Quantum, vel an quidquam de paternis bonis ad perfidam filiam deueniret incertum est; at vidimus deinde in Belgio senem Bellamæam, ampla deiectum fortuna, extorrem, & reliquam exiguo quod superesse potuit trahentem vitam. *Topliffus Southwellum* domum deductum, & paucis septimanis decem vicibus tam immaniter tortum, vt decies mori maluisset, transmisit ad eum carcerem in quo Atriensis & Anua cum sceleris memoria fructum auaritiæ aliquem ab no-
uo hospite

no hospite decerneret. Quo vultu, quâue fronte, aut quo tractationis genere exceptus habitusque sit duobus mensibus quibus illo in carcere restitit, vel qua de causa inde amotus ad arcem, non est ad me perlatum, neque in Arce quid passus, quidue egerit totidem annis quibus in ea latuit seiuñctus ab omni hominum commercio. Pridem indixerat sibi seuerum silentium si quando quaestioni admoueretur. Id tam constanter tenuit, vt Commissarij affirmarint, stuporem videri potius, quàm hominem. Cecilij inter Reginae Consiliarios eo tempore princeps, cum incidisset sermo de quaestionibus in *Southwellum* exercitis, fertur palam in hæc verba prorupisse; "Iactet antiquitas Romanos Heroas, captiuorumque in tormentis patientiam: Non est hæc nostra ætas illi inferior; neque cedunt Romanis Anglorum animi; Est nunc in manibus quidam *Southwellus* Icluita, qui ter & decies crudelissimè tortus, induci non potest vt quidquam fateatur, ne quidem cuius coloris equo certo die infedisset; nimirum nè eo ex indicio coniecturam caperent aduersarij quibus ædibus aut quorumnam Catholicorum consortio eo die vltus fuisset; Et extra quaestionem quidem sapius ab iisdem interrogatus humaniter respondebat: Si quid verò Topliffus ingereret, verbo vno etiam tum non dignabatur hominem; rogatus causam, expertus sum, inquit, frequenter hunc ratione non capi. Non erat illi nouum dies integros & noctes secum agere & cum Deo; neque potest cuiquam esse dubium quin hæc vsus solitudine, ea omnia desideria frequentibus votis accenderit; quæ puer conceperat sanguinem reddendi Christo pro sanguine; impar munus, at quo maius, Christo ipso authore, Deo reddi non queat ab homine: Neque tempus, cuius semper fuit avidissimus, in re alia longum visum est, quàm quod nondum voto potiretur moriendi; at quo ordine, quibusue in exercitijs illud ipse transegerit, cogitandum nobis reliquit potius quàm scribendum: Ersi enim sorori suæ Mariæ (Banistero cuidam nuptæ) patuit quandoque ad eum accessus, nihil tamen foras emanauit eorum quæ ipse Deo soli seruauit recolenda atque æternis præmijs remuneranda.

X V I. Nullus ab octogesimo ad nonagesimum sextum abiit annus, qui vnum vel plures Sacerdotes, aut ex Laicis viros faminalque aliquas non numerarit fidei causâ sublimes actos in Crucem, qui que Pontificis authoritatem, & Sanctorum Sacramentorum venerabilem cultum suo sanguine non obfignarint: Quo in numero annorum sexdecim, cum propè ducenti recensentur sublati, si sex tantum vel septem è Societate reperiuntur passi, id vel nostrorū paucitati tribuendum, vel Hæreticorum cuidam timori aut inuidiæ, ne eorum, quos duces cæterorum habebant, tum in morte constantia, tum pietatis & doctrinæ (dum viuerent) fama alacriores redderet promptioresque ad faciendū & patiendū quos post se in acie relinquebant. Quæ enim alia causa esse potuit cur hunc *Robertum*

Eius in tormentis constantia.

Cur pauci è Societate passi.

1595. *Southwellum* (cuius excellens ingenium & virtus scriptis libris celebrabatur) triginta mensibus in Arce tenerent clausum? aut ante eum pluribus annis *Guilielmum Westonum* iisdem in tenebris occultarent, fama Sanctitatis vniuersam Angliam collustrantem? nam quod Sacerdotes essent non dubitabatur, quâ sola de causa plures centum seculares iustulerant: Quod essent è Societate ferebant ægrius, optabantque omnes vt possent tollere. Inuidia igitur restinguerebat nocendi ardorem; nisi plus nocuisse existimandi sint parcendo, quàm occidendo nocuissent. At diuina Sapientia quæ huius ardentia patiendi desideria tot annis audierat, in apertum prodire voluit eam viri constantiam, quâ & eius virtus, & Hæreticorum in innocentes sæuientium ab omni ratione remota crudelitas, fieret illustrior. Forma verò Anglicanorum iudiciorum (quam *Bombinus* in *Campiano* descripsit) quemadmodum in isto seruata sit, non sine voluptate lector curiosus perspiciet.

C. 51.

Stylo veteri.

Poppami oratio ad Iuratos.

XXVII. Die octauo-decimo Februarij, ab arce ad Portam nouam translatus *Southwellus*, & in tetram sub terra specum (quam ab obscuritate & depressione *Lymbum* vocant) clausus, biduo post ducendus erat *West-Monasterium*, dicturus de capite; quanto id gaudio sitientem compleuerit animum non facile dixeris; ipse certe cor subsultare aiebat præ læritia. Ac pridie quidem quàm duceretur, sederant ad Portam nouam iudices, *Poppamus*, *Odoenus*, *Euantius*, *Daniel* & alij, nominatimque viginti quatuor Iuratis de facto cognituris; hos *Poppamus* in hanc sententiam allocutus fuerat. "Quamquam omnium criminum iudex hic sedeo, non est mihi in præsentiarum animus de omnibus dicere; Ad illam præcipuè legem aduertite cogitationem quæ anno Regiæ vigesimo septimo lata, eos qui à primi anni festo Sancti Ioannis Baptistæ ordines Roma deriuatos suscepissent, reos facit Majestatis si intra quadraginta dies non discederent Regno, vel deinde huc commearent; eos verò qui huiusmodi aliquem domo sulciperent aut fouerent, pari fere crimini, & bonorum proscriptioni iubet esse obnoxios. Quàm fuerint hæ leges necessariæ existimo vniuersis esse perspicuum. Majestati enim suæ nullam licuisset esse securæ quamdiu his barbarum inflammatoribus locus esset in Regno, neque potuisset subditorum quispiam fortunis frui sine ingenti metu. Quis enim *Nort-Humbrios* nobiles? Quis *Throkmortonium* & *Paræum*, Quis *Hekettum*, *Iorkum*, & *Guilielmum* in Regiæ perniciem concitauit? Quis anni octogesimi octauo Classem Hispanicam instruxit, inflauit, & prope dicam collatis operis construxit præter *Alanum* & *Personium* eorumque administratos Sacerdotes vniuersis sparsos regionibus atque huc tandem aduectos? Et quidem cum debito reorum supplicio sempiternis obliuionis tenebris hæc possent inuoluti, nisi recentibus semper sceleribus obducta recrudescerent, & leges non ad terrorem, sed ad contemptum latæ viderentur. Audite quid aduersus *Robertum* quemdam *Southwellum*

hoc

hoc in genere adferatur, & vestris consiliis remedium præbete malo.

Iurati præsentant pro Domina Regina, quod *Robertus Southwellus*, nuper de Londino, Clericus, natus infra hoc Regnum, post festum Natiuitatis Ioannis Baptistæ, Anno Regni dictæ Reginae tunc primo, & ante primum diem Maij, anno Regni dictæ Reginae trigesimo secundo, factus & ordinatus Sacerdos per auctoritatem deriuatam & præsentam à sede Romana, timorem Dei ante oculos non habens, leges & statuta huius Regni Angliæ minimè ponderans, nec pœnam in iisdem contentam verens, vigesimo sexto Iunij Anno Regni dictæ Reginae tunc trigesimo quarto, apud Vxenden in Comitatu Middlesex proditoriè & vt falsus proditor Dominae Reginae fuit & remansit contra formam statuti in eiusmodi casu editi & prouisi, & contra pacem dictæ Dominae Reginae, coronam, & dignitatem. Si igitur pecuniam rodentes atque adulterantes, si fallacis monetæ culores Majestatis rei grauissimis plectuntur suppliciis, hi profecto atrocius puniendi sunt, qui hominum mentes superstitiosa Religione corumpunt, & sanguinem frictes continuis nos exagitant timoribus, insidiis, prodicionibus. Qui enim leges violat, qui supplicium in reos constitutum contemnit, cuius criminis, data opportunitate, reus esse verebitur? An iste qui accusatur huiusmodi scelere se obstrinxerit, quandoquidem id vestri nunc muneris est, decernite. Hac oratione accensi secedunt aliquantulum bis duodecim viri deliberaturi, sequitur Procurator Regius Edwardus Cocus, currentes si esset opus incitaturus, sequitur & perfriçtâ fronte (ô miseram à fide deficientium conditionem) Anna Bellamæa, suum de Sacerdotio additura testimonium: Exiguo interuallo reditur ad Iudices, & (vulgatis verbis, *Billa vera*) Accusatio vera pronuntiatur. Hæc præambula sunt Iudicij: Tum West-Monasterij sistitur *Southwellus*, & erectâ dextrâ, post alteram accusationis recitationem rogatur, Nocensne sit an innocens? Fateor, inquit, me natum in Angliæ Reginae esse subditum; Initiatum me etiam esse Sacerdotio non diffiteor; cuiusque ordinis suscepti gratias quàm maximas refero omnipotenti Deo: quòd fuerim Vxendenij palam est omnibus cum inde sim ductus huc captiuus, Eo tamen non venissem nisi dolo malo traductus velut in muscipulam: Testem inuoco Deum, me omnis prodicionis consensionis in Reginae, Regni, seu Republicæ perniciem liberum, id tantum habuisse in votis vt Sacramentis ritu Catholico administratis hominû volentium conscientijs confiterem. Verbo igitur (vt moris est) dicit, noxium te censes, an Innoxium? Innoxium prorsus me esse censeo, eiusque Innocentiæ non aliû cognitorem quàm Deum postulo, & vos ipsos Iudices. Absit id à nobis (reponit Poppamus) nostrum est demû ferre sententiâ cum de facto cognitum fuerit: Facti cognitio ad viros duodecim pertinet (quos cum ex viginti quatuor selectos curasset à Præcone nominari.) Estne inter istos inquit quispiâ aduersus quem iure excipias *Southwelle*? Hi patriam repræsentant, cuius & Dei Iudicio si te submissis standum tibi est: si resisteris, id ipsum te sceleris conuictum damnabit.

1595.
Forma accusationis.

Southwelli
prima defensio.

1595. Tum *Southwellus*; " Quandoquidem sic statuunt leges, & siue istos siue vos cognitores habiturus sim, iniquæ conditioni parendum mihi est; misereor equidem duodecimvirorum, quorum ego cum neminem nouerim charitate Christiana teneor de nemine quopiam sinistrè sentire; At illi quando ego me ipsis permisero viderint profecto an innoxij futuri sint cum secundum leges vestras de Innocente pronuntiauerint; permitto tamen, quoniam ita necesse est, vt de meo facto hi cognoscant.

Procuratoris regij oratio ad duodecim viros.

XXVIII. Audierant isti accusationem conceptis verbis secundò recitatam, atque de ea cum alijs duodecim seorsim deliberauerant; poterant & ipsi more suo atque odio Religionis sat esse prompti ad reum euertendum; nè qua tamen ad scelus decisset diligentia, exit in medium quem dixi Procurator Regius, & partitâ in tria capita oratione affatur duodecimuiros. " Accusatio quam audistis tribus continetur; quòd iste subditus sit Reginae, quòd ordines Romano ritu suscepit; quòd post susceptos fuerit Vxendenij. Horum nihil reus ipse diffitetur. Audistis Blatphemiam; quid adhuc egerus testibus? Subditum Reginae ordines suscepisse Romano ritu rediisseque in Angliam læsæ Majestatis crimen est iubente lege: Etenim Regina neminem in Regno nouit Superiorem; sola inter suos potest & debet omnia moderari: Cuius itaque temeritatis est potestatem ab alieno Principe acceptam huc transferre, & eandem tanquam in subditos exercere? Atque ab eo Principe acceptam potestatem, qui & Reginae sit inimicissimus, & Religionis quietisque nostræ infensissimus hostis. Securitati vtriusque vt provideatur variis cautum est legibus. Primum, nè quis externi Principis in huius subditos auctoritatem agnoscat; deinde vt literæ nullæ Pontificiæ huc aduehantur; Tum cereis quibusdam imaginibus, & globulis (quos Agnos Dei vocant, & Grana) aditus est præclusus; post etiam libris qui sub pietatis & doctrinæ umbra pestem occulunt, quam omnes fugere necesse est qui salutem caram habent; denique cum ad malorum culmen greges Sacerdotum Iesuitarumque immittebantur in Regnum, per quos toto orbe terrarum in Hispani Regis & Pontificis gratiam discordiæ seminantur, fouentur bella, sternitur via ad aliena occupanda, quæ diligentia, aut quæ legum asperitas nimia esse poterat huic malo vt obuiaretur? Christus præcipit ea reddi Cæsari quæ Cæsaris sunt; Apostolus monet, Principibus & Potestatibus subditos esse; dicto obedire, & ad omne opus bonum paratos esse. Hi neque potestatem agnoscunt, neque volunt Reginae subdi; imo verò auocant ab obedientia subditos; dicto obedientes; sed Pontifici; ad omne opus parati; at quale id opus sit vos certè perspicitis: Religionem lacerant, Majestatem non verentur, fidem etiam & commercium inter homines tollunt fictis implicatisque ad interrogata responsionibus. Tu *Southwelle* inter primos docuisti si quis esset rogatus, An te domi cuiusquam vidisset, posse iuratum respondere non vidisse cum certe viderit. Id si negas, est hic qui affirmet. Quid porro istud est præterquam mendacio, periurio, fraudi, & dolo malo apertam tenere ianuam, vt nihil

vt nihil iam lege, nihil iure, nihil in posterum more maiorum agatur, fraudi cuncta pateant atque fallaciæ? Quid tandem istis hominibus facies? Quibus supplicijs, quânam digni panâ censendi sint in aperto est, qui Regnum, qui Religionem, qui pacem, qui mores hominum & vitam tam sædis conatibus, & præceptis miscere, inficere, subuertere nitantur.

XXIX. Stabat ad hæc inuictus Pugil animo erecto & intento: Sæpe rogauerat fieri cõpiam ad singula cùm primùm obijciebantur respondendi; sæpe conatus ea interponere quæ opportuna occurrebant; memoriam aiebat vire scq; tortionibus debilitatas difficulter retinere cuncta quæ sparsim & prolixè dicerentur; Deum testem vocabat se decies tormenta pertulisse tot mortibus grauiora; nihil obtinet: clamoribus, cachinnis, fannis loquentem excipiunt, & inturbant. Eorum autem quæ vel continua oratione, vel per interualla reposuit hæc summa est. " Scio legibus vestris Sacerdotes in Reginæ quæcunque dominia remeantes Majestatis postulari; non est autem in vestrum quacunque industria aut scientia ostendere leges illas legibus Christi aut verbo Dei esse conformes. Nam quod adfertur de reddendo Cæsari quod Cæsaris est, & obediendo Potestatibus; nos etiam agnoscimus, & Reginæ reddimus quod Reginæ est, in corpora & quæ ad corpus spectât potestatem: Animarû alia est ratio: Ad has pertinet eâ omnis potestas quam in Põtificè veneramur: ad has eius literæ, numismata, & grana, & quæcunq; Sacerdotes huc missi per Sacramenta exequantur. Sit sanè regnû istud pace florentissimû, id precamur; Vt Religione Sanctum sit (pace vestra dixerim) vestris Religionibus nunquam perficietur; Majestaté veremur in ijs quæ Majestatis sunt; At meminisse potestis, in re, quam nos tractamus, dictum esse ab Apostolis, *si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quàm Deum, iudicate.* Regi Hispano in nullo aduersus Majestatem seruiimus; neque probari vlla ratione potest in classem quam dicitis nos quidpiam contulisse. Habeat ille sua; Regina vt suis gaudeat cunctorum est votum: Hanc fidem fides nostra nos docet. Et si de implicata responsione quæ dixi dabitur veniam explicâdi, non illa à ratione tam dissita reperietis, quàm voluit is qui aduersum me modò dixit. Quæro enim ex te, Domine Procurator, si Rex Galliæ factâ manu huc irrumperet, & vrbe vniuersa positus, Reginam quæreret redactam in Palatij aliquas latebras, quarum tu esses conscius, teque in Aula præhensum rogaret ille Rex, vbinam locorum illa lateret, neque crederet nisi iurato? Quid ageres? Hæsitare, detegere est, non iurare, prodere: Quid responderes? Monstrares credo locum: At quis horum omnium qui hic circumstant te non egregium conclamarent, & fidelem, scilicet, subditum, Reginæ traditorem? Iurares igitur si sciperes te nescire, aut omnino te scire nullibi in Palatio Reginam latere, vt videlicet scientia tua vraris ad tam nefarium scelus; quemadmodum Christus in Euangelio dixit, *de die illo vel hora, nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque filius,* Vt sanè aliis reuelaret, quæ est huius loci constans Patrum interpretatio: Hæc nostra est conditio; Periclitantur Ca-

Southwell
li defensio
altera.

Act. 4. 19.

1595. tholici de libertate, de fortunis, de vita si domi habeant Sacerdotem; isthæc responsione dubia vitare quis vetet? Etenim huiusmodi in euentis tria consideranda veniunt; Primum, iniuriam fieri si non iures: Tum non teneri te cui-cunque interroganti respondere de omnibus: Denique iurandum quod-cunque licitum esse, si cum veritate, iudicio, iustitia iuraueris, id quod in re nostra palam est.) Plura parantem dicere maledictis, conuicijsque coercet: Appellant puerum, Thrasonem, ignarum, qui se de Patrum sententia iactet quos nunquam viderit: Cumque rogatus de ætate respondisset, se eius esse ætatis quâ Christus vixit in terris, trium scilicet & triginta annorum & quod excurrit, istud etiam ad calumniam vertunt, quasi Christo se parem faceret: Itaque cum nihil ratione aut modo agi, omnia ad contentionem & contumeliam retorqueri perspiceret, versus ad Iudicem. ” Quod ex me est, inquit, paratus sum verborum factorumque meorum rationem, si auditis, reddere; si vocibus & maledictis agendum est, nos talem consuetudinem non habemus; nihil ego proditione, nihil contra pacem, dignitatemue Reginæ, aut egi, aut locutus sum: Moribus vestris me iudicandum commisi; quod ex re-cta aliqua lege, quod ex æquo decernere potestis decernite.) Iudex pauca ad duodecim viros præfatus, iubet rursus secedere ad deliberandum. Illi non longâ temporis morâ interpositâ redeunt, fontemque denuntiant. Cum de more quæretetur, num aliud quidquam ad defensionem superesset dicendum? ” Hoc tantum, inquit, Deum ex animo rogo, velit omnibus benignissimè ignoscere, qui quoquo modo in meam hanc necem conspirarint:) Tum conceptis verbis dicta sententia, abducitur die altero de medio tol-lendus.

Stylo nouo
3. Martij.
Quo animo
acceperit
nuntium
mortis.

X X X. Is fuit vigesimus primus Februarij; vixdum illuxerat, cum com-mentariensis euocatum monet eo die moriendum; quem arctè complexus *Southwellus*, ” Næ, inquit, tu gratissima adfers noua: Doleo nihil mihi ma-gnopere superesse nunc quo te donem: Hunc tamen pileum nocturnum acci-pe, grati animi qualecunque signum:) Illum pileum Commentariensis dum vixit in pretio habuit, nullo munere redimendum. In crate viminea humili strato, latitiâ magis subsultabat animus, quàm corpus equorum inconditâ agita-tione, & frequenter in has voces erumpebat: ” O Christe Deus, honor iste ni-mius est quem in immerentem confers seruum, nimia gloria. In conspectum fatalis ligni cum venisset, quantum poterat se erigens, salutem optatam à puero Crucem, Andream Apostolum imitatus. Tum subductus in currum, manu ducto Crucis signo, multitudinem suspensam silentemque alloquitur

Eius vltima
verba.

verbis Apostoli. *sue viuimus, Domino viuimus, sue morimur, Domino morimur: sue ergo viuimus, sue morimur, Domini sumus.* A quo benignissimo Domino & patre misericordiarum, per Christi Iesu sanguinem, ego primum veniam peto eorum omnium quæ quocunque modo à teneris deliqui: Tum quod ad Reginam attinet (cui nunquam mali quidpiam aut feci aut optaui) quotidie pro ea precatus sum Deum, & nunc quanto possum affectu precor, vti pro

vti pro ingenti sua benignitate per vulnera Christi Filij, dignissimaque merita, 1595.
 detilli donibus muneribusq; amplissimis quibus eam ornauit vti fruique ad im-
 mortalem nominis sui gloriam, regni totius felicitatem, animæque & cor-
 poris solatium sempiternum. Miserrimæ verò huic omnibusque lachrymis de-
 plorandæ Patriæ meæ eam opto veritatis lucem, quâ depulsis ignorantia te-
 nebris discat in omnibus & super omnia laudare vt oportet Deum, & æternum
 bonum quâ necesse est viâ quærere. Et quoniam video à me postulari nē pro-
 lixus sim; hanc animam meam in manus Dei mei & Creatoris tradō, enixè
 rogans vt eam virtute sua seruet & roboret, detque in hoc postremo certami-
 ne fidelem perseuerare: De corpore quid futurum sit nulla me sollicitat cura.
 At quoniam mors hac de causa tolerata pro qua ego morior, non potest non
 esse felicissima atq; optatissima, Deum totius consolationis precor sit mihi pur-
 gatio plena peccatorum, cæteris vero solatio & incremento fidei atque con-
 stantia. Morior enim quia Sacerdos Catholicus, in Societatem nominis Iesu
 ab ineunte ætate cooptatus, neque alia res vlla tribus his annis quibus victus
 iacui aduersum me allata est. Hæc itaque mors, quantumuis tunc ignobilis vi-
 deatur & ignominiosa, nemini rectè sentienti dubium esse potest quin supra
 modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatura sit in nobis, non
 contemplantibus nobis quæ videntur sed quæ non videntur:

XXXVII. Ea oratio, magnis animis magnoque ardore prolata, multam
 in audiente plebe mouit commiserationem, vti suos etiam fallaces verbi mini-
 stros identidem interpellantes compescuerit. Quorum importunitati vt ob-
 uiaret *Southwell* elata voce protestatus est, "Quidquid isti homines (digito
 notans Ministros) quidquid, inquam, isti dicant faciant ue, viam & moriar Ca-
 tholicus: Vos qui Catholici hic statis estote mihi in isto testes, & pro me ora-
 te.) Tum se colligens, & ad vicinum comparatis exitum, latinè tota mentis
 corporisq; cōtentione hæc orabat, "Sancta Maria Mater Dei, & omnes San-
 cti intercedite pro me; & cum signasset se cruce; *In manus tuas Domine com-
 mendo spiritum meum, redemisti me Domine, Deus veritatis, Deus meus &
 omnia: Deus propitius esto mihi peccatori, & quasi pignus futuræ lætitiæ acce-
 pisset, Me expectant Iusti: cor mundum crea in me Deus &c. Mihi adherere
 Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Demum agitatis equis, &
 curru moto de loco; denuò se armanis Christi signo, & in eius manus spiritum
 commendans, sat dju pependit viuis, pectus manu tundens, & cum non posset
 ore plura, familiare Catholicis figuram crucis manu imprimens Christi se militè
 professus est; donèc licetor, qui restem non vt oportuit adaptarat, pedibus at-
 tractam è viuis sustulit; nam cum iuxta Iudicis sententiam vellent quidam spi-
 rantem adhuc excindi, prohibuit id populus, & qui aderat præses supplicij
 Magistratus. Ille animam quam virginum Martyrumque gloriæ auidam à pri-
 ma ætate enutrierat, reddidit Creatori, sempiternis honoribus cumulandam;
 Cuius gloriæ in occisi etiam vultu resédere signa; etenim neque pallor mortis,
 neque restis iniuriola compressio oris figuram sædauctat: Cor etiam ex cruenti

1595. Carnificis manu repente exiliens, neque se flammis facile permittens exuri, quasi cum Psalmista clamantem expressit. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum uiuum.* Ijs denique mortuum deslere pietas fuit qui uiuentem dum tollerent existimauere obloquium se præstare Deo. Baro de Montioye admirans innocētis constantiam, Anima mea sit, inquit, cum huius hominis anima, cohibuitque secundo tertioque conantes præcidere uiuenti funem. Neque minor in plebe admiratio. Nemo post mortem calumniosus, nemo, ut assolet, seu uoce, seu facto fuit iniurius. Consecta carnificinà corpus dissectum in partes quatuor & caput nullo acclamante ostentatum in pertica, finem posuit tragædiæ. At mansit in animis Catholicorum uiuens memoria uiri in omni genere perfecti. Nam & ingenio, & iudicio, & usu rerum præditus erat non vulgari, quæ habitus corporis decorus honestabat, tum gratia commendabat elocutionis, illustrabat perficiebatque ingens animi ardor faciendi patiendique pro Christo, & in exequendis quæ arripuerat rectæ uitæ institutis mira constantia. Hæc subiicient oculis protestatio quædam, & pauca quæ supersunt fragmenta, quæ quo tempore scripta sint cum non reperiam, seruient non incommode demonstrando vltimis quàm apte prima conuenient, quemadmodum & à primis, continuata fere serie actionum, postrema dependent. Ita igitur primum de suo uiuendi moriendique in Societate instituto decreuerat.

M. SS. G.
rardi.

Indicia con
stantis ani
mi.

XXXII. Ego *Robertus Southwellus*, coram omnipotente Deo & curia vniuersa Cælesti profiteor, affirmo, & firmissime credò (certissimis signis ab ineunte ætate, & toto præteritæ uitæ cursu persuasus, reque in Domino maturè & accuratissimè perpenſa) absolūtè melius mihi esse uiuere & mori in Societate *Iesu*, quàm in alio quouis ordine Religioso: longè autem melius quàm in sæculo, quacunque demum conditione uiuendum esset. Et nunc cum sim, vti spero, ab omni sinistro animi motu liber, accensus etiam desiderio salutis æternæ, vltimique finis mei consequendi, profiteor me decretum istud firmum & stabile habiturum in omni vita, cupioque ut hoc meum scriptum offeratur omnipotenti Deo in die Iudicij extremo, tanquam huius decreti ratum testimonium: si verò contingeret ut illuso ab hoste humani generis, obliuioque propositi alia mihi mens aut cogitatio quocunque tempore ingereretur, volo ut ea mens aut cogitatio omnino nulla censeatur, nullarumque sit virium, quoniam nunc cum quieto pacatoque sim animo, mei perfectè compos, atque, vti confido in Dei gratia, sine vllò graui peccato aut peruerso motu & futuris periculis quod in me est prouidens, detestor, abhorreo, abrenuntio, abiuro, & execror, & omni quo possum modo refuto, atque reijcio talem mentem aut cogitationem; & ad finem vsque uitæ inclusiue ex intimis visceribus totaque anima desiderio ut maneat ea mens detestata, abiurata, execrata, atque reiecta. Quamuis etiam omnes Patres & Fratres imo & omnes Superiores desererent Societatem (quod confido nunquam futurum) & præter me nemo maneret, manerem solus, in eaque solus morerer: Et si Angelus de cælo descendens nuntiaret non esse manendum, si vel vnum tantum Superiorem

admodum

da

perioiem

Superiorē haberem qui tanquam Superior diceret manendū, rejicerem Angelum, & sequerer iudicium Superioris: Idq̄ se iterum iterumque confirmo. Ad tentationem autem huiusmodi reprimendam, consilium optimum existimo, hunc diem præ oculis habere in quo firmissimis rationibus animoque rectissime constituto hoc decreui; optimum scilicet mihi esse, atque omnino necessarium vivere & mori in Societate Iesu. Sic statuo, omnia hæc cæteraque quæcunque proposita, intelligendo iuxta eiusdem Societatis constitutiones. Quanto autem flagrarit patiendi desiderio, quamque accuratè se ad aspera quæque subeunda parauerit, præter ea quæ commemorata sunt, ista demonstrant. "Qua, inquit, fronte, vel quibus oculis intueberis Christum Cruci affixum? Quo animo ad eius pedes te prosternes, vt beneficium tanti effusi sanguinis postules, nouamque gratiam, si exiguum aliquid aduersi ferre, aut proximi causa agere refugas? Si deinde vno denario vniuersus veniret mundus, nunquid teneretur amens qui denarium difficulter aut omnino non penderet? Quid igitur restitas! Aut quid auerfatis eum qui tibi quidpiam duri imponit? Quando vna tali mortificatione mercan potes Regnum cælorum; Quidni potius gratias agis, cum denariū tibi porrigat quo gloriam coëmas immortalē? Cum verò Deus vitam suam pro te dederit, omnium Angelorum vita pretiosiore, quid magnopere fecisse existimandus es si eius causa & amore vitam tuam offeras, quæ vmbra vitæ potius tenenda est esse quàm vita?) Hæc fuere *Southwelli* excelsæ sublimelque cogitationes, quibus cum diuinitus armatum instructumque intelligamus, nemo iure mirari poterit, eadem dextera ad Martyrij palmam euectam, quâ à teneris tam accensis desiderijs & conatibus inflammatum perspexerit: huiusmodi verò plura ex eius aduersarijs excerpere potuissent, si vitam mortemque per se illustrem, pluribus ornare necesse fuisset; videamus nunc porro, quâ luce constantiæ cæterarumque virtutum eodem anno Septentrio fuerit illustrata.

XXXIII. In eadem Norfolkienſium Prouincia, honesta est & antiquitate illustris familia *VValpolorum*; Hac ortus *Henricus* Martyrij gloriam splendori suæ gentis adiunxit, primogenitus multarum prolium; parentibus natus quos cum multi nobilitate anteirent, vincit illi à nemine voluerunt excellentiâ Religionis & Christianæ pietatis. Cum lacte igitur hausit *Henricus* Catholicam fidem & morem innocentiam, quam grandior factus tanta ornauit moderatione, & prudentia, vt fratribus reliquis parentum loco fuerit: Tres maturè eductos è Patria ad Societatem suo deinde traxit exemplo; Quartum sub Rege Catholico militantem vidit. Post prima Latinitatis rudimenta missus Cantabrigiam, simul Philolophis audiendis, simul linguarum scientiæ quatuor annos impendit: Tum ad iuris municipalis cognitionem transfatus Londinum, vt erat acri ingenio, & Catholicæ fidei egregius cultor, quæstionibus quæ ab Hæreticis controuertuntur non minus operæ

C c

tribuit,

Desideriū
ardens patiendi.Henrici
VValpoli
natales &
educatio.

1595.

Campiani
exemplo
mouetur
ad Societate
incundã

Edvardi
VValpoli
conuersio.

tribuit, quam legum studio, tanto pij conatus fructu, vt cum sibi soli non studeret, exiguo tempore viginti ad Catholicam partem addiderit; quorum alij ad Seminaria profecti, alij strictiorem viuendi rationem secuti, alij domi in fide firmi atque constantes, Religionem quam eius hortatu amplexi sunt amplificauerunt; quanquam non magis hortatione aut scientia, quam exemplo vitæ profuerit, sine quo & hortatio languet, & scientia plerumque contemnitur: Quo tempore *Campianus* in Arce cum Heterodoxis de fide disceptabat, ipse interfuit, adfuit etiam cum de capite diceret, & cum pro suscepto Sacerdotio moreretur: Notauit in erecto animo, demissionem; in aperta de Hæreticis victoria, modestiam; ad maledicta & contumelias immotum animum; fortem in patiendo, moriendo inuictum; quas in eo virtutes cum admiraretur, ad eius sequendum institutum non leuiter se sentiebat impelli: Id primam ei mentem iniecit relictâ patriâ alias vt terras quæretet in quibus huiusmodi vitæ rationem florere intelligebat. Quam deinde mentem iuuit Hæretici Magistratus indignatio, commota primum carmine quo *Campiani* felicem exitum celebrarat; tum ad aures perlatâ industriâ in orthodoxæ fidei assertionibus propugnandis, atque in primis quâ in affine quodam suo abducendo ab Hæreticorum commercio adlaborasset. Erat is *Edwardus VValpolus*, parente natus diligentissimo purioris Caluinismi sectatore; quam sectam *Edwardus* non minus altè quam parens imbiberat, primus inter filios parenti carissimus. Huic *Henricus* pro antiqua ab incunabulis conuetudine proque iuuenis læto ingenio, & innato animi candore, cum optaret quàm maximè rectum iter ostendere, obstabat hausta à teneris impietas, domestico firmata exemplo, parentum fora obseruantia, legum etiam munita seueritate; quæ tam difficilem nouæ luci dabat aditum, vt annis duobus temerit bellum, modò familiari gestum sermone, modò communicatis scriptis, modò ostensis libris, quos inter præcipui erant Confessio Augustiniana, & Thomæ à Kempis libellus de Imitatione Christi: In illo perspiciebat tanti Doctoris consentientem cum Catholicis sententiam; in isto mirabatur viri (vt tum existimabat) nimium superstitionis solidam pietatem: Accessit & Fulei, suæ sectæ hominis, in responsione ad *Alani* Cardinalis librum de Purgatorio, omnium antiquorum Patrum familiaris Hæreticis contemptus. At optatum certamini finem posuere literæ ab *Henrico* acceptæ; quæ quo argumento, quoque ardore scriptæ fuerint, quanquam non memoratur, eam vim habuere, vt cum mentis assidenti *Edwardo* traditæ essent, confestim surgenti atque in conclaue se abdenti multis obortis lachrymis omnem de Catholica fide amplectenda dubitationem, metum omnem absterferint, qui nè in leges, aut in parentes offenderet, detinuerat. Salutem Filij parentes tam ægro tulere animo, vt de cognato quererentur apud Senatum Regium: Fugiendum igitur *Henrico* fuit nè literis Leicestrij, Cecilij, VValfinghamij, & Cobbamij obnoxius, daretur in carcerem:

Et domi

Et domi quidem paternæ procul Londino latere se aliquamdiu posse existimauerat; at tantus ubiq; metus, tanta inquisitio fuit, vt noctem eum traduxisset in campis, in Septentrionem proficisci decreuerit, opportunitatem transmittendi quaesiturus: Et commodè incidit in nauim nauis abudè instructam, nullo vectore grauem, quod in summo beneficio poluit, & in litore Gallico, portu cui à Gratia nomen, exscendens, Rhotomago Parisios, Parisius Rhemos tenuit. Isthic annum vnum Theologiæ dedit; tum Romam profectus annum alterum in Anglicano: Inde in Societatem cooptatus quarto Februarij anni octogefimi quarti, annos ætatis numerans viginti quinque præ rerum Cælestium dulcedine quid corpori accideret incurius, breui eum pectoris & ventriculi dolorem contraxit, qui iudicio peritorum non alio curari posset medicamine quàm aère mitiori: itaque in Gallias reuertit, & Virduni quod supererat Tyrocini exoluens, liber ab ægritudine, post Mussiponti decursa Theologica, initiatus est subdiaconatu Metis, Diaconatu & Sacerdotio Parisijs.

1595.
Henricus
transmittit
in Gallias

XXIX. Dux Parmensis Alexander, qui armis Catholici Regis in Belgio præerat, Thomam Saillium è Societate Iesu Conscientiæ adhibuerat moderatorem. Huius morum suauitas, atque in summos infimosque caritas, pium Principem permouit vt plures eiusdem instituti homines ad animarum auxilium in castra induceret; quærebanturque præsertim illi qui & animi viriumque robore, & linguarum peritiâ iuando varijs ex nationibus militi pares essent. Henricus qui præcipuas Europæ linguas callebat, Gallicam, Hispaniensem, Italicam, & erat ingenio, prudentia, rerum ac scientiarum cognitione non vulgari, Claudij Generalis voluntate delectus, & Bruxellas profectus, omni corporis mentisque contentione arduum hoc munus periculorumque refertum aggressus est & omnes Religiosi strenuèque operarij partes expleuit. Hybernis deinde mensibus, quibus ab armis plerumque cessatur, missus Tornacum ad tertium probationis annum, quo Societas suos exercet ad Gradum in Religione stabilem, dum inde reuertitur Brugas Flandriæ, in Hollandorum prædantes milites incidit, rapiturque Flissingam. Non sunt Hollandi in bello captos intemperantes: Longa dies, parque vtriusque partis necessitas, docuit conuentione militari statutum quiddam in singula capita pendere, atque interim dum paratur solutio sumptum liberaliter facere quemadmodum in hospitij. At Henricus non in Hollandorum, sed in Anglorum præsidium datus est custodię, quod id temporis obtinebant qui sub Leicesterio Hollandis militabant. Illi gentilium Hæreticorum vitio in Sacerdote Anglo Patriæ proditorem vexare existimantes, non modò sat asperum nihil arbitrabantur quod infligerent, sed & necem (à qua Ciuitatis Flisinganæ iure prohibebantur) clam inferre moliebantur, subornatis inter captiuos aliquot latronibus, qui spe impunitatis nihil de nocte opinantem opprimerent. Non latuit Henricum malitiosa crudelitas. Impositamque necessitatem ad plures menses vigilandi, modò vt somnum simularet, modò vt propin-

In Belgio
militibus
iuuandis
impendit
operam.

Captiuus
ducitur Flis-
singam.

1595.

quantibus tanquam excitatus occurreret, magna tolerauit patientia; eo videlicet non leui tormento voluit eum Deus exerceri potius quam vt in noctis tenebris & carceris angustijs tolleretur is cuius virtutem atque constantiam ampliori theatro destinaret. Accessit ad molestiam hyberni temporis, & carceris incommodi tam ingens frigus, vt ex alienæ Religionis aduersa que partis ductore militum expresserit humanitatem; nam cum pro antiqua notitia eum inuiseret, videretque tectum tenui tantummodo sotana, quam ad iter æstiuum induerat, detracto quo utebatur ex serico thorace vestiuit, armanitque ad reliquam asperitatem tolerabilius sustinendam. Penetrauit interim in domum paternam fama captiuitatis, fratremque minorem natu incitauit vt qua posset arte succurreret. Elizabetha Regina vt Hispano incommodaret, arma Hollandorum modò sumptu, modò milite sustentabat: Commeabant itaque frequentes vtro citroque; inter hos Capitaneus is qui *Henricum* habebat in custodia: Huic se iungit frater, vnaque se traiecit Flissingam; vtque est solers & diligens vtraque caritas, & quæ sanguinis propinquitate, & quæ Christianæ Religionis Sanctitate nititur, postquam de commo- diore tractatione conuenisser, de lytro etiam spondidit; quo partim è Belgio partim ex Anglia corrogato, post annum molestiarum, soluto pretio reuertit *Henricus* Bruxellas. Fratri suadet vt deposita cogitatione reditus ad suos Romam pergat, quò eam quam suo exemplo conceperat mentem Societatis amplectendæ (inimicâ Sanctis desiderijs superatâ morâ) quam primùm in opus felici partu profunderet. Fuit ea merces opima laborum; nam suo fratrilque merito non ita multo post potitus est voto.

XXXIV. Non restinxerat in *Henrico* ardorem patiendi pro Christo frigus carceris, qualque molestias in alieno solo perpessus fuerat, eas in natiuo vtiliores gloriosioresque futuras existimans, nullum finem faciebat cogitan- di, & orandi, vt tanto eum beneficio dignari vellet Deus; nimirum diuina sapientia quos aut ad excelsa facienda, aut ad patienda aspera disponit, ijs se- mina iniicit cogitationum & affectuum quæ soti calore mentis & gratiæ, quem fructum cum tempore eductura sint, in herba ostendunt. *Claudius* Generalis *Roberto Personto* utebatur Missionis Angliæ præcipuo administra- tore: Ad hunc *Henricus* frequentes literas miserat testes flagrantis desiderij: Is in Hispanijs nouorum Seminariorum curæ implicitus, arbitratusque claris animi dotibus præcellentes viros non minus ad sementem, quam ad messem necessarios, *Henricum* ad se vocat; præsentis etiam animum inspecturus; ha- buitque apud se Hispali duobus mensibus; tum Vallisoleti pluribus; quo in conuictu, & Ministri, & Confessarij munere functus memoratur. Vouerat in Belgio cum inter arma versaretur, nullum se vitæ discrimen declinaturum, vbi de diuino obsequio ageretur: Hispali etiam familiari cuidam suo affir- mauerat, nisi singulare aliquid se offerret pro diuina gloria amplificanda, om- ni studio ad laborandum se, vt in Angliam mitteretur, quò breui posset con- summari. Id quam ardentè optauerit non alijs signis certius ostendi potest, quam

eius votum
& aurea cõ-
sideratio.

quàm consideratione verè aureâ, *securius nè sit, ac melius citò mori, an San-* 1595.
ctum diu cum dolore pro Christo viuere? Qua de thesi sic secum ipse dis-
 putasse reperitur. " Si verè amas Deum, nihil tam graue, nihil tam mo-
 lestum videri tibi poterit, quàm tantam Majestatem vel in minimo of-
 fendere; nihil gratius accidere quàm remedium aliquod quo securus reddaris
 te nunquam in illam peccaturum; quo cum in hac vita frui non possis, ex-
 clamabis certè cum Propheta, *hei mihi! quia incolatus meus prolongatus est:*
Habitavi cum habitantibus Cedar; multum incola fuit anima mea. Et cum
 Apoltolo; *Cupio dissolui, & esse cum Christo: Infelix ego homo, quis me libe-*
rabit de corpore mortis huius Et iterum. *Quis dabit mihi pennas sicut colum-*
be, & volabo, & requiescam? Quis dabit vt cognoscam Deum meum, &
 inueniens eum accedam cum fiducia ad thronum gratiæ & misericordiam
 hanc consequar? O vos felices Sancti Dei! securi nunc ab omni peccandi pe-
 riculo, felices animæ, quæ amando amatis, & nunquam ab amore Dei vestri
 deficitis, Magnum sanè est, & excellum, & dignum omni laude laborare, do-
 lere, pati, torqueri pro amore Dei. Magnum est & laudabile lucrari animas;
 Magnum denique est piè viuere in Societate Iesu, & quotidianis mortifica-
 tionibus & victorijs coronari; Hæc tamen cum fieri non possint quin etiam
 Deum quandoque offendam, malo horum omnium detrimentum pati &
 citò mori, quàm offendendo quotidie in quantumuis minimo, ista præsta-
 re. Non reculo laborem; non fugio dolores & tormenta; non est mihi mens
 vitare duram arctamque viuendi rationem: Si enim Deo meo ita videretur,
 ipsos inferni dolores libenter subirem nè ab eo lepararer. At verus amor non
 fert dilectum in paruo vel in magno offendi: si ferret, non esset dicendus a-
 mor, sed error. Melius enim esset (teste magno Augustino) totum mundum
 perire, quàm aduersus Deum vnum peccatum veniale committi. Hocque a-
 amanti sat firmum deberet esse argumentum ad ardentè optandam celerem
 opportunamque mortem, quòd sciat se hic viuere non posse sine peccato: si
 tamen Deus cum hanc miseram hominis conditionem nouerit velit me diu-
 tius viuere, veniant labores, veniant carceres, veniant tormenta, Cruces,
 Leones, Crates ferreæ, & quidquid aduersi accidere potest. Et rogo te bone
 Iesu ex toto corde vt veniant, & per Sacrosancta tua & Sanctorum vulnera
 humiliter peto vt ex hac hora in qua ista scribo incipiant ad vltimū vsq; spi-
 ritum duratura. Permite me torqueri, concedi, verberati, in partes distrahi.
 Nihil reculo, amplector omnia, omnia perferam. At non ego puluis & cinis,
 sed tu Deus meus in me confortans me, sine quo nihil possum. Foue & auge
 in me hoc desiderium, & da benignè vt in actum exeat. Peccaui plurimum
 coram te Domine: Redde in hac vita peccatis tormenta, vt in futura reddas
 tormentis præmia. Permite carnem hanc noxiam in hac vita lacerari, vt in
 futura beatitudine possit per te rursus reparari. Si ista non placent, da obsecro
 vt moriar, quòd vel peccare desinam vel pro peccatis offeram sanguinis Holo-
 caustum. In omnibus fiat tua Sanctissima voluntas & fac cum seruo tuo quod

1795. bonum videtur in oculis tuis : Nam quod tu vis , ego volo : tua voluntas, mea est ; atque ista omnia relinquam potius secundum tuam voluntatem, quam vt eis potiar contra vel præter tuum beneplacitum si fieri possit cum æquali merito. Bonum enim mihi est tibi adhærere, vt tecum vnus spiritus efficiat. Mihi enim viuere Christus est, & viuere & mori lucrum ; & quid eligam ignoro ; desiderium habens dissolui, & esse cum Christo ; multo enim magis hoc melius est. Si tamen pro aliorum bono tu Domine videas permanere me in carne esse necessarium ; fiat voluntas tua ; Ego seruus tuus sum & filius ancillæ tuæ ; fac cum seruo tuo quod videtur bonum. At si fieri possit, ô dulcissime *Iesu*, transfer me citò ex ergastulo carnis huius, vt securus sim à peccato. Quid enim voluptatis esse potest, vbi est nulla securitas ? Quæ consolatio viuere in perpetuo periculo æternæ mortis ? Felices vos Apostoli in gratia confirmati ? Infelix ego qui horam vnã explere non possum sine peccato. Cecidit Lucifer, cecidit Dauid, Petrus Apostolus cecidit : Ego non cadam ? Ceciderunt qui erant secundum cor Dei, & non cadam ego qui tota vita seruiui mundo, carni & diabolo ? Domine responde pro me, & iudica causam meam : Ignoro enim vtrum amore an odio dignus sim : Hoc tantum scio, alios cecidisse, & me illis esse peiorem. An ego sicut illi casurus sim ignoro ; certè timeo, neque sine causa timeo : Video enim te Domine metientem peccata & ingratitude hominum ; video te permittere peccata grauissima : Quid me reddet securum nisi mors velox ? Bone *Iesu* adiuua me, succurre, redde securum. Remedium aliud non quæro præter bonam & acceleratam mortem ; Estne pietati tuæ contrarium illum perimere qui desiderat mori ? In manu tua sunt vita & mors : Non tibi decedet aliquid vtrumuis largiaris ; si morior lucrum mihi erit, tibi nullum detrimentum ; largire obsecro hoc lucrum, vt citò moriendo sim liber à periculo peccandi, & citò cantem tecum, Gloria in altissimis Deo. At non quod ego volo, sed quod tu ; fiat voluntas tua.)

Rursus mi.
grat in Bel.
gium.

XXXV. Mortem igitur cum tam sedulo inuocaret, nil mirum si omnem moueret lapidem eò vt quàm citissimè transmitteret, vbi se mors quotidie offerebat ijs qui iisdem nixi principijs mortem libentius amplectuntur quam vt in legem Dei peccent, tantamque Majestatem violenti proditoris scelere. Acciditque opportunè vt Audomarense Seminarium recenter in Belgio *Personij* industria erecto, quærendum esset à Rege subsidium aduersus moram in sumptu ad alimenta assignato. Belgio enim bellis implicito, quæ cum Hollandis, quæq; cum Gallis eodem tempore gerebantur, non vestigalia modò, quibus Seminarij spes erant affixæ, sed neque montes auræ argenti que quos ex Indiarum thesauro quotannis Rex subministrabat, tantæ voragini explendæ. Administratoribus ararij fati videbantur : vtq; negotia Curia inter multas manus, tãquam horologia per multas rotas, tardè vertuntur, Principum virorum promptitudinæ inferiorum renitentia Ministrorum ponente obicem, prope erat vt prospere editum opus in cinis suffocaretur. *Petrus Ernestus* Mansfeldiæ Comes per eos dies Belgium pro Rege cum amplissima potestate gubernabat. Missò itaque

Henri.

Henrico ad Regem atque impetratis ad Comitem inferioresque Ministros aliquos literis, nullus *Personio* aptior perficiendo apud Belgas vilis est operi, quam is qui apud Regem feliciter inchoarat, quemque vicinior traiectionis in Angliam spes incitabat ad iter & opus accelerandū. *Praclaris susceptis multa plerumque aduersantur.* Vix mare luberat *Henricus* ineunte Septembri mense, cum pugnantibus ventis coorta saeva tempestas desperatam nauis & vectorum salutem vulgarat, haulerant enim aquæ quàm plurimas, & diurnum sine indicio de ista silentium interitum confirmabat: At saluus in Belgio *Henricus* post sat longam moram, risit mendacem famam vulgari diuerbio, non posse aquis absorberi quem fata in aëre pendulum perire voluere: Citulque ad Curiam aduolans, traditis Regis literis impetrat trium mensium promptam sustentationem, Sufficiebat id interuallum ad *Personium* de eo quod à se actum fuerat informandum, cuius deinde auctoritate & reliquorum in Belgio diligentia Patrum transigi possent apud Regem cætera quæ desiderabantur. Ille omni conatu iter in Angliam accelerabat, neque deterrebat de Hæreticis itineris conscijs sparsus rumor, nec facta quæ per Angliam grassabatur lues, neque nautarum insolens obstinatio neminem transuehendi ne de contagione deinde suspecti alijs portibus prohiberentur. Nauis erat Dunkercana quæ in litore Scotico actura prædas propediem dicebatur solutura: cum huius Nauarcho Hispano paciscitur vt cum duobus socijs admissum, in quacunque primum posset Angliæ terra deponeret, securum de terra viuentium siue clam siue in aperto descenderet. Scriptulque ad *Personium* de genu gratijs, quod illo seu auctore seu intercessore factus fuisset voti compos, eo alacrius conscendit quò propinquius aspicebat periculum, ardentissimoque quo flagrabat desiderio pro Christo moriendi omnem metum quem Caro & Sanguis & inimicus satan affundere conabatur penitus vt aiebat contopiuit. At mare etiam isthic lenit insensum. Ab octauo Calendas Decembris ad pridie nonas eiusdem, varia iactatus aquarum ventorumque intempere, decimo post die exscensionem fecit in Eboracensis Prouinciæ Promontorio quod Flamborough appellatur. Illi Prouinciæ præerat Comes Huntingtonia, non minus Hæreticæ amator nouitatis quàm antiqua Regij stemmatis nobilitate gloriosus. Ad hunc cum delatū esset exscendisse furtiuè quosdam in litore, missi qui inquirerent, repertum in oppido Kilham *Henricum* à mari recentem, ijs in Regionibus peregrinum, atque ad reddendam itineris rationem non satis promptum sistunt, tertioque inde die Eboracum ad Comitem ducunt. Res est sua sponte suspiciosa terram extra portum tangere: De primo tamen delatore variant scriptores: Alij feminam nobilem ex vicina Domus suæ fenestra prospectantem; Alij virum nescio quem in eandem cum *Henrico* nauim fortuito receptum memorant auctorem; utcunque fuerit; *Henricus* Comiti oblatum, cum non difficulter quis esset, & quam ob causam venisset agnosceret, traditus est Otlauio Apparitori custodiendus dum Regina moneretur.

In Angliam
nauigat, &
capitur.

XXXVI. Ad famam captiui Sacerdotis & Iesuitæ accurrunt corrupti

Disputat
cum Prædi
cantibus.

Cc 4

verbi

1595.
Disputat
cum P. æ-
dicantibus:

verbi Ministri tentaturi quid nouus hospes adferret. Quæritur de Ecclesia, de Traditionibus, de cultu Sanctorum, de Sacerdotio, & Sacrificio Missæ, de Sacramento Penitentia, de legitima Ministrorum vocatione, de Antichristo. Multa ab illis absurdè & ignoranter dicta laudem peperere Catholico propugnatori dum clarè ostendit & Traditionum assertionem, & Sacerdotum ritè ordinatorum potestatem, & cultum præcipuè Beatæ Virgini Matritum reliquis Sanctis debitum, cæteraquæ Ecclesiæ dogmata cum Dei verbo scripto conuenire, ad quod solum noui homines appellant, & cuius solius exemplari datum est *Henrico* in custodia vi. Nihil autem magis attonitos reddidit, quàm cum ad colloquium accedentibus diceret esse se in possessione Catholicæ fidei; monitum verò à Christo Domino vt fide semel acceptâ caueat à falsis Prophetis, qui veniunt in vestimentis ouium: Ostenderent proinde legitimè se missos ad docendum, vt posset à veris lupis discernere Post altum aliquam diu inter sex vel septem viros aspectu cultuq; graues silentium, Remingtonus, Non ad docendum, inquit, venimus, sed familiariter vt de fide tuo bono conferamus. Fuerat huic olim *Henricus* in Academia Cantabrigienti discipulus. Quod itaque hinc in colloquijs salutis vtrique confulerent gratum habuit, egitque Remingtono amplissimas gratias, agnoscens se in multis ab illo posse adhuc doceri: In Theologicis tamen vsum fuisse alij Doctoribus, ijsque in Catholica fide instructissimis; Eius fidei possessionem tueri certum sibi esse, & seruatoris sui consilium sequi de cauendis contraria opinantibus, ijs præsertim qui non discuntium, sed docentiũ, speciem gerunt; Etenim si vnumquemque de fide arguentem audire quis vellet, facile esset à PseudoPropheta se doctiore seduci; superfedere igitur posse rationibus huiusmodi conferendi cum eo, qui cum rectum teneat tenere statuit quod legitimè possidet, quo nihil ipsi posset esse magis salutare. Hic iterum cunctis silentibus, Thomas Bell, nuperus ex Romano Anglorum Seminario Apostata, Recte, inquit, si rectam fidem possides, at neque materialiter, neque formaliter, neq; mixtè possides; rectam igitur non possides fidem. "Nondum, bone vir, (reponit *Henricus*) ostendisti te legitimâ auctoritate munitum ad docendum; cauere itaque te tutissimum mihi esse sentio. Ne tamen id tu obstinationi tribuas, aut inscitia, & quia deuiantium errores de tegere est quandoque necessarium, Respondeo, me & rectos articulos fidei possidere, qui sunt materia, & primæ veritati in credendo inniti, quæ est forma rectæ fidei: Vel si mauis, ego Pastoribus Doctoribusque Ecclesiæ Catholicæ adhæreo, qui sunt quasi materiale fidei, & cum ijs doctrinam rectam amplector tanquam formâ. Vos qui Ecclesiam deseruistis (quod est Corpus Christi) videte quâ tatione dicatis vos formam retinere; Etenim inseparabilis est hæc forma à materia; sicut destructo corpore descendit anima, & corpus in cadauer vertitur. De mixta possessione quod affers, haud satis intelligo, cum Apostolus vnum Deum prædicet atque vnam fidem, nullis mixtam erroribus, nullis fucatam coloribus, puram, sinceram, incorruptam. Obmutescite

tefcuare

tescente ad hæc Apostata, cæterisque ad alia more Hæreticorum dilabentibus (non enim in causa sunt tam coniuncti, ut velit alterius alter onus subire) post multam de Matrimonij Sacramento, de dispensationibus, de defectione Ecclesiæ tempore Antichristi, de ordinibus sacris altercatione, mandato Regio accedente ut Londinum captiuus transferretur, finem accepit disputatio, iniurijs in res Sacras celebrata magis, quam rationibus, quemadmodum ipsemet scripsit ad Patrem quendam Societatis, qui illum (cum primum duceretur) tacito nomine, per literas salutauerat, & quamdiu Eboraci hæsit solari non desistit. Sententia literarum hæc erat. "Tamenti nomen nullum præferant vestrae ad me literæ; satis peruideo ab amico esse, atque adeo ab commilitone, quo nomine multo maximum mihi attulere solatiu. Si possem verbo congruere, magno gaudio foret, literis perparum explicari potest: Commendo me igitur, mi Pater, orationibus vestris, & reliquorum Fratrum nostrorum, atque amicorum in Christo *Iesu* Domino Nostro. Quidde me futurum sit ignoro; sed quidquid euenierit, cum Dei gratia iuxta mihi est: Diuinæ Majestatis radij vbiq; fulgent, & alæ protectionis quaquaversum tenduntur, ad Austrum, ad Aquilonem, ad ortum, & occasum solis, vbi vbi fuerint ij qui obsequium illi præstantes, gloriæ nominis illius Sanctissimi ac pretiosissimi student extollentia. Quæ etiam extolletur, uti confido, in me, siue per vitam, siue per mortem: Qui caput, ipse perficiet: Viuere mihi Christus est, & mori lucrum. Veniunt disputatum subinde aliqui, sed clamoribus magis ac vocibus, quam argumentis agitur. Non possum plura, custos adest. Angelo Custodi vestro, & toti Cœlesti curiæ, & Domino Nostro *Iesu* Christo te peramare commendo: Memento mei.)

XXXVII. Alteris explicat pleraque quæ isto in carcere contigerunt. "Literæ, inquit, vestrae summo mihi sunt solatio; at præsentia vel ad horâ magis necessaria quam verbis possum exprimere, doceret enim qua via & modo cum his meis aduersarijs agendum mihi esset. Verum quod hominibus est impossibile, possibile est Deo. Spero dulcem *Iesum* meum, ac Dominum clementissimum, alijs medijs suppleturum quod in me deesse potest. Solatia ab illo hæcenus præsidiaque præsentissima expertus sum in necessitatibus quæ mihi fuere grauissimæ, idemque posthac futurum certissime confido, quandoquidem amor quo nos prosequitur æternus est. Si omnia quæ mihi cum aduersarijs acta sunt velim conscribere, exitum non reperirem, & plurimum opus esset tempore. In examine exhibui scripto prolixam rationem vite transmare actæ, locorum, actionum, consiliorum. Affirmaui solam Dei gloriam, & amplificationem Sanctæ fidei Catholicæ his omnibus fuisse propositam; eoque animo suscepisse me reditum in Angliam, ingenti cum desiderio reducendi ad Catholicam, non populum tantum vniuersum, sed multo maxime Reginam ipsam, & totam nobilitatem Anglicanam: & palam in os contestatus sum id ipsum me omni ope & studio vsque conaturum cum Dei gratia. Ad interrogationes quæ aliena spectabant abnuui respondere. To-

Literæ Hæ-
rici ad Ri-
chardum
Holtbeyu.

1595.

pliffo minitanti dixi, minimè permissurum Deum vt tormentorum quorumcunque metu quidquam admittam quo in Diuinam Majestatem, in conscientiam meam, in aliorum innocentiam offenderem. Habui frequentes cum Hæreticis pluribus concertationes. Has omnes scriptas misi ad Præsidentem, cum in præteritis huius vrbis comitijs exillimaueram de me pronuntiatum iri. Adiunxi iustæ magnitudinis tractationem in illud Christi Domini *cauete à falsis Prophetis*. Vnus Ministrorum de me questus est multa cum Præsidente quòd aulus fuerim talia scripto edere, sed refutare non valuit. Benedictus sit Dominus *Iesus*, qui dat os & sapientiam, cui non possunt resistere omnes aduersarij. Miror vehementer cum audio tam propè admoueri vilitatem meam ad coronam Martyrij quàm quidam sibi persuadent. Certus sum tamen posse me sanguine benignissimi Redemptoris mei, eiusque per amorè dulcissimū dignum effici, & omnia in eo qui me confortat. Tu, mi Pater amatissime, versaris in prælio; ego otiolus arenam aspicio: Veruntamè David Rex æquas nobis partes attribuit: Et amor, coniunctio, caritas, quæ in Christo *Iesu* nos vnum facit, participes mutuorū efficit meritōrū. Scilicetatus est Præles à me, quidnam hoc in Regno sit Superior Societatis? Sed præoccupauit Topliffus, aiens se id probè scire, eumque nominauit. Oro te vt has literas facias omnibus amicis esse communes; Cupio enim me ipsum totum vnicuique dare, præcipuè Charissimis Patribus & Fratribus nostris, quorum in orationibus, laboribus, Sacrificijs, vti partem habeo, ita plurimum spei repono. Circa mediam quadragesimam deliberatū iri de me spero, tum enim comitia denuo habebuntur. Interea oportunitas mihi multa est mei iuauendi, expectandique magno animo quidquid Majestati Dñi nostri visum fuerit de me statuere. Oro te vt sanctas tuas preces adiungas meis exilibus, vt dignè & congruenter Sancto & excelso Nomini, & Professioni meæ valeam ingredi, vti mihi concedendum iri confido per Dei summi misericordiam. Neque enim multas meas imperfectiones aspiciet quantum feruidos labores, ardentisque preces & Sacrificia tot Patrum & Fratrum meorum, seruorum suorum, qui toto terrarum orbe eius se obsequio impendunt. Et spero per dulcissimi Saluatoris & Dñi mei merita, promptum me fore semper ad gloriam eius ampliandam, seu viuendum seu moriendum sit, vnde & mihi æternum proueniet bonum. Si mea me indignitas protul nunc à corona arcesserit, sollicitiore obsequio conitar eam postea promereri; si verò pro sua misericordia modò illam mihi concesserit, lauabo stolam in sanguine Agni, & sequar eum (vti confido) quocunque ierit in vestimentis albis. Non inuenio finem cum temporis aliquid nanciscor quo ad te scribam; Rarò enim conceditur; Et forte hoc erit postremum. Frequentes tuas valde expeto, & prudens consilium. Semper verò me Angelis, & Sanctis, & Gloriosissimæ Virgini Matri, & Christo *Iesu* commenda, qui labores tuos vt fortunent rogo, ad gloriam totius Sacratissimæ Trinitatis. Amen. Falsus sum in examinibus impendisse me operam incremento duorum Seminariorum, Hispali,

Hispani, & Audomari, egisse gratias Regi Catholico pro insigni sua benevolentia & liberalitate; tulisse literas ad Gubernatorem Belgij & ad Secretarium in beneficium Seminarij; omnem meam actionem spectasse bonum aliorum, nullius optasse incommodum, hæc summa est eorum quæ præfidi & Topliffi rogantibus dedi scripta, & manu propriâ signatâ. Percontati sunt inter cætera, si forte Papa bellum Angliæ inferret, quid essem facturus? Respondi captivum me consilium ex tempore. Hæc, & eiusmodi de quibus postea: *Iesus sit tecum semper: Oremus pro inuicem.*)

XX XVIII. Erant eò loci Catholici quidam qui facilem *Henrico* parandæ fugæ copiam pollicebantur, si modò ipse veller, idque per clandestinas literas nuntiant, rogantque vehementer uti velit experiri. Ille principio horrescere timore interuertendi Martyrij quod propè iam in manibus esset, eoque consilium aspernari. Mox, nè plus æquo pertinax videri posset, aut suæ addiçtus tententiæ, è velligio nuncium cum acceptis literis destinat ad *Richardum Holtbeyum* eiusque arbitrio se permittit, certus propositi sui, nisi missa è Cælo vox ipso interprete iubeat pedem efferre; illud usurpans identidem *Ecce me Domine: fiat voluntas tua. Richardus* tantæ deliberationis festinatione percussus, consulto tamen breui precatone Deo, censuit fugæ consilio prorsus abstinendum; Quod claræ virtutis id esset, & meriti singularis: Videri autem posse non nemini fugam defectionem à Domino atque à corona Martyrij, quæ oves in exitium deducat Pastoris exemplo ad mortem pulcherrima in causa obeundam formidolosi: Præterea, ut providentissimè parata sint omnia, anceps tamen esse profugium; & si retrahi contingeret, augeri probrum; demum, ut euaseris ad latebram, Hæreticis certè præberi antiam dirioris instituendæ in omnes toto Regno Catholicos inuestigationis, quæ compluribus fortè deprehensis per animi infirmitatem exitio sit. Itaque fugam nulla ratione tentandam videri. His acceptis, respondet per Epistolam *Henricus* in hanc sententiam.

” Accepi literas, & cõsilium, velut à Deo Domino nostro profectum, libentissimè amplector; eodem me rationes haud dissimiles impulerant: Sed quò alijs facerem satis placuit arbitrio tuo deferre deliberationem, cum spiritum Societatis huiusmodi in consultationibus non ignorem, cui me studeo conformare etiam in manifestis dum valeo. Scio Sancto Petro Angelum opitulatum esse ut è custodia euaderet; est id delatum dignitati Pastoris vniuersalis Ecclesiæ; decreueratque Dñs ut prius Romam peteret, & ibi sedem collocaret: Quæ longe à me absunt omnia, adeoque hic mihi Carcer Roma est, & meum *Domine quo vadis?* Vbi Sancto Petro altera deliberatio ipso Christi Domini nostri ore explicata est, adesse videlicet tempus iam non fugiendi, sed moriendi. Et verò, ut quod res est dicam, non video, (quamuis abesset æterni præmij spes quo tendimus) quæ possem vnquam alibi vtilius impendi, cum hic abundè suppetat efficacium modorum id præ me ferendi quod sum: adeoque nisi vox mihi de Cælo elarè intonet contrarium (hoc

1595.

(hoc est, Verbum Christi per Sanctam obedientiam) non me hinc mouebo, sed vsque dicam, *Ecce me, fiat voluntas tua*. Gratias reddo Iesu Christo Domino nostro, à cuius liberalissima manu multo quàm promereor amplius cōsolationis accipio; neque me animus deficit, neque fiducia in grandi hoc Saluatore in quo omnia possum; Et quia iussu Præsidis quina mihi papyri folia data sunt, quibus fidei meæ argumenta inscribam, in his iam breuior sum, atque deinceps tecum & cum alijs futurus sum. Si vixero, scribam volente Deo iterum de omnibus; sin moriendum sit, supplebit Deus omnia melius: Ego autem ero in pace: *Iesus sit tecum*: Oremus pro inuicem.

Ducitur
Londinum
& torque-
tur.

XXXIX. Lucubrationibus hæc, & frequente cum Ministris congressu, accedebat indies *Henrico* apud plerisque auctoritas, & prudentiæ, doctrinæ, innocentia existimatio, quam Topliffus & Præses vt extinguerent, nouis cum fatigare, & inuolueret interrogationibus occuparunt. At cum se operam perdede conspicerent, Londinum accersiri curarunt. Debebat nimirum *Henrico* constantia experiunda fortius certamen, quod ab ipso itineris exordio ingressus est: Datâ enim curâ Topliffio sanctum hominem deducendi, is pro ingenio suo barbaro & crudeli, toto octogenum milliarium itinere non alio tractauit ritu quàm si fuisset de prodicione, læsæque Majestatis crimine conuictus; testesque subornauit qui necem Reginae eo auctore paratam fuisse dictitarent: Qui astus tam sæpe in Sacerdotes tentatus est, vt ipsa suâ frequentia viluerit, & inter accusationis in *Henricum* capita illud recensere sint veriti. Londinum vt appulit, in Arcem coniectus est, tanta rerum omnium cum penuria, vt neque stratum, neque integumentum, neque quidquam ad arcendum frigus asperimum daretur (erat enim mensis Februarius) neque ad famem leniendam cibus; quæ exaggerata inclementia Præfectum Arcis miseratione commouit vt straminis pauillum ad nocturnæ quietis fomentum iuberet inferri, & conquistos *Henrici* necessarios monuerit miserandæ conditionis; At tanta fuit Topliffi atrocitas vt non solum viam omnem intercluserit succurendi, sed quaterdecies acerbissimè tortum sibi ipsi reddiderit inutilem. Quoniam verò sicut totus orbis sapienti patria est, ita omnis locus animo Religioso cælum est, quo potuit vel carbonis vel calcis stylo *Henricus* descripsit in pariete confestim nomina nouem ordinum Angelorum; & supernè nomina Sacratissima *Iesu* & *Mariæ*, in supremo vero loco nomen Dei, literis Græcis, Latinis, & Hebræis; sub quibus omnibus suum addens, & quid sibi ijs in latebris agendum esset, & pro quo patiendum indicauit. In his vero abiit annus integer, cum qui Reginae erant à consilijs pertæsi decreti quo *Henricum* ad se vocarant, vnde nihil præter eius gloriam & existimationem, suam vero ipsorum confusionem collegissent, amandandum rursus Eboracum censuero, vt in quo causam necis nullam reperissent, si ab alijs necaretur, in medio ipsis esset. Quò verò ad metam propius, eò ad patiendum constantius se admouebat *Henricus*, neque voluntate sua remittendum quidquam censuit de vitæ asperitate quam aduersariorum atrocitas ei imposuerat dum Londini teneretur. Itinere toto ad somnum humi procubuit, &

Remittitur
Eboracum
& damna-
tur.

buit, & Eboraci deinceps vnâ tegete seu storeâ ternos longâ pedes ad omne subsidium instructus, eâ nixus magnam noctis partem orando peruigilans, demum fatiscente natura se humi iternebat ad carpendam magis quàm in capiendam quietem. Edictis ad diem tertium decimum Aprilis comitijs processere in publicum Beamontius, Hillyardus, Eluinus causarum iudices, quos frequens nobilitas, vis magna curialium, turba conferta stipabat, quantum Comitij caperet amplitudo. Vt est confessum *Henricus* grauis compedi-
 bus & catenis, inter complures facinorosos, ad augendam ignominiam, in medio sistitur. Ad quem scriba comitatus alta voce, *Henrice VValpole*, extolle manum; Id nempe in Anglia Iudicij principium est, quo se præsentem adesse spectabilemque is qui accusatur ostendit. *Henricus*, ducto prius signo Crucis, manum extulit. Mox ita prosecutus est scriba. "Accusaris *Henrice VValpole* quod Anglus cum sis, in Prouincia huius Regni Norfolkia natus, Reginae nostrae Elizabethae subiectus, natu primus atque hæres Patris tui, excessisti Regno in transmarinas regiones; vbi auctoritate Romanae sedis Sacerdotio initiatus es; & subinde vt proditor, & hostis Regni & Regie Majestatis reuertisti in Angliam contra leges Regni, & iniusti oppidum Killam vbi comprehensus es. D.c. His proditionibus & Majestatis læsæ criminibus teneris necne obnoxius?" Respondit *Henricus*, nullius se proditionis, aut violatæ Majestatis reum esse. Tum scriba; "Cuinam igitur huius causæ cognitionem permittis? Inoleuit enim in Anglia mos (vti aliàs dictum est) vt duodecim è nobilitate, aut ex cuiuslibet promiscuè delecti, Sacramento prius obligati pronuntient, fecisse necne videatur id cuius quis accusatus est; si non fecisse dixerint, liber, solutis carceris iuribus abire permittitur: Si dixerint fecisse, tum iudices periti legum de supplicij genere decernunt. Si quis abnuat huic se permittere iudicij formæ, is atrocioræ pænæ, ceu patrij moris aspernatione perduellis, ita mulctatur vt lumbis præacuto lapidi supinus incumbat, impositoque vrgeatur pondere dum fatiscat. Quod supplicij genus subire malunt aliqui, vt bona ad hæredes possint peruenire, quæ alioqui addicuntur arario Regio. Pauper si renuat, habetur pro confitente reo, & communi restis supplicio necatur; quod pluribus Sacerdotibus hac tempestate accidit. *Henricus* igitur, quamquam initio tergiversatus, Deo se causæ suæ cognitionem, & Patriæ permittere dixit. Tum aduocatus Regius Saellus longam ingressus orationem, in Sacerdotum Romanorum vniuersim, & propriè Iesuitarum nomen inuectus est, & omnium vbius gentium molitionum inuidiâ oneravit. Sed primum & grauissimum caput erat, quod gentes omnes in Papæ Romani fidem Religionemque transcribere omni ope & studio enitantur. Ex ijs esse *Henricum*, qui Papam viderit, Regem Hispaniarum conuenerit, cum *Personio* & *Holto* alijsque perduellibus tractauerit; Seminaria lustrarit, coluerit, fundarit; demum vel sua ipsius confessione omne hoc genus proditionis Patriæ lege interdictum suscepit. Flagitanti *Henrico* vt fas sibi esset responde-
 re: Hillyardus, alter Iudex, multum stomachans, tam insignem perduellionum

1595.

Hic tertius est ritus antiquato.

1595. artificem aiebat loco tam honesto loqui non oportere; capita Læfæ Majestatis complura confessum, indictâ causâ & purgatione non audita damnari posse. Excipiente *Henrico*, nè flagitiosissimo quidem de capite dimicanti locum sui purgandi fuisse vspiam negatum, concessit *Beaumontius* modo breuis esse vellet: sic ergo exortus est.

Henrici
defensio.

X L. " Trium nominum accusor, Domini: Primùm quòd Sacerdos sim, auctoritate Romanæ sedis initiatus; tum quòd sim Iesuita; Postremùm, quod in Patriam redierim ad faciendum quæstum animarum. Horum nullum potest quidquam habere cum perduellione commune. Quod de Sacerdotio vos ipsi facilè concedetis, atque etiam de Iesuitis, cum vbique per orbem habeantur in veneratione; Nemo etenim Sacerdotio, neque eius officij munij perduellis efficitur, sed prauâ atque à Sacerdotio alienâ designatione. Neque regressus in natale solum potest mihi in crimen Læfæ Majestatis verti, si causa mei regressus nec regno, nec Principi noxia sit.) Sed lege cautum est, subintulit *Beaumontius*, vt Sacerdos qui è transmarinis redierit, neque se Magistratui stiterit intra triduum vt se Reginæ legibus submittat, perduellis habeatur. " Igitur, resumit *Henricus*, immunem necesse est esse me, qui primo quo pedem in Regnum intuli die comprehensus sum.) Ad inexpectatam ratiocinationem multitudo commoueri vita est; pars probare, pars ridere, pars stomachari; *Beaumontius* stertit pudore confusus: Cui vt ferret suppetias *Eluinus*, Iudicum tertius; Missas fac istas ambages, inquit, & summatim dic; velisnè Reginæ eam auctoritatem adscribere quam Angliæ leges adscribunt? Præles etiam interlocutus, vide, ait, *Walpole* quàm tecum agatur liberaliter, cui tot & tanta perduellionis capita facili submissione lege præscriptâ redimenda permittimus; sin legis gratiam atpernaris, in te lege agi oportet: Cui contra *Henricus*, " Nihil rerum humanarum est, (dum nè Deo aduerletur,) in quo non promptè me vobis submittero; sed à me Deus auertat vt admittam aliquid vnde honori diuino decessio qualiscunque fiat. Reginam Principem meam, vt fidelis subditus, obseruo atque amo; Deoquè quotidie supplico, vt Sancto suo spiritu illam informet ad ea in hac vita consilia quibus sempiternæ vitæ gloriam adipiscatur. Testem etiam appello Deum me ijs omnibus qui præsentes sunt, & præcipuè accusatoribus meis, salutè & veræ Catholicæquè Fidei studium, extra quam salus esse non potest, haud secus quàm ipsi mihi exoptare. Populo his dictis diuersè commoueri viso, Præles ac *Beaumontius*, ne quid ciceretur turbarum, expediendam breuiter causam rati, accusationis capita summatim repetere, & ad duodecim-viros conuersi iussere officio suo fungi. Hi perbreui deliberatione habita, reum videri *Henricum* disertè pronuntiant. Ille successu lætus, actis Deo gratijs, expectabar à Iudicibus sententiam supplicij: Sed re in alteram diem prolata, *Henricus* reuinctis in tergum manibus, vt iam capitis damnato, in carcerem reductus est. Perendino die frustra diu sollicitatus in custodia vt parceret vitæ suæ, iterum in tribunal adducitur, adiudicaturque in

que in alterum perendinum patibulo, & excarnificationi consuetæ, vnâ cum ^{1595.}
Alexandro Raulino Sacerdote eiusdem causæ pænæque cõsorte. *Henricus* in-
 genti gaudio delibutus gratulari sibi, Iudicibus gratias agere, eos qui se fre-
 quentissimi adibant gratanter accipere; *Alexandrum* læpius complexu strin-
 gere; inuicem hortari, gratulari, inuicem ad certamen & coronam excitare.
 Scripsit præterea ad Parentem suum, vt pro patrimonio, quod sibi primogeni-
 to ex naturæ & regni legibus debebatur, vim aliquam pecuniæ, octogenum
 scilicet nummum, in suos excubitores pro congiario diuidendam mitteret,
 cui Epistola ita subscripsit: Obedientissimus vester filius *Henricus VV albolus*
 incarceratus.

Epistolæ
 post senten-
 tiam.

Alteras ab *Richardum* nostrum scripsit in hunc sensum. Cum in me iam
 mortis sit dicta sententia die craftino exequenda, necessarium duxi tibi me,
 cunctisque Patribus & Fratibus nostris commendare, nil dubitans quin in
 hac die necessitatis meæ præuenient has literas Sanctus Dei Spiritus, & hac
 ipsa hora moueat corda vestra & Catholicorum omnium quorum gaudeo
 communionem, vt instanter oretis Creatorem, Redemptorem, & Sanctificato-
 rem meum in hoc certamine meo pro eius gloria & propriè pro eius solius
 nomine, vt adiuuet infirmitatem meam, & munit interiorum hominem
 spiritu fortitudinis ad portandam corruptionem hominis exterioris, vt de-
 structa domo hac terrestri, quam ab antiquo Adam accepimus, in nouum
 ædificium erigar manu omnipotentis Dei, & æternam habitationem in cæ-
 lis, conformem gloriæ saluatoris nostri *Iesu Christi*; Infirmitas carnis, pecca-
 ta, & imperfectiones meæ mihi denegant securitatem, sed sanguis Agni Im-
 maculati, intercessio Virginis Matris, & omnium Angelorum & Sanctorum
 in Cælis, & in terris, & Societatis nostræ in *Christo Iesu*, comitantes me in
 Spiritu Sancto, per Redemptorem meum ad suum & nostrum æternum &
 misericordem Patrem, Deum totius consolationis, excludunt omne dubium,
 firmanque fiduciam, vt spero, inexpugnabilem. Et eo magis quod dicta sit
 in me sententia mortis, directè quia Sacerdos Societatis *Iesu* reuerlus sum
 in Angliam; quâ causâ nulla toto orbe gloriosior esse potest. Nam Sacerdo-
 tium æternum noui testamenti ad nos descendit à *Christo Iesu*, qui est pon-
 tifex maximus, cuius nomine, loco & auctoritate nos offerimus, & ipse
 suum Sacerdotium exequitur; & quis non libentissimè velit vitam suam & læ-
 guinem offerre in causa quæ tam propè tangit gloriam & honorem Domini
 ac saluatoris sui? Nam quod ad vota attinet Societatis, Paupertatis scilicet, ca-
 stitatis & obedientiæ, nonne eadem sunt cum ijs quæ omnes toto orbe Re-
 ligiosi nuncupant, & Apostolis ipsis cordi fuerunt quemadmodum à *Christo*
 acceperant; cuius meditatio vitæ atque imitatio nobis singulariter incumbit
 qui sub eius nomine militamus. Quæ est igitur hæc tanta proditio? Quæ &
Christo ipsi obijci potuisset. Ignoscat quæto ille patriæ huic, quæ & lege san-
 xit & opere infert tam immanem iniuriam. Reverti denique in Regnum, nisi
 circumstantia, quæ crimini sit, adiungatur, crimen esse non potest. Præsertim

1595.

cum muneris nostri sit animarum lucrum, messis Christi, conseruatio & restitutio fidei vbique Catholicæ, aduersus quæ nemo ferre potest legem. Hæc fufius, quanquam nota sint omnibus, recolenda cenfui, quoniam capita sunt accusationis meæ. Præterquam quod rogatus à Sacerdote hoc facio, vt tibi, & illi, & omnibus satisficiam ad Dei gloriam. Et si enim alia quædam recitata sint, quod videlicet egerim cum Rege Hispaniæ, & cum quibusdam quos ipsi inter proditores recensent, quia tamen nihil à me proditoriè actum dictumue probare poterant, neque illi perrexere vrgendo, neque mihi facta est copia respondendi; sed disertis verbis pronuntiarunt, vt statuti quo decernuntur proditores Sacerdotes in Patriam reduces, me condemnari. Rogo igitur omnipotentem Deum vt nequaquam illis imputet sanguinem meum; Et liberet Regnum istud à participatione tanti peccati; quod illi sanè qui hos laqueos ad capiendos innocentes contexuerunt, si studio & certa deliberatione id fecerunt & sine pœnitentia decesserunt, æternum solu ent. Aperiat Deus Reginæ & optimatibus oculos vt videant & emendent quod peccatum est: Et Spiritus Sanctus destruat potestatem satanæ & Antichristi potentiam, quæ in hæreditatem Christi tanto impetu irumpit, qui interficiet impium spiritu oris sui, & conteret eum velociter. Amen. Non possum nunc reddere rationem annuæ meæ probationis in arce Londinensi, neque aliorum multorum; In Cælo legemus alter alterius secreta cordis, & quæcunque scire cupimus in lumine Christi. Ista sufficiant, scripta festinanter, sed multo cum affectu & propensissima voluntate. Tempus est vt valedicam calamo, & ad preces me conuertam assiduas, eiusque præsentiam cui milito, donec illi occurram; crastinus vt spero, nos coniunget dies cum fruam æternum eius glorioso conspectu facie ad faciem; vbi tui non obliuiscar, neque eorum qui illius sunt; Hæc est spes mea in infinita potentia, sapientia, & bonitate Creatoris, Redemptoris, & Sanctificatoris mei, per Christum Iesum Dominum & Saluatorem meum, cui cum Patre & Spiritu Sancto sit omnis honor & gloria in Cælo & in terra in sempiterna sæcula, per passionem & merita seruitoris nostri, hæc feria sexta, & quarta Quadragesimæ, tam vicina Passionis Domini nostri, cui vt me velit conformare & nos omnes, emixtissime rogo. Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto in æternum. Amen. Hæc *Henricus* ad *Richardum*: Non tamen sequenti die, qui erat Sabbathi, sed proxima feria secunda passus est.

Ducitur ad
supplicium

XXXXI. Vt illuxit autem optata supplicij dies, adest Magistratus ad custodiam; primus producit *Alexander*, & pro foribus in crate, quæ raptandi erant, supinus procubuit, cuius læuum latus cum occupasset, dexterum meliori se concedere dixit. *Henricum* duas amplius horas detinuit vnda aduentium, qui pars salutabant, pars sibi pacem ac bonam precationem exposcebant, alij peruerso studio præposterè sciscitando disputandoque fatigabant. Ipse de Regina modestè ac perhonorificè loqui, testari obleruantiam, & obsequium suum, omnia illi fausta & fortunata precari. Ergo nonnulli vana
spe freti

Ipe freti eius de constantia dimouendi si mora supplicio fiat, festinant ad Praesidem, obsecrant procrastinet. Praeses qui nec supplicium in diem alterum rejicere poterat neque indulgentiam ullis artibus *Henricum* labefactatum in sperabat, ut flagitantibus tamen aliquid concederet; *Henricum* curat interrogari, quid esset capturus consilij, quid alijs daturus si Regina sacris interdicta Romanus Pontifex bellum inferret? *Henricus* declinata priuata quaestione inuidia, nihil se vnquam quod nefas esset, nihil ab officio aut conscientia alienum facturum respondit. Atque ita deiectis inani Ipe solicatoribus iussus est ad traham produci. Excepit venientem *Alexander* impensè gratulans, & procumbentem veneratus est. Ministri ut vel eo solatio quod ex mutua colloctione capturi erant illos destituerent, in stercora composuere diuersos, ut *Henricus* obuerso ad equum capite, *Alexander* pedibus eodem conuersis raptarentur. Vbi ad locum supplicij mediam tracti per vibem venete, prior *Alexander* constantia & pietate illustris actus est in patibulum. *Henricum* eo spectaculo nihil commotum, iamque scalae primos gradus animosè prementem, sublato clamore hortari pro se quisque de populo, ut vitae suae, dum integrum esset, conluleret: Satis fore ad illam seruandam, si se Reginae voluntati quaque tandem ex parte accommodaret, aut certe consultationem cum ipsius concionatoribus admitteret. Respondit, conformare se in minimo contra fidem ritusque Catholicos non posse sine scelere; frustra verò fore consultare cum ijs quos pridem ad colloquium adhibitos, nihil pro se solidi afferre posse conuicerat: Rogare itaque nè sibi pergant esse molesti. Monentibus ut in extremo hoc articulo Charitati saltem ac paci studens vnà secum pro sua salute preces ad Deum & vota coniungeret: Sibi quidem pacem constare aiebat cum omnibus, seque vel suis intersectoribus ignoscere, & Dei misericordiam illis implorare; non posse tamen se precum cum illis, qui ab Ecclesia alieni essent, habere communionem; obsecrare, obtestarique Catholicos, si qui praesentes adstarent, ut pro impetranda ceteris verae fidei luce sempiternae salutis necessaria, sibi vero in finem usque perseverantia, Deum vnà secum orarent; sublatisque in Caelum oculis atque erectis, ut per vincula poterat, manibus, è scalarum gradu orationem dominicam clara voce percurrit. Cui cum in argumentum sui in Deiparam studij salutationem Angelicam ordiretur attexere, deturbari iussere de scalis, & paulo post fune praeciso corpus exceptum in partes de more secuere, tanto spectantium luctu & dolore ut plurimi sibi non possent à lachrymis temperare. Eboraci res gesta est ad diem decimum septimum Aprilis, quem alij septimum Stylo veteri signant, Anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, Aetatis omnis trigésimo sexto, acta in Societate vndecimo, tam magno optimatum

1595. concursu quam vix vnquam visus esset ; tanto bonorum solatio , vt magnum gloriæ Dei & Sanctæ Catholicæ Fidei incrementum speraretur.

Edwardi
VValpoli
in fide &
Religione
progressus.

X X X X I I. Proximum est vt ab hac arbore excisa quis fructus ad reliquam *VValpolorum* familiam manarit ostendamus ; *Henricum* enim diximus cæteris parentis loco fuisse. Et *Edwardum* quidem affinem cum primùm parentes intellexerunt ad Catholicam propendere, euocatum Londino, quâ increpando, quâ blandiendo conati sunt ab incepto auertere, diuersisque ficti verbi præconibus traditum noui pugilis tentauere constantiam : Ille terroribus illecebrisque superior, argumenta etiam fallorum dogmatum quæ adferebantur facillè ad inuictæ petræ soliditatem elisit ; & quamquam nemini ad id tempus Sacerdoti Catholico notus, tenuit quam arripuerat fidem. In parentum animis certabant cum indignatione amor & dolor : Metus etiam legum cohibebat nè Filio Catholicam profitenti ea quæ filijs debentur pietatis officia præberent. Post varias frustra tantatas vias reuocandum ab instituto, Mater multis cum lachrymis octo aureorum donatum pecuniâ dimittit domo, iubetque abire quo liberet. Sperabat terrenis affixa mulier eiec tum patrijs ædibus filium respecturum retro, & amplæ hæreditatis cum exigua pecuniola commutatione carorumque desiderio emolliendum. At *Edwardus* cuncta præ Dei lege posthabens, perstitit inuictus, & latuit aliquamdiu apud affinem in Catholicos propensum operiens commodum nauigandi tempus tentauitque abire Regno. In portu detectus ducitur Londinum & summi Tribuni sedi addicitur captiuus. Voluit Deus hac etiam ratione eius probare fidem, & nuperi hospitis remunerari beneuolentiam. Etenim data opportunitate pridem ab vxore dissidentem habitationi thoroque restituit, & morbo correptum conciliari curauit Deo. Ille vero moriens sine liberis *Edwardum* instituit ex asse hæredem : quâ hæreditate auctus, obtentâ Concilij Regij licentiâ ad annos tres nauigat. *Thesauro ostenso nunquam defunt qui inhiunt.* *Edwardi* in suscepta fide perseuerantia iuncta diuturnæ è Regno absentia spem fecerat non nemini apud Reginam pollenti gratiâ, ordinibus Romano ritu initiatum aut rediturum nunquam in Patriam, aut si rediret facillè possessionibus exuendum. Impetrat igitur primò potestatem in bona huiusmodi inuadendi tanquam fugitiui. Tum eadem iudicio postulat vt Reginæ inimicis adherentis & Majestatis rei. Nondum apud se statuerat *Edwardus* quam vitæ rationem esset initurus, expletoque triennij tempore redit in Angliam, ignarus eorum quæ auaritia malitiosa confinxerat : Fratrem Londini morantem adit, & initio beneuolè accipitur : Paucos post dies commutatâ mente frater obnuntiat suum nè in conspectum le det ; non posse se per leges Magistratum celare tam facti sceleris nomine proscriptum ; neque subministrare quæ iure debeantur, ni se putaret,

Exiit
hæreditate

garet, & legibus obediens cum se redderet cui sine periculo subueniri possit. *Tam parum fida est in discrimine ipsa sanguinis propinquitas.* Vulgato itaque reditu cum sulque deque quærentur plurimorum apud Norfolcienſes & Suffolcienſes aedes ut unum hunc reperirent, aliquantâ collectâ pecuniâ rursus transijt, fidei pietatisque seruandæ sollicitior quam hæreditatis. Romæ altioribus studijs dantem operam à sacris ordinibus sulci piendis deterrebat humilis de seipſo existimatio; Sacerdotij enim dignitatem dum meritis laudibus extolleret, nihil in se par tanto muneri perſpiciebat. Sed quam ipse mentem verebatur induere, induxit Deus in itinere Neapolitano: Sæua etenim orta tempestate vouet se reducem in potestate futurum Rectoris Seminarij, ordinisque sulcepturum si id opportunum ille iudicaret, testem voti aduocans *Richardum Smithæum* comitem viæ, cum qui deinde Episcopi Chalcedonenſis titulo claruit. At *Edwardus* ut dignitatem Sacerdotij virtutum omnium ornamentis decoraret, Societatem etiam *Iesu* amplexus est, anno eius seculi nonagesimo quarto, ætatis trigesimo tertio, missusque est Tornacum: Tum expleto Tyrocinio, Louanij, Bruxellis, Antwerpiz biennio altero operam proximo iuuando impendit, atque in Angliam postliminio reuersus, quadraginta totos annos eam missionem excoluit, vir naturâ comis, & quem innatus candor omni hominum generi gratum reddebat. Fidei tuendæ causa octingentarum minimum librarum nostratium annuarum possessione excidit, vnde *VValpoli* appellatione relicta, nomen assumpsit quod Anglicè *pauperem* significat, ut qui pro Christo pauper & esse & dici voluerit. Octo supra septuaginta annos numerabat cum in morbum extremum incidit: premebatur pertinaci catharro; Itaque præcludi sibi sentiens paulatim respirandi facultatem, post sumptam Sacrosanctam Eucharistiam, petijt sacro oleo muniri sibi ad cælestem patriam viam, & ad singula magno cum pietatis sensu respondit. Tum ex libro precum sumptam chartulam tradidit Sacerdoti legendam, repetijtque ipse clara voce singulas post legentem periodos; Erat autem hæc sententia.

” Viuam & moriar in fide Christi *Iesu*, atque in eius Catholica, Apostolica, Romana Ecclesia. Credo omnia quæ Apostolorum Symbolo continentur: Septem etiam esse Sacramenta, & quicquid Christus per Ecclesiam credendum proposuit; Hæreses omnes detestor. Humiliter peto veniam peccatorum, & propono firmiter abstinere in posterum, si vitam Deus dederit longiorem. Inimicis omnibus condono iniurias, & si in aliquo quemquam ego offendi peto mihi condonari. Dolores hos & mortem perferre desidero ad Dei gloriam & peccatorum meorum satisfactionem.) Legentem deinde Christi Passionem comitabatur frequentibus Theologicarum virtutum actibus, postulatoque rotario cum numismate sacro, atque ad collum appenso, clausis tanquam ad quiescendum oculis

E c z

placide

Vouet se
sacros or-
nes suscep-
turum.

Morientis
Professio
fidei.

1595. placide animam efflauit tertio Martij Anno millesimo sexcentesimo trigesimo septimo: Trium votorum Professus anno eius sæculi nono.

Cur pauca de nostris extent narranda. XXXXIII. Quadraginta annorum difficillimis Elizabethæ Reginae & Jacobi temporibus labores & pericula, magnam in hoc vno præclare factorum legetem narrationi nostræ præbere haud dubiè potuissent nisi pericula ipsa aditum narrationi præclusissent. Dum etenim nihil vsquam tutum fuit ab immani perquisitorum grege, non familia, non domus, non in domo antrum abstrusissimum, non dici, non noctis hora; dum Sacerdoti in ædium aliquem angulum retrulo vix spirare dabatur, dum Patres Matresque familias ab ipsis domesticis nunquam se munitos credebant, in perpetuâ verò suspitione & quotidiano metu cunctis viuendum erat, verebatur merito vnusquisque chartis illa committere quæ si in maleuolorum forte manus inciderent, familiam vniuersam euerterent; viuentes igitur morientesque nostros in obscuro esse necesse fuit, & quæ agerent, quæque in domibus aut per itinera paterentur latere vniuersos, præter eum qui videt in abscondito, & vnicique pro meritis præmium reddet. Pauca quæ commune euasere incendium, & in Belgium vel Romam perferri potuerunt, & quæ per manus tradita oblivioni subtracta sunt, præter ea quæ publicè in iudicio sunt peracta, Historiam hanc vt non omnino nulla esset potius, quàm vt pro dignitate illustrari possit effecerunt. Id quod in hoc vno aduertendum duxi vt beneuolo Lectori plura & maiora in alijs etiam requirenti, pateat vnde orta penuria, & narrationem non ex factorum perpessorumque numero, sed ex causa metiatur. Nunc ad *Henrici* Fratres reuertatur oratio.

Christophorus VValpolus XXXXIV. Vnum memorauimus Regis Hispaniæ stipendijs militantem; Alterum, qui postquam captiuo fratri in Zelandia succurrerat, exemplo & hortatione fratris petijt Societatem. Is erat *Christophorus*, Academia Cantabrigiensis alumnus, nostri *Ioannis Gerardi* oporâ Ecclesiæ conciliatus, & ad iter Hollandicum viatico adiutus; profectus Romam in Anglicano aliquamdiu studuit; Annum deinde ætatis cum ageret vigesimum quartum in Societatem admissus vigesimo septimo Septembris Anni nonagesimi secundi, & missus in Hispanias non diu superfuit. Nam sexto supra millesimum sexcentesimum Vallisoleti obiit, spiritualium rerum Præfectus, quarum & sanctæ solitudinis fuerat perquam studiosus.

Richardus VValpolus *Richardus*, *Christophoro* ætate prouectior, Societatem anno vno posterior cum iniisset, euasit (teste Pitzæo) egregius Theologus: Studijs Adolescentium in Anglorum Seminarijs Romano, Hispalensi, Vallisoletano plerumque præfuit, ac demum post *Iosephum Creswellum* rexit missionem. *Edwardus* quidam *Squire* Franciscum Drake celebrem in Oceano piratam secutus, prædas acturus in Indijs Regi Hispaniarum obnoxius captus est in mioparone cum alijs eiusdem farinae prædatoribus & ductus Hispalim: Isthic dum liberè vagatur per urbem, liberiore lingua & gestu dixit gesitque quidpiam quod indignantes Hispani ad inquisitores retulerunt. Hi tentum hominem mittunt

mittunt in carcerem, & post aliquantam temporis moram tradunt Carmelitis ad duos annos custodiendum, spe ducti ad lanam illum mentem reducendi. Tædio solitudinis simulat se velle esse Catholicum, aduocari curat *Richardum VValpolum*. Hic qui multa de indomito viri ingenio audierat, hominem viderat nunquam, subitam miratus rerum conuersionem cautè lenteque agendum decernit: Ad dies multos rem extrahit, erudiendo, experiendoque. Queritur Squire sibi non credi; orat, obsecrat expediri rem; ea quæ vehementius dixerat in Catholicos, non suo sensu, sed eorum qui ista acrius defendunt dixisse aiebat. Assentitur tandem *Richardus*, & Deo quæ intus in animo abdita sunt permittens, ore confitentem excipit & absoluit. Sperarat hæc stratagemate festinandam libertatem, quæ cum non daretur, clam ante annum aufugit, relictis in conclauis literis ad *Richardum*, excusantibus quod deo insalutato se subduxisset: Quæ literæ cum in inquisitorum manus primùm venissent, ab illis ad *Richardum* peruenire. Edwardus Squire reperto in portu Lucarensi nauis promptè ad soluendum Angliam repetit, & confestim in Classe Essexiana quæ ad vexandas Terceras nauigabat denuo se dat in mare. Meminerit Lector in caula *Campiani*, Cradocum quendam narraffe cum sermo esset de fædere Sancto ad Angliam bello subiugandam se interfuisse sermone: haud absimilis hæc fabula cuditur. Squire ut peruenit in Insulam, adiit ad optimatum quempiam, quò se secundum leges sistendo suspicionem abstergeret quam fama loquax sparserat de adiunctione ad Catholicos, & per iocum narrans quidquid fide cum *VValpolo* transegerat, promptum se spondet fore ad Magistratus obsequium. Nondum sciebat miser Deum quâ quis peccat viâ eadem punire peccantem, & facinus in caput vertere facinorosi. Fingitur ex ijs qui cum Squire capti fuerant reuertisse ex Hispaniis quempiam cum literis quæ per inuolucra verborum significabant à Squire quidpiam actitandum esse ex quo multa & magna pendebant. Primùm literæ ut erant fictæ, rejciuntur: Tum quoniam alijs res tanta haudquaquam negligenda videbatur, reuocatur Squire à mari: Examinatur: negat sibi quidpiam huiuscemodi intercessisse sermonum cum *VValpolo*: Admouetur quæstioni: Vi tormenti victus fatetur quidquid subdoli fabularum fabricatores illi imposuerant. Accepisse nimirum à *VValpolo* puluerem venenatum in vesica, quem si equitaturæ Reginae ad pomum sellæ aspersisset, (aspergere autem facilè posset vesicâ perforatâ ad pomum pressâ) Illa manu ad nares aut ad os, ut fit, admotâ, veneno concepto interiret: Neque sat fuit fateri se accepisse, nisi & attentasse fateretur, quod etiam tormenta expresserant, atque ut manu propriâ quæcunque falsus fuerat signaret.

XXXXV. Hæc ut ad *VValpolum* delata sunt, ridere primùm vani capitis inane somnium; Tum constantibus literis certior factus rem serio narrari, scripsit Epistolam & exorsus verbis Magni Athanasij. "Magna, inquit, & clara voce, manuque extensa (quod didici ab Apostolo) Deum in meam ipsius animam testor, & ut scribitur in libris Regum, iussurandum

VValpolum
se purgat.

Epistola
69.

randum concipio, testis sit Dominus, & testis sit Christus eius, quod hæc omnis accusatio falsa est; & protestor coram Deo & Cœlesti curiâ vniuersâ, & in verbo Sacerdotis, mihi in cogitationem nunquam venisse quidquam eorum quæ obijciuntur. Quamuis verò mihi planè persuadeam hanc meam protestationem abundè omnibus, qui cauteriatam non habent conscientiam, fidem facturam de mea innocentia, (nam apud lapsos, & profanos, & extra Ecclesiam positos (vt loquitur Cyprianus) de quorum peccatoribus excesserit Spiritus Sanctus, quid aliud esse possit, nisi mens praua, & fallax lingua, & odia venenata, & sacrilega mendacia, quibus qui credit, cum illis necesse est inueniatur, cum Iudicij dies venerit.) Circumstantias hic aliquas adiungam quibus clarum efficitur hanc omnem accusationem meram esse fabulam ab ijs confictam qui vt Societati nostræ quoquo modo noceant nihil pensi habent quid aut dicant aut faciant mali. Principio igitur tam exigua mihi intercessit cum Squire consuetudo, vt nè nomen quidem hic meum rectè tenuerit; nam in accusatione dicor *Guilielmus* quem *Richardum* dici oportebat. Deinde re eos qui istud scelus mihi impoluerunt, existimare aliquid mihi esse cerebri: Quis vero tantilli iudicij homo rem tantam committeret homini nouo, & profus ignoto, de quo etiam non frustra suspicio esset neque in Sacramento fidelem esse, sed omnia simulatè agere vt euaderet? Addè quod sæpe sæpius rogarit, vt reuersurum se in Angliam commendarem Catholico cuiquam qui foueret domi Sacerdotem; qua in re cum me parum illi fidentem repererit, quâ ratione existimari potest in tanto flagitio futurum me confidentem? Tum inter cætera fertur dixisse, si quid dubitationis in facinore perpetrando occurrisset, iussisse me vt Doctorem quendam adiret inter Sacerdotes seculares carcere tentum, quem nominauit; Nam cum dicant etiam isthic me rem aperuisse nostris, cur non potius cum ad nostros remissem, quàm ad Doctorem illum, quem palam est vniuersæ Insulæ quàm nullo erga Societatem affectu feratur? Sed Dei fuit hæc prouida ratio, vt vero nil simile toti negotio misceretur. Denique Squiri prima negatio, deinde post horarum quinque tormenta, confessionis in quæstione retractatio, & iterata coram iudicibus cum de capite diceret, protestatio, quod neque venenum accepisset, neque quidquam in Anglia attentasset mali aduersus Reginam, ostendunt hominem in laqueos aliorum nequitia immersum, modò in hanc se partem versasse modò in alteram vt se extricaret; & cum nihil inter omnia certi dixisset, metus & spei vndis iactatum sui ipsius metus inconstantia perijisse. Nam cum per tormenta examinantes manu propria signatam expressissent confessionem, non immeritam videbantur necis panam quanquam mendaci intulisse, & vero supplicio tantæ falsitati veritatis vmbra adfinxisse, quò lesuitarum nomen apud populum ab odio non esset immune. Ita poteritum seu astu, seu auro luditur in hominum innocentissimorum fama ac vita ob fines sibi propósitos profliganda.

XXXXVI.

XXXXVI. Mendacem verò fictamque fuisse hanc omnem tragæ-
 diam (præter veram Squiri necem) & vel ab ipso Squiro confarcinam
 ut se Magistratui in insulæ ingressu commendaret, vel ab subornatis testi-
 bus Stanleyo, Mundæo, Rollo illi impositam, multa sunt quæ suadent
 præter ea quæ *Richardus* obseruauit. Narrant enim qui fauent conspira-
 tioni non fugisse Squirum ex Hispanijs, sed permutatione facta cum cap-
 tiuis Hispaniensibus excessisse, cum palam sit ex ipsiusmet literis subdux-
 isse se clanculum. Tum *Walpolus* aiunt cum videret Squirum nihil in
 isto genere attentare, permisisse cuiusdam ex Hispaniensis captiuitate re-
 deunti in Angliam, rem vt optimatibus detegeret, & Squirum accusaret.
 Quasi verò *Walpolus* tam prodigus esse potuerit famæ suæ, vt cum tantum
 scelus latere potuisset, nullo fructu suo nisi ingentis probri, propalandum
 permitteret cuiuslibet transfretanti. Hic verò, cui res permissa dicitur, redux
 in Angliam, non se missum, aut permissum aiebat eo fine, sed clam literas,
 quas ferebat, subfuratum esse ex conclau. Tam *difficile est sibi inuicem co-
 herentia proferre inter mentiendum.* Illud non potui sine admiratione, di-
 cam? an indignatione aliqua legere in actis à quodam qui intererat recita-
 tis, Squirum cum in iudicio de capite se defenderet, palam repetiisse se quinque
 horarum dirissima quæstione laceratum falsum esse quæ neque dicta, neque facta
 vnquam à se fuissent, tantum vt à tormentorum acerbitate liberaretur, Procura-
 tores verò Regios, eodem loci affirmasse adhibitum eum nunquam fuisse
 quæstioni; quæ lectori concilianda relinquo: Mihi enim hinc confici
 certissimè videtur, rem totam non sine apertissima partium collusio-
 ne transactam: Cum interim Rollus, quicum ex Hispanijs traiecerat Squi-
 rus, in Arce teneretur clausus, nè Squiro neganti se quidquam cum illo
 de huiuscemodi rebus habuisse sermonis si contentiret iudicium de capite
 inturbaretur; liberiorque Stanleyo, & Mundæo, notis quadruplatori-
 bus daretur potestas quæ vellent crimina Squiro imponendi: Quæ ars
 non est apud illos infrequens qui vt fines suos consequantur, nullum ar-
 bitrantur scelus esse indecorum. Hæc acta sunt dum Hispali degeret *Wal-
 polus*: Qui amotus inde Vallisoletum non modò quædam edidit in lucem
 eius temporis Hæreticis laruam vt detraheret, (Quæ apud Pitzæum vide-
 re est, & *Alegambe*) sed in conuersione *Pickeringi Wottoni*, lethali mor-
 bo decumbentis insignem nauauit operam, & Sancto Dei Zelo plenus ad
 misericordem eius in supplices pietatem experiendam prudenti consilio
 morti proximum præparauit.

XXXXVII. *Pickeringus* hic, primus Filius Baronis *Wottoni*, mag-
 nam partem Gallia, Italia, Hispania, Germania peragratur, morum &
 linguarum discendarum studio, pro ea quæ Septentrionalibus nationibus
 familiaris est antiqua consuetudine: Corruptæ Religionis quam à teneris
 hauserat erat tenacissimus, tum natura sua, tum Patris *Henrici Wottoni*
 qui apud Venetos agebat Orator institutione: Cum multis multa de fide

1598.
 Argumen-
 tis alijs de-
 tegitur fa-
 bula.

Baconus in
 literis ad a-
 micum Pa-
 tauj.

Pickeringi
Wottoni
 conuersio.

1595. contulerat sat audis audiendi, seu humanitate, seu curiositate magistra; doctus ultra aures nihil in animum demittere. Vallisoleti dum ageret quid ei in postrema ægritudine acciderit ipsismet audire iuuat referentem.

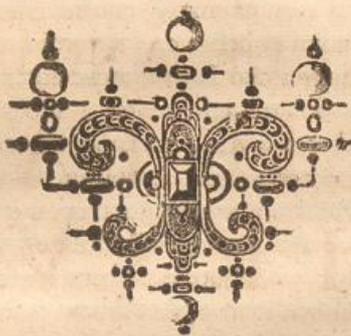
Tertio Octobris Annisæcentissimi quinti, feria secunda, correptus febrî, accersitum eum qui mihi erat à cubiculis, iureiurando adstrinxi nè quenquam ex Patribus Societatis ad me vocaret. (erat enim is Catholicus) aut de morbo quidquam nuntiaret. Etenim animo meo prius federat viuere & mori in Religione Protestantium, neque ultra quemquam audire de fide differentem; videbar enim sat multa à pluribus audiuisse in Italia, Hispania, & alibi; die Sabbathi, qui fuit morbi decimus tertius, Pater quidam Societatis, qui casu de ægritudine audierat, me inuisens, petijt quid esset causæ cur eum moneri noluerim de tam graui corporis intemperie. Timebam, inquam, nè de Religione inferres sermonem; & nunc rogo, si me amas, vti de ea nè verbum facias. Cumque Pater ille nihilominus aliquoties offerret rationes cur Catholice viuere & mori expediret, totidem vicibus flagitauit vt desisteret, totidemque asseuerauit apud animum me meum omnino decreuisse in eam quam hætenus colui Protestantium fide viuendum mihi esse & moriendum, certum de remissione peccatorum meorum per Christum *Iesum*, si eam fidem ad mortem vsque tenerem. Abiturus Pater rogat an beneuolè accepturus essem si me rursus inuiseret? utique aio, si vt amicus inuisas; si verò vt de Religione iterum commoneas, oro obsecroque ne venias; discedens considerare, inquit, te tamen velim primo & terio perpendere, Tibi cæterisque plerumque Protestantium persuasum esse Catholicos posse saluari: Ex aduerso quotquot sunt, vel qui villo vnquam tempore fuerunt, Catholicos tanquam indubitatum fidei articulum tenere, Protestantes & reliquos Hæreticos extra Catholicam Ecclesiam salutem consequi non posse: Si igitur Catholicis me adungerem, vtrisque consentientibus securam initerum esse viam. Quæ consideratio non valdè me tunc temporis commouit. Monuit deinde nè animo esse vellem profus obfirmato; cauere verò nè resistendo cogitationibus, quas diuina bonitas parata esset ingerere; excluderem obstinatè media quæ pro animæ meæ salute misericorditer disposuisset: Permitterem me potius illi integrum cum omni indifferentia, obsecraremque si à recto tramite hætenus deuiassem, docere vellet viam rectam qua illi seruire, & animam meam seruare possèm. Tum valedicens rogauit, si vterius aliquid audire cuperem de Religione se accerferem: venturum se quauis intempestæ noctis hora. Postrema hæc oratio altè infedit animo, visaque est tam vicina rationi, vt non possèm tam æquo non vti consilio. Itaque non multo post quam discessisset, erexi me vt potui in genua, & protensis ad Cælum manibus, quàm ardentissimè, intimis ex visceribus multique

tisque cum lachrymis rogavi Deum Creatorem, ut me facturam suam oculis misericordibus intueretur, dignareturque voluntatem suam mihi & rectam salutis viam, si in recta non essem, demonstrare. Quam in precatione dum quanto potui ardore persisto, oculis ipsis obijcitur subito clarissima lux in Crucis figuram efformata, animo vero tam multa pro fide Catholica argumenta quod illa sola sit via ad salutem, atque ex adverso Protestantium Religio absurdissima, & damnationem inducens, ut nullum mihi penitus dubium adhaerit. Inter haec autem argumenta, multa fuere quae à nemine me quoquam ante audivisse memineram; tanto vero gaudio exiliebatur cor quantum verbis exprimere nequeam. Confestim igitur accito Patre, atque interea orans Deum ut hunc in me spiritum fervoris conservaret, mox ut advenit petij ut peccata confitenti praeberet aurem; narrauique quae acciderant uniuersa: Illa autem dies perpetuo me compleuit solatio & salutis consequendae fiducia, vna cum firmissimo proposito faciendi, si viam, quod in me erit pro exaltatione fidei Catholicae; si vero Deo visum fuerit me modò ex hac vita educere, libenter moriar, tradoque me penitus in eius Sacratissimas manus; & Caelites omnes rogo ut me iuvent, quo debitas Deo gratias agam pro hac tam magna misericordia; quam tam singulari vocatione me fecit membrum Catholicae suae, ac Romanae Ecclesiae, in qua gratia eius adiuuante viam & moriar: Quorum omnium veritati ut fidem faciam, haec propria manu signavi, hac decima septima die Octobris Anni millesimi sexcentissimi quinti. Praesentibus *Richardo VValpolo*, *Francisco Young*, *Ioanne Persal*. Interat morbi dies decimus quintus; qui ingrauelcens, postero deinde vitam illi iussit cum meliore commutandam; sepultus est honorifice in Ecclesia Sancti Laurentij, magno Nobilium Hispanorum concursu, quos per id tempus Vallisoleum Regis Philippi tertij aula vocauerat. Scripta & morientis manu firmata relatio missa ad Parentem Baronem magno incitamento fuit ut quam-primùm etiam ipse seposito legum metu, contemptisque huius saeculi perituris bonis, fidem Catholicam amplecteretur; eaque propter in iudicium vocatus persistit imperterritus; certus reliquorum omnium quam certissimae firmissimaeque Religionis subire iacturam.

XXXVIII. *Richardo VValpolo* aliquot post annis Vallisolei vita functo, successit in Praefectura studiorum primùm, tum in cura Missionis *Michael*, eius frater minimus natus; fuerat post Patrem *Robertum Jones* Superior nostrorum in Anglia. Tum reuersus in Hispanias, quanquam valenti robustaque corporis constitutione, sicut & ceteri fratres, aestuantibus cessit caloribus, migravitque è vita Hispali, non multum quinquagenario maior, quatuor votorum Professus ab anno no-

1595.

no supra sexcentissimum. Hos ex tua gente manipulos Martyr obtulit Christo, cepitque cum exultatione prouentum quem nata est parere maritata virtuti masculæ doctrina.

H I S.